

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Virginijus KABLYS

**DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJOS
ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: RADVILIŠKIO RAJONO
SPECIALIOJO UGDYMO INSTITUCIJOSE.**

Magistro darbas

Šiauliai, 2010

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

Virginijus KABLYS

**DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJOS
ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: RADVILIŠKIO RAJONO
SPECIALIOJO UGDYMO INSTITUCIJOSE.**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)
Šaka- viešasis administravimas**

Teigiu, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiu vadybos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:

Magistro darbo autorius **Virginijus Kablys**
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas **Doc. dr. Rimantas Krankalis**
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas **Prof. Teodoras Tamošiūnas**
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Magistro darbas „Darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimas Lietuvoje: Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijose“ parengtas 2010 metais. Darbo autorius Virginijus Kablys.

Tyrimo objektas : Darnaus vystymosi švietimo strategija. **Hipotezės**: Tikėtina, kad darnios plėtros strategijos elementas – klientų poreikių tenkinimas, nėra darniai vykdomas pedagoginės psichologinės tarnybos ir mokyklų SUK veikloje. Siekiant geriausių PPT ir ugdymo įstaigų SUK veiklos rezultatų, skatinamas nuolatinis specialistų tobulėjimas, tačiau šiomis galimybėmis pedagogai nesinaudoja. PPT įtraukia savo paslaugų vartotojus į visuotinį dalyvavimą organizacijos veiklos tobulinime.

Tyrimo tikslas: Ištirti darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimą Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijose.

Tyrimo uždaviniai: Išnagrinėti darnaus vystymosi strategiją, išanalizuoti darnios organizacijos kūrimo strategijas, ištirti darnaus vystymosi švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimą Radviliškio PPT ir bendrojo lavinimo mokyklų SUK institucijose.

Tyrimo metodologija. Tyrimui pasirinkti kiekybiniai ir kobbiniai analizės metodai. Darbo autoriaus parengtos anketos ugdymo įstaigose dirbančioms SUK ir ugdytinių tėvams, remiantis išanalizuota literatūra ir darnios organizacijos kūrimo principais bei parengtas kokybinio tyrimo – ekspertų interviu klausimynas PPT darbuotojams.

Apibendrinant gautas tėvų atsakymų išvadas, galima teigti, kad tėvai dar nesuvokia darnios organizacijos veiklos, kuomet siekiant bendro tikslo, - teikiant pagalbą vaikui, turinčiam specialiųjų poreikių, - reikalingi vieninga atsakingos institucijos ir ugdytinių tėvų veikla.

Apibendrinant gautas SUK narių atsakymų išvadas teigtina, kad SUK kaip institucija dar nėra suvokiama ir priimama bendrojo ugdymo įstaigose kaip reikšminga, o patys SUK nariai nesiekia darnaus bendradarbiavimo su įvairiomis suinteresuotų pagalbos vaikui teikimu grupėmis.

Atlikus ekspertų interviu tyrimą nustatyta, kad DVŠ strategijos nuostatos yra žinomos ir taikomos PPT darbe. DVŠ nuostatas galima įgyvendinti perteikiant jas visuomenei ir siekiant darnaus bendradarbiavimo su SUK mokyklose, SP vaikais ir jų tėvais.

Tyrimo metu keltos hipotezės pasitvirtino, nes tyrimo metu nustatyta, kad klientų poreikių tenkinimas nėra darniai vykdomas. Nors ir yra skatinamas nuolatinis specialistų tobulėjimas, tačiau pedagogai tomis galimybėmis nesinaudoja. PPT darbuotojai savo veikloje ieško sprendimų, kaip įjungti į SP vaiko ugdymo procesą visus reikalingus ugdymo proceso dalyvius.

SUMMARY

Master research work “The Achievement of Cohesive Educational Strategy Development in Lithuania: in special upbringing institutions of Radviliškis region” prepared in 2010. The author is Virginijus Kablys.

The object of the research: strategy of cohesive development of education. **Hypothesis:** it is accepted that the element of cohesive strategy development – supply of clients’ needs – is not enforced cohesively in the activities by pedagogical and psychological office and schools special education commissions. (SEC). Constant development of specialists is encouraged to achieve the best results of the activities of Pedagogical and Psychological office (PPO) and SEC of educational institutions. However, these possibilities are not used by teachers. PPO involves the users of its service into general participation of the improvements of actions organization.

The aim of the research: to study the implementation of the educational strategy of cohesive development in the Radviliškis region institutions which work with the special needs children. **Goals of the research:** to analyze cohesive development strategy, the establishment strategy of cohesive, in addition, to study the implementation of educational strategy’s regulations of cohesive development in the Pedagogical Psychological Service and the institutions of general education which work with special needs children.

Methodology of the research. The methods of quantitative and qualitative analysis have been chosen for the research. The author prepared questionnaires for the PPO, and students’ parents, according to the analyzed literature and principles of creating cohesive organization, qualitative research – the interview of experts questionnaire for the staff of PPO was also introduced.

Summarizing the received parents’ answers it is possible to claim that parents do not understand the activities of cohesive development in the reaching of general purpose, also its necessity to unite into general responsible activities to assist the child with special needs.

To sum up it is confirmed that SEC is not considered as a significant institution in educational system. The members of SEC themselves are not willing to cooperate cohesively with the various groups interested in giving help to the child.

After the experts interview’s research it has been identified that the regulations of cohesive educational strategy development are being recognized and used in the PPO work. Regulations can be fulfilled by informing society and extending cohesive partnership among schools SEC, children with special needs and their parents.

The hypothesis, rised in the research work, has been proved within the research and the supply of clients needs is not performed cohesively. Although development of specialists is encouraged constantly, teachers do not use these possibilities. The staff of PPO is searching for the solutions how to involve all necessary participants into the process of child’s upbringing.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Darnaus vystymosi koncepcijos etapai.....	12
2 lentelė Organizacijos fazės.....	31
3 lentelė SUK narių demografinis visuomeninis pasiskirstymas.....	44
4 lentelė Darnaus vystymosi samprata SUK narių požiūriu.....	54
5 lentelė. Įstaigos apibūdinimas SUK narių požiūriu.....	55
6 lentelė. Asmeninis indėlis į darnią įstaigos veiklą.....	56
7 lentelė. SUK institucijos veiklos vertinimas.....	59
8 lentelė SUK narių gebėjimų vertinimas.....	60
9 lentelė SUK ir PPT bendradarbiavimo ypatumais.....	63
10 lentelė Ekspertų duomenų analizė.....	64

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Požiūriai į darnųjį vystymąsi.....	13
2 pav. Kompetencijos plėtotės gairės.....	14
3 pav. Veikimo kompetencija.....	15
4 pav. Ugdymo proceso scenarijai.....	16
5 pav. Humanistinio demokratinio ugdymo paradigma.....	17
6 pav. Konceptualus organizacijos darnos modelis (sudaryta Wilson, 2003).....	27
7 pav. Organizacijos keitimosi į darnią proceso modelis.....	28
8 pav. Organizacijos įvaizdžio piramidė.....	29
9 pav. Darbuotojo identifikavimosi priklausomybės dimensijos.....	30
10 pav. Žinių visuomenės tendencijos.....	32
11 pav. Švietimo įstaigos bendruomenė.....	33
12 pav. Švietimo organizacijos kontaktinės auditorijos.....	33
13 pav. Įstaigos, su kuriomis bendradarbiauja Radviliškio PPT.....	38
14 pav. Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	43
15 pav. Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal socialinį statusą.....	43
16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vaikų įrašymo į SUK įskaitą laiką.....	45
17 pav. Respondentų sugebėjimas įvardinti savo vaiko sutrikimą.....	46
18 pav. Informacijos tėvams apie vaiko sutrikimą pranešimo būdas.....	47
19 pav. Tėvų bendradarbiavimo su ugdymo įstaigos SUK galimybės.....	48
20 pav. Tėvų pagalbos vaikui namuose teikimo galimybės.....	49
21 pav. Tėvų atvykimo su vaiku į PPT dažnumas.....	50
22 pav. Tėvų bendravimas su PPT darbuotojais.....	51
23 pav. Informacijos iš PPT tėvams pateikimo būdai.....	51
24 pav. Tėvų nuostatos dėl jų dalyvavimo galimybių SUK veikloje.....	52
25 pav. Tėvų nuostatos dėl jų dalyvavimo galimybių PPT veikloje.....	53
26 pav. SUK reikalingumas mokyklose.....	58
27 pav. Normų, taisyklių, veiklos principų, įgyvendinamų SUK vertinimas.....	58
28 pav. SUK narių bendravimo su tėvais formos.....	61
29 pav. Tėvų dalyvavimo SUK veikloje esama situacija.....	62
30 pav. Tėvų dalyvavimo SUK veikloje poreikis.....	62

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJA.....	11
1.1.Darnaus vystymosi samprata.....	11
1.2. Darnaus vystymosi švietimas.....	13
1.3. Darnaus vystymosi švietimo akcentai vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių atžvilgiu.....	18
2. DARNIOS ORGANIZACIJOS KŪRIMO STRATEGIJA.....	27
2.1. Darnios organizacijos samprata.....	27
2.2. Darnios organizacijos ypatumai.....	29
2.2.1.Veiksniai, skatinantys darnios organizacijos kūrimą.....	29
2.2.2. Veiksniai, trukdantys darnios organizacijos kūrimui.....	32
2.2.3. PPT kaip darni organizacija.....	34
3. DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS RADVILIŠKIO PPT IR MOKYKLŲ SUK INSTITUCIJOSE.....	36
3.1.Radviliškio PPT organizacinė struktūra.....	36
3.2.Pedagoginės psichologinės tarnybos SSGG analizė.....	39
3.3. Tyrimo metodologija ir organizavimas.....	40
3.4. Tyrimo imties charakteristika.....	42
3.5. Tėvų požiūrio į darnaus vystymosi švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimą specialiojo ugdymosi institucijose tyrimo rezultatų aptarimas.....	44
3.6. SUK narių požiūrio į darnaus vystymosi švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimą specialiojo ugdymosi institucijose tyrimo rezultatų aptarimas.....	54
3.7. Ekspertų interviu analizė.....	64
IŠVADOS.....	67
LITERATŪRA.....	69

Priedai

IVADAS

Specialusis ugdymas yra Lietuvos švietimo sistemos dalis. Jis apima specialiųjų poreikių asmenų ankstyvąjį, ikimokyklinį ugdymą, bendrąjį lavinimą, profesinį, aukštesnįjį mokymą, aukštąjį mokslą, suaugusiųjų švietimą, papildomą ugdymą. Specialiųjų poreikių asmenys ugdomi valstybinėse, savivaldybių bei nevalstybinėse visų tipų bendrojo ir specialiojo ugdymo įstaigose, globos įstaigose ir specializuotuose suaugusiųjų centruose. Asmenys, negalintys lankyti švietimo įstaigų, ugdomi namuose. Specialiojo ugdymo plėtrai teisinį pagrindą sudarė Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas, Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas, poįstatyminiai teisės aktai ir daugelis kitų įstatymų.

Aktualumas ir naujumas. Specialiųjų poreikių turinčių mokinių identifikavimo problemos skatina ieškoti kelių kaip pagerinti jų ugdymo kokybę bendrojo lavinimo mokyklose. Pedagoginės psichologinės tarnybos bei Specialiojo ugdymo komisijos veiklos tyrimų aktualumą lemia sparčiai vykstantys specialiųjų poreikių vaikų integracijos procesai ir su jais susijusios problemos.

Pastaraisiais metais Lietuvoje sparčiai kintantys visuomenės poreikiai ir reikalavimai švietimui keičia reikalavimus šiuolaikinei švietimo sistemai. Mokytojai, o jų tarpe ir specialieji pedagogai, logopedai bei psichologai tampa ugdymo pokyčių ir visuomenės gerinimo procesų tarpininkai. Įgyvendinant integracijos ir inkluzinio mokymo idėjas auga specialiųjų ugdymo komisijų pilnos komplektacijos poreikis ir nauji reikalavimai. Specialiosios ugdymo komisijos privalo būti kiekvienoje bendrojo lavinimo mokykloje ir jai reikia naujų kompetencijų: bendrųjų (perduodamų pagrindinių); atviro, novatoriško, pažangaus mąstymo; kritiško mąstymo; problemų sprendimo; konfliktų sprendimo; aktyviai atlikti savo funkcijas; mokėjimo mokytis; vadybos.

Specialiųjų poreikių asmenų integracija kelia didelius reikalavimus ir žinių poreikį visiems pedagogams, darbui su šiais vaikais. Specialiųjų poreikių vaiko padėtimi bendrojo lavinimo mokykloje Lietuvoje pradėta domėtis tik pastarajame dešimtmetyje, kai vaikai su negalia buvo pradėti mokytis kartu su savo sveikaisiais bendraamžiais. Tad visiškai natūralu, jog tokio pobūdžio tyrimų mūsų krašte nėra daug. Tarp šių negausių tyrinėtojų reikia paminėti J. Ambrukaičio (1994), V. Gudaičio (1985, 1991, 1994, 1998, 2000), E. Rimeikaitės (1994), J. Ruškaus (1997), I. Kaffemanienės (2001), R. Ruškaus tyrimus. Savo darbuose šie ir kiti autoriai, aptardami visuomenės požiūrį į neįgaliuosius, daugiau ar mažiau gilinosi ir į neįgalaus vaiko padėtį bendrojo lavinimo mokykloje, šeimoje ir kitus klausimus.

Lietuvoje aktyviai vykdomas mokymosi sunkumų turinčių vaikų ugdymas bendrojo lavinimo mokyklose, teikiamos rekomendacijos dėl jų mokymo. Mokomąsias knygas yra parengę

R. Kaffemanas (2002), J. Ambrukaitis (2003, 2005), R. Ivoškuvienė, V. Gružaitė (2004), S. Ališauskienė, V. Gudonis, L. Mikulėnaitė, J. Petruolytė, L. Radzevičienė (2003), A. Galkienė (2004), J. Petruševičius (2004), D. Vitkauskaitė (2004), R. Ališauskienė (2004). Tačiau nėra daug darbų, nukreiptų į bendrą intelekto sutrikimų turinčių vaikų ugdymo problematiką. Tik pastaraisiais metais kiek rimčiau susirūpinta šeimomis, auginančiomis neįgalų vaiką. Neįgalus asmens atsiradimą šeimoje bei jo įtaka visiems šeimos nariams domėjosi tiek užsienio autoriai: D. P. Hallahan ir J. M. Kauffman (2003), A. Avramenko (2001), A. Bakk ir K. Grunewald (1997) ir kiti; tiek lietuvių autoriai: J. Ruškus (2002), I. Leliūgienė (2003), V. Gudonis (2000), E. Novogrodskienė (2000), R. Butkevičienė (2000), R. Butkutė (2000), R. Jusienė (1999) ir kiti. Užsienio bei lietuvių autoriai nagrinėjo, kokius iškelia reikalavimus šeimai vaiko negalia, kaip keičia įprastą gyvenimo modelį, kokios krizės išstinka neįgaliojo šeimos nariams, su kokiais sunkumais susiduriama Albrecht (2006), L. Barton, S. Tomlinson (1984), M. M. Gerber (2007), R. D. Peterson, D. F. Wunder, D. F. Muller (1999), tačiau vaikui teikiančių institucijų darbo analizės mokslinių tyrinėjimų dar pasigendama.

PPT tarnybų situacija rajonuose nėra vienoda. Didesnių miestų PPT dirba po 20-30 specialistų, todėl čia didesnės galimybės labiau paskirstyti veiklą, inicijuoti įdomesnius renginius. Tačiau jei tarnyboje yra tik trys etatai, tuomet spėjama vien įvertinti vaikus, o teikti realesnę pagalbą tokios PPT kartais neturi galimybės. Nors PPT dirba kvalifikuoti specialistai, darbo krūvis jiems yra per didelis, todėl reiktų įsteigti daugiau etatų. Visų pirma, tarnyboje yra per mažai įsteigta pačių psichologų etatų, dirba tik vienas psichologas. Todėl tarnyba negali patenkinti visų besikreipiančių klientų poreikių, kadangi vienas dirbantis psichologas realiai yra pajėgus atlikti tik diagnostinę, vaiko gebėjimų ir poreikių vertinimo veiklą. Taigi kartais susidaro klaidingas požiūris, kad PPT – tai įstaiga, kuri atlieka vien diagnostinę funkciją. Tačiau konsultavimas yra ne mažiau svarbus nei diagnostika.

Nemenka kliūtis, trukdanti užtikrinti veiksmingą PPT veiklą, yra tarnybos bendradarbiavimo su vaikų tėvais trūkumas. Ši problema yra įvardyta „PPT veiklos veiksmingumo tyrimo ataskaitoje“, pateiktoje Šiaulių universiteto mokslininkų. Čia teigiama, kad tarnybos per mažai įtraukia vaikų tėvus į psichopedagoginio vertinimo ir ugdymo praktiką, per mažai atsizvelgia į tėvų poreikius ir lūkesčius. Kraštutinė to išraiška – interesų konfliktas, kai tėvai nesutinka su PPT vertinimo išvada ir siūlomą vaiko ugdymo modeliu. Taip vaikui, kuriam reikalinga pagalba, jos suteikti tampa nebeįmanoma, kadangi tam reikalingas tėvų sutikimas.

Kita vertus, pastebimas ir pačių tėvų per mažas domėjimasis savo vaikų problemomis, nenoras bendrauti su PPT ir Mokyklų Specialiojo ugdymo komisijomis (SUK), ypač tų, kurie gyvena kaimo vietovėse. Nors šiems tėvams yra keblu atvažiuoti į atokiau esančią tarnybą, tačiau daug ką lemia ir pačių tėvų sąmoningumo stygius. Kyla klausimas: ar viena iš priežasčių, kodėl

dalis tėvų vangiai bendradarbiauja su PPT, nėra per maža informacijos apie šių tarnybų veiklą sklaida.

Problema. PPT švietimo sistemoje yra vertinama kaip institucija, padedanti nustatyti pagalbos būdus vaikams, kurie turi specialiųjų mokymosi poreikių. Bendrojo lavinimo mokyklose tokį pat statusą turi SUK(specialiojo ugdymo komisija). Šios dvi institucijos bendradarbiaudamos teikia pagalba SUP turintiems vaikams, tačiau pastebimas šių dviejų institucijų darnios veiklos trūkumas, nes darnaus vystymosi švietimo strategijoje numatytas visų tarnybų, padedančių organizuoti vaikų ugdymą bendradarbiavimas. Todėl galima kelti probleminį klausimą: kaip šių institucijų bendradarbiavimas sudaro galimybę tinkamai ieškoti naujų idėjų ir taisyti tas sritis, kuriose dar nėra darnumo ir suderinamumo.

Tyrimo dalykas: Darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimas specialiojo ugdymo institucijų darbuotojų požiūriu

Tyrimo objektas : Darnaus vystymosi švietimo strategija.

Hipotezės:

1. Tikėtina, kad darnios plėtros strategijos elementas – klientų poreikių tenkinimas, nėra darniai vykdomas pedagoginės psichologinės tarnybos ir mokyklų SUK veikloje.
2. Siekiant geriausių PPT ir ugdymo įstaigų SUK veiklos rezultatų, skatinamas nuolatinis specialistų tobulėjimas, tačiau šiomis galimybėmis pedagogai nesinaudoja.
3. PPT įtraukia savo paslaugų vartotojus į visuotinį dalyvavimą organizacijos veiklos tobulinime.

Tyrimo tikslas: Ištirti darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimą Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti darnaus vystymosi strategiją;
2. Išanalizuoti darnios organizacijos kūrimo strategijas;
3. Ištirti darnaus vystymosi švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimą Radviliškio PPT ir bendrojo lavinimo mokyklų SUK institucijose.

Tyrimo metodologija. Tyrimui pasirinkti kiekybiniai ir kobyiniai analizės metodai. Darbo autoriaus parengtos anketos ugdymo įstaigose dirbančioms SUK ir ugdytinių tėvams, remiantis išanalizuota literatūra ir darnios organizacijos kūrimo principais bei parengtas kokybinio tyrimo – ekspertų interviu klausimynas PPT darbuotojams.

1. DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJA

1.1. Darnaus vystymosi samprata

Tradicinių darnaus vystymosi dimensijų – aplinkosaugos ir ekonomikos – praplėtimas socialine, politine ir institucine dimensija lėmė darniojo vystymosi sampratos kaitą. Šiandien darnusis vystymasis suvokiamas kaip žmonijos siekis, kad visame pasaulyje ir kiekvienoje atskiroje valstybėje, visose socialinio gyvenimo srityse vyktų suderinta, kuo mažesnę žalą žmogui bei aplinkai daranti ir kuo mažesnę visuomenės supriešinimą sukianti plėtra. Darnusis vystymasis grindžiamas ne tik subalansuotu ekonomikos augimu, ne tik aukšto lygio aplinkos apsauga, aplinkos kokybės gerinimu, bet ir konkurencinga socialine rinkos ekonomika, socialinės pažangos siekiu.¹ Taigi teigtina, kad darnaus vystymosi samprata yra siejama su žmonių gyvenimo sričių suderinamumu.

Remiantis Nacionaline Darnaus vystymosi strategija (2003), galima teigti, kad darnaus vystymosi pagrindinės nuostatos pirmą kartą konkrečiau buvo suformuluotos JT (Jungtinių tautų) Aplinkos ir plėtros komisijos, kuriai vadovavo tuo metinė Norvegijos aplinkos ministrė Gro Harlem Brundtland, pranešime „Mūsų bendra ateitis“ (1987 m.). Čia buvo pateiktas ir darnaus vystymosi apibrėžimas: darnus vystymasis, tai toks vystymasis, kuris tenkina dabartinius visuomenės poreikius, nemažinant ateinančių kartų galimybių tenkinti savo poreikius. Iš šio apibrėžimo matyti, kad darnaus vystymosi sąvoka yra antropocentrinė. Čia žmonių, o ne gyvūnų ar ekosistemų, poreikiai iškeliami į pirmą vietą ir pabrėžiama, kad dabar gyvenantys žmonės turi rūpintis ne tik savo, bet ir ateities kartų poreikiais. Pranešime vietoj anksčiau galiojusios „augimas ir aplinka“ nuostatos, buvo iškelta ekonominio augimo ir aplinkos vienas kito papildymo idėja. Jame taip pat buvo ypatingai akcentuota, kad darnus vystymasis turi būti pagrįstas ne tik ekonominių ir aplinkosauginių interesų derinimu, bet ir garantuoti valstybės vidaus bei tarp valstybinių santykių socialinį teisingumą.

Pranešimas „Mūsų bendra ateitis“ sulaukė didelės sėkmės, nes čia problemų nagrinėjimo centre buvo žmonės ir jų poreikiai. Buvo pabrėžiama, kad visuomenės gerovė yra artimai susijusi su natūralių ekosistemų kokybe, ekonomikos augimas turi ne tik fizinių, bet ir moralinių apribojimų, o bendras makroekonominis tikslas – aplinką tausojanti plėtra, pasiekama derinant ekonominę, ekologinę ir socialinę plėtrą. Be to į darnaus vystymosi koncepciją šalia

¹ Stonkienė M. Darniojo vystymosi poveikis teisei į informaciją: teisė į aplinkos informaciją.// Informacijos mokslai Nr. 46, 2008. p. 7 - 23

Pasaulio apsaugos strategijoje (1980 m.) nagrinėtų ekonominių ir ekologinių aspektų buvo įvestas socialinis aspektas².

Darna, kaip universalus empirinis fenomenas, plėtojosi palaipsniui, keitėsi veikiamas įvairių procesų ir aplinkos dimensijų. Siekdami išanalizuoti darnaus koncepcijos raidą, pagrindiniu periodizacijos kriterijumi laikysime dimensijų, kurios derina darnaus vystymosi koncepciją, kiekį. Remiantis šiuo teiginiu išskiriami trys etapai. R. Čiegis išskiria tris etapus (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Darnaus vystymosi koncepcijos etapai

Dviejų dimensijų darnumas	Trijų dimensijų darnumas	Keturių dimensijų darnumas
darnaus vystymosi koncepcijos atsiradimo pradžioje buvo fiksuojamas verslo ir natūralios aplinkos darnumas, akcentuota, kad ekonomika ir aplinka turi ne riboti viena kitą, o padėti surasti papildomų galimybių. Daug dėmesio buvo kreipiama į ekologinį efektyvumą, suprantamą, kaip gamybą ir konkurencingų prekių bei paslaugų tiekimą, gerinančių žmogaus gyvenimo ir aplinkos kokybę, visuotinę gerovę ir neribojančių ateities kartų poreikių tenkinimo galimybių, mažinant išteklių naudojimą iki atkūrimo ribos. Šiuo periodu atsiranda būtinybė grįsti plėtrą atsinaujinančiais ištekliais: finansiniais, informaciniais, žmogiškaisiais, ir kai kuriais gamtiniais. Išteklių naudojimas turėjo būti pagrįstas racionalumu, laikantis efektyvumo didinimo, modernių vertės kūrimo principu	prie jau minėtų dviejų – ekonomikos ir aplinkos – dimensijų pridėta trečioji – socialinė dimensija ir kurį laiką vyravo darnumas tarp ekonominio augimo, ekologinio stabilumo ir socialinio augimo. Įsigali socialinio efektyvumo sąvoka, reiškianti ryšį tarp sociumo sukurtos vertės ir veiklos, reikalingos sukurti tą vertę, įtaką sociumui. Šiuo etapu plėtra turėjo būti nukreipta visuotinės gerovės ekonomikos link, skatinti atitinkamą ideologinio plėtros pagrindo rengimą ir efektyvias valdymo priemones. Staigus kokybinis šuolis informacinių technologijų srityje, tobulėjančios teisinės, vadybinės ir techninės aplinkosaugos priemonės, politinių struktūrų ir verslo globalizacija, socialinių institutų ir rinkų integracija atvėrė erdvę tęstiniam socialiniam augimui.	ilgainiui pastebėta, kad trys dimensijos neapima labai svarbios dimensijos – politinės ar institucinės. Todėl moderniuose mokslo darbuose į darnaus vystymosi struktūrą įtraukiama politinė dimensija, reikalaujant jos vystymosi demokratijos link bei institucinė, nes efektyvios, tinkamai funkcionuojančios institucijos yra esminis darnaus vystymosi pagrindas. Kadangi darni plėtra neįsivaizduojama be saugumo ir taikos, politinė dimensija suvokiama kaip kitų dimensijų gaubiančioji. Įsigalėjus trečiajam darniosios plėtros koncepcijos etapui, navigacija turi padėti identifikuoti įvykusius pokyčius ir suformuluoti užduotis, koordinuoti jų sprendimo metodus bei kontroliuoti efektyvumą.

Sudaryta autoriaus, remiantis: Čiegis R. Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. Vilnius. 2005, p. 262 - 26

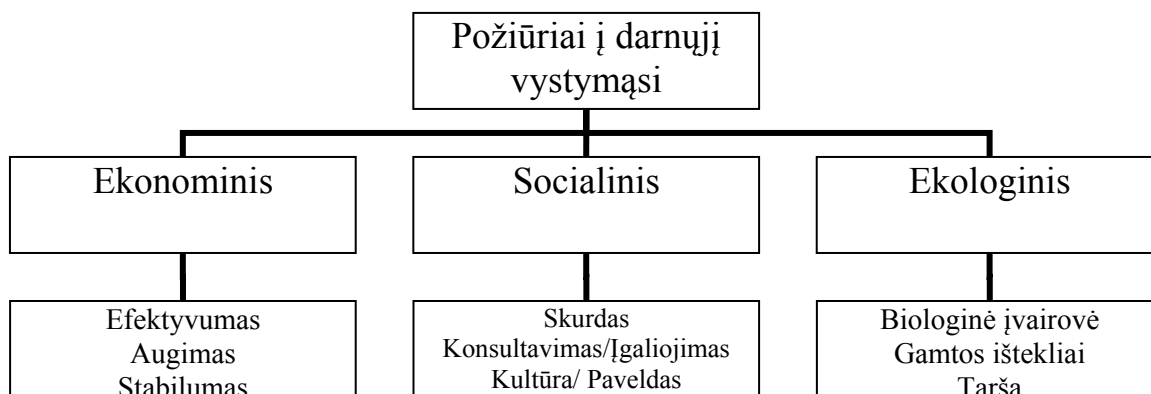
Įvertinus 1 lentelėje pateiktus darnaus vystymosi koncepcijos etapus, manytina, kad naujai suvokiam darnaus vystymosi samprata gali dar labiau plėstis, nes visuomet gali atsirasti naujų darnaus vystymosi sričių.

„Apibendrinant galima teigti, kad darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai – aplinkos apsauga, ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Kitaip tariant, darnus vystymasis – tai savotiškas kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, leidžiantis siekti visuotinės gerovės sau ir ateinančioms kartoms³“.

R. Čiegis pateikia ir požiūrį į darnų vystymąsi skirstymą (žr. 1 pav.).

² Čiegis R., Zeleniūtė R. Ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai. T. 2, Nr. 1. 2008. p. 38

³ Čiegis R. Darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje // Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. 2009. Nr. 16 (1). P. 30

1 pav. Požiūriai į darnų vystymąsi

Šaltinis: Čiegis R. Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas. Vilnius. 2005, p. 298

Reikia pažymėti, kad jungiamasis visų požiūrių veiksnys yra teisingumas tarp žmonių kartų. Vadinasi vienos kartos požiūris turi būti perduotas ateinančiai kartai.

Taigi darnų vystymąsi reikia nagrinėti kaip trijų sistemų – ekologinės, ekonominės ir socialinės – sąveika. Tada darnaus vystymosi bendras tikslas būtų maksimizuoti tikslus visų šių sistemų požiūriu, pačius mainus tarp įvairių ekonominių, socialinių ir ekologinių sistemų tikslų per optimizavimo procesą pritaikant kiekvienai vietai bei kiekvienam laikotarpiui.

Apibendrinant teigtina, kad darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai – ekologija, ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Darnaus vystymosi samprata yra kintanti: naujos žinios, patirtis veikia problemų suvokimą ir jų sprendimo alternatyvas. Darnus vystymas – tai vystymasis, kuris tenkina šiuolaikinio žmogaus poreikius, išsaugodamas galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius. Pati vystymosi sąvoka pastaraisiais metais keitėsi, jos turinys išsiplėtė ir apima ne vien ekonominius kriterijus. Nuo šiol vystymasis yra apibūdinamas ir kitais kriterijais, tokiais kaip pagarba aplinkai, socialinių sąlygų gerinimas, kova su korupcija, valdymo teisių gerinimas ir kita.

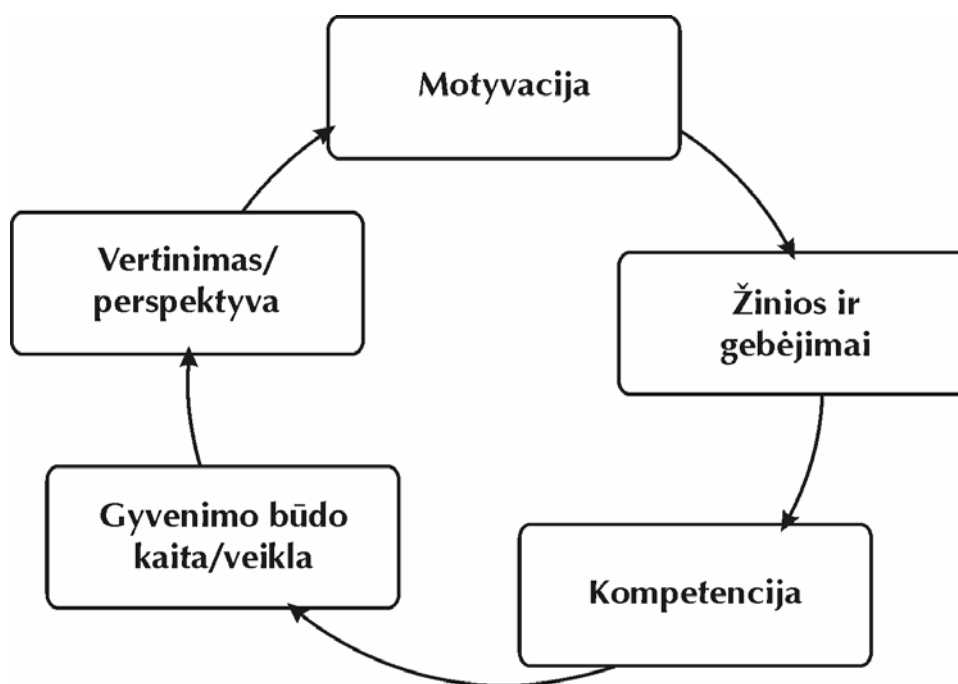
1.2. Darnaus vystymosi švietimas

Plačiąja prasme, darnaus vystymosi švietimas apima pagrindinio išsilavinimo kokybės gerinimą, mokymosi perorientavimą atsižvelgiant į darną, viešojo supratimo tobulinimą ir rengimo teikimą įvairiems visuomenės sektoriams. Švietimas dažnai apibūdinamas kaip didelė viltis, kurianti darnesnę ateitį, mokytojų rengimo institucijos yra labiau vertinamos kaip iššūkiai, transformuojant švietimą ir visuomenę.

„Darnaus vystymosi švietimo tikslas – suteikti asmeniui žinių, padėti ugdytis vertybines orientacijas ir bendruosius gebėjimus – įgyti kompetencijų demokratiškai ir atsakingai prisidėti prie darnaus vystymosi siekių įgyvendinimo“⁴.

Darniam vystymuisi „būdinga nuolatinė kaita, kuri siejama su naujomis žiniomis, asmeninėmis bei visuomenės vertybėmis, vyraujančiomis nuostatomis, o svarbiausia, paties žmogaus vidiniu noru, nusiteikimu ir gebėjimu prasmingai veikti“⁵

Anot L. Galkutės (2005), rengiant projektą „Mokyklos darbotvarkė 21“ buvo nuspręsta, kad geriausiai mokymosi proceso organizavimą pagal DVŠ nuostatas, kad sudaryti galimybes moksleiviams savo žinias pritaikyti veikloje, atskleidžia schema (žr. 2 pav.).

2 pav. Kompetencijos plėtotos gairės

Šaltinis: Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.83

Pagal 2 paveiksle pavaizduotą schemą, darnaus vystymosi švietimas yra paremtas žiniomis ir gebėjimais, kompetencija, gyvenimo būdo ar veiklos kaita, vertinimu bei motyvacija. Todėl akcentuotina, kad darnaus vystymosi švietimas turi būti sąmoninga ir perspektyvi veikla. Todėl teigtina, kad darnaus vystymosi švietimas traktuojamas kaip „dinamiška paradigma, kurią lemia ekonomikos, socialinės raidos, kultūros ir aplinkos apsaugos kontekstai, todėl ją nuolat reikia pildyti“⁶

⁴ Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.82

⁵ Adomaitienė J., Zubrickienė I. Andrikiene R. Pedagogų požiūris į darnų vystymąsi: aktualumas ir plėtros galimybės// Pedagogika, 2006, Nr. 84, p.15

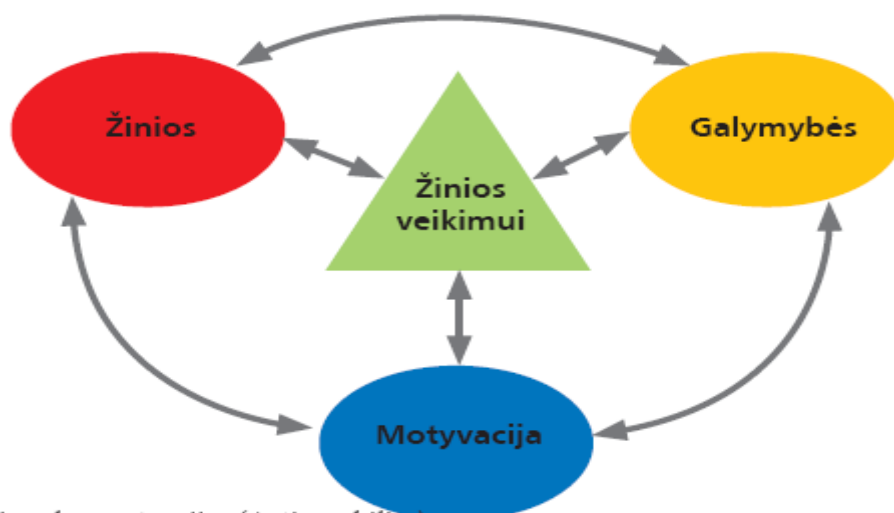
⁶ Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.89

Svarbu pastebėti, kad nėra vienodo apibrėžimo skirto darniam vystymuisi ir nėra sukurta aiškios koncepcijos apie darnaus vystymosi švietimą.

Anot L. Galkutės (2005), šiuolaikinėje švietimo erdvėje vis daugiau dėmesio skiriama ugdyti dabarties žmogui būtinas kompetencijas, teikiančias galimybių prasmingai dalyvauti visuomenės gyvenime ir profesinėje veikloje, pozityviai reaguoti į sparčiai besikeičiančio pasaulio iššūkius ir nuolat mokytis. „Šis siekis atranda savitas raiškos formas daugelio pasaulio valstybių švietimo strategijoje ir praktikoje, ženklūs pokyčiai ir Lietuvoje – juos įteisina valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatos (2003)“⁷. Taigi, Anot L. Galkutės, švietimo priedermė – ne vien atliepti dabarties reikmėms, bet ir žvilgtelėti į ateitį, inicijuoti pažangius visuomenės pokyčius-įgyvendinti švietimo transformacinę funkciją.

Lietuvos nacionalinės darnaus vystymosi strategijos (2003) rengimą daugiausia lėmė regioniniai procesai: nuo 1998 m. Lietuva drauge su kitomis Baltijos jūros regiono valstybėmis įgyvendina darnaus vystymosi veiksmų programą „Baltija 21“ (An Agenda 21 for the Baltic Sea Region, 1998); Europos Taryba 2001 m. pritarė ES darnaus vystymosi strategijai (A European Union Strategy for Sustainable Development, 2002) ir pakvietė visas šalis – ir ES nares, ir kandidates – parengti savo nacionalines strategijas⁸.

DVŠ nukreiptas į mokymosi įgūdžius, perspektyvas ir vertybes, kurios veda ir motyvuoja žmones dalyvauti visuomeninėje veikloje. Mūsų gebėjimus veikti sąlygoja trys faktoriai: žinių plėtimas, alternatyvios galimybės ir individuali varomoji jėga, arba vidinė ir išorinė motyvacija. (žr. 3 pav.)

3 pav. Veikimo kompetencija

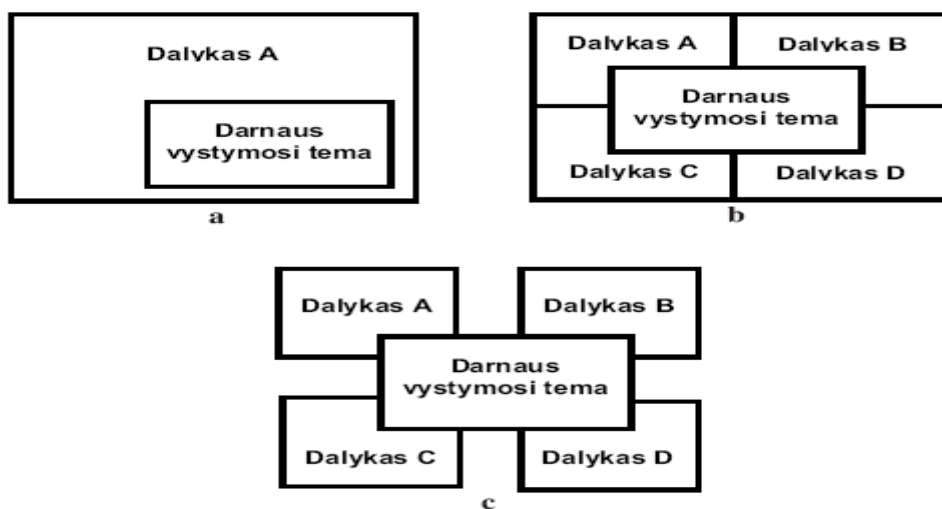
Šaltinis: Švietimas kaitai: darnaus vystymosi mokymo ir mokymosi vadovas.

⁷ Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.84

⁸ Ten pat.

Remiantis 3 paveiksle pateikiama schema teigtina, DVŠ pagrindinis veiksnys yra veikla, veikimas. Taigi Švietimas yra svarbiausia darnaus vystymosi prielaida, jis keičia žmonių požiūrį ir ugdo kompetencijas kurti saugesnį, sveikesnį ir turtingesnį pasaulį, tai yra, gerinti gyvenimo kokybę. Nacionalinėje darnaus vystymosi švietimo programoje numatoma tobulinti formaliojo bei neformaliojo švietimo, savišvietos, visuomenės informavimo kokybę siekiant, kad kiekvienas žmogus galėtų prisidėti prie darnaus vystymosi: asmeniškai, profesinėje veikloje, dalyvaudamas visuomenės gyvenime.

L. Galkutė (2005) pateikia ugdymo proceso scenarijus (žr. 4 pav.)

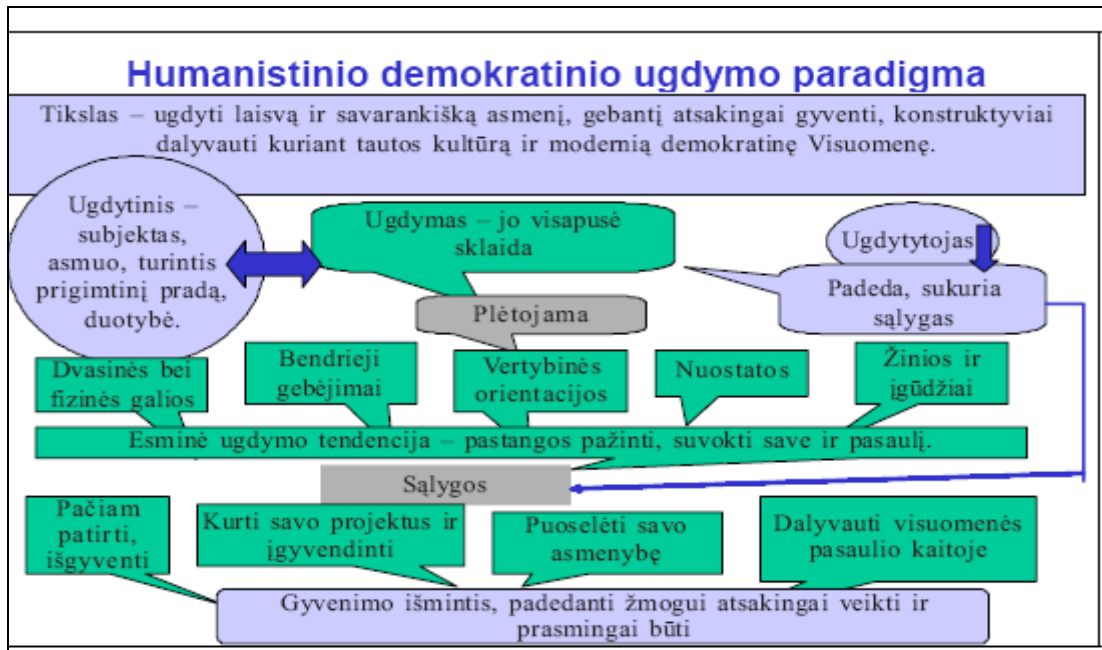
4 pav. Ugdymo proceso scenarijai

Šaltinis: Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.86

Pagal a modelį darnaus vystymosi tema interpretuojama per vieno mokomojo dalyko pamokas. Modelis b jungia kelių mokomųjų dalykų temas; c modelis jungia pamokas ir moksleivių grupės įgyvendinamą projektą / papildomo ugdymo veiklą. Taigi, pagal darnaus vystymosi švietimo sampratą ir darbo būdą, mokytojui reikia ieškoti adekvačių ugdymo turinio struktūros ir paties ugdymo proceso organizavimo būdų. Todėl teigtina, kad ugdymo procesas įgauna integralumo pobūdį. „Integralumas – esminė darnaus vystymosi ypatybė. Mūsų mokyklose vyrauja dalykinė sistema, tačiau įvairias gyvenimo situacijas ir reiškinius retai galima priskirti tik geografijai, technologijoms ar fizikai<...> Bendruomenės, šalies, pasaulio lygmens problemų aptarimas – išskirtinė galimybė darnaus vystymosi orientyrus atskleisti įvairių dalykų turinyje ir drauge siekti ugdymo turinio integralumo“⁹

⁹ Galkutė L. Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, 2005, Nr. 14, p.86

Lietuvos švietimo koncepcijoje švietimas įvardijamas kaip „pamatinis visuomenės raidos veiksnys, visų socialinių reformų pagrindas“, o švietimui formuluojamas uždavinys – „savo raida lenkti bendrąją visuomenės raidą“. Kaip teigia B. Bruzgelevičienė (2006), taip iškeliamą švietimo transformacinę funkciją: visuomenė keistina ugdant jos veikloje konstruktyviai dalyvauti pasirengusį asmenį. Pasak B. Bruzgelevičienės (2006), sąlygos tokiam asmeniui ugdyti – modeliuojama humanistinė demokratinė ugdymo paradigma (žr. 5 pav.)

5 pav. Humanistinio demokratinio ugdymo paradigma

Šaltinis: Bruzgelevičienė B. Darnaus vystymosi švietimo ir Lietuvos švietimo reformos idėjų sąsajos //Pedagogika, 2006, Nr. 84, p. 8

Taigi, reikia pastebėti, kad pagal Lietuvos švietimo koncepciją (1992) nauja asmens ugdymo vizija buvo apibrėžta taip:

- Naujam krašto istorinės raidos laikotarpiui subrendęs ir įsipareigojęs;
- Sąmoningas;
- Savarankiškai apsisprendžiantis;
- Socialiai veiklus;
- Savo pasaulėžiūra grįs tautos ir bendrosiomis žmogaus vertybėmis;
- Gebės kurti ir plėtoti demokratinę visuomenę, demokratinę valstybę¹⁰

Kad DVŠ būtų veiksmingas reikia:

- Sutelkti dėmesį į prasmingą mokymąsi, kuris skatintų darnią elgseną švietimo institucijoje, darbo vietoje, šeimoje ir bendruomenėje;

¹⁰ Lietuvos švietimo koncepcija, 1992. Vilnius.

- Didinti švietimo bendruomenės narių ir kitų suinteresuotų asmenų bendradarbiavimą ir partnerystę;
- Suvokti globalines, regionines, nacionalines ir vietos problemas: (matyti globaliai, veikti lokaliai);
- Šalia tradicinių švietimo metodų organizuoti diskusijas, koncepcijų sampratų apžvalgą, teorinius tyrimus, vertybių aiškinimąsi, situacijų modeliavimą, scenarijų ir modelių kūrimą, situacijų vaidinimą, žaidimus, atvejų analizes, ekskursijas, mokymąsi gamtoje, projektinę veiklą, pažangiosios patirties analizę, IKT, problemų sprendimą.¹¹

Jungtinių Tautų darnaus vystymosi švietimo dešimtmetis 2005 – 2014 programa buvo priimta Jungtinių tautų generalinėje asamblėjoje. Pagal šią programą darnaus vystymosi švietimas reiškia mokymąsi ugdymą vertybių, žinių ir elgesio, kuris įgalintų vystyti pasaulį „nepavagiant“ šios galimybės iš vaikų ir vaikaičių. Darnaus vystymosi švietimas skatina šias idėjas:

- Skelbdamas žmonėms, kad švietimas yra geras darnaus gyvenimo būdo pagrindas
- Siekdamas, kad darnaus vystymosi idėjos būtų integruotos į mokymo programas mokyklose, kolegijose, universitetuose, kitose formalaus ir neformalaus ugdymo įstaigose.
- Siekdamas, kad organizacijos ir vyriausybės visame pasaulyje dirbtų kartu, šitaip turėdamos galimybę dalintis patirtimi.¹²

Taigi remiantis Jungtinių Tautų darnaus vystymosi strategija, teigtina, kad Darnaus vystymosi švietimas padeda plėtoti ir stiprinti asmenų, grupių, bendruomenių, organizacijų ir šalių gebėjimą svarstyti klausimus ir priimti sprendimus darnaus vystymosi labui. Jis gali padėti pakeisti žmonių požiūrį ir taip suteikti jiems galimybę kurti saugesnį, sveikesnį ir turtingesnį pasaulį – gerinti gyvenimo kokybę. Darnaus vystymosi švietimas gali padėti ugdyti kritiškai mąstantį, labiau nusimanantį ir pajėgesnį žmogų, galintį svarstyti naujas vizijas ir koncepcijas bei kurti naujus metodus ir priemones.

1.3. Darnaus vystymosi švietimo galimybės vaikų, turinčių specialiųjų poreikių atžvilgiu

Šeima, kurios vienas narys neįgalus, yra palanki dirva konfliktams bręsti arba harmoningiems tarpusavio santykiams atsirasti. Tai puiki aplinka siekiant pažinti žmonių emocijas ir elgesį. Kaip teigia D. P. Hallahan, J. M. Kauffman (2003), šeimos narių reakcijos į neįgalų narį gali būti įvairios, pradedant visišku atstūmimu, stipria neapykanta, visišku apleistumu ir baigiant

¹¹ DVŠS Vilniaus gairės, 2005, p. 10

¹² Keturios tarptautinės iniciatyvos. Kas skiria ir sieja Tūkstantmečio plėtros tikslų Švietimas visiems, Jungtinių Tautų raštingumo dešimtmečio ir Darnaus vystymosi švietimo dešimtmečio programas// <http://www.unesco.lt/svietimas/Svietiniciatyvos/>

visišku priėmimu, stipria meile ir perdėta globa. Taigi teigtina, kad pagalba šeimoms, kuri augina neįgalų vaiką yra reikalinga visose institucijose, kuriose moksi ir yra lavinamas vaikas, todėl labai svarbu išskirti visuomenės požiūrį į neįgalųjį ar jo šeimos narius, kad tinkamai būtų galima įvertinti įvairių švietimo sistemos tarnybų darbą siekiant padėti tokiam vaikui ir jo šeimai.

V. Gudonio, E. Novgoradienės (2000) teigimu, neįgaliojo vaiko likimas daug kuo priklauso būtent nuo šeimos, o šeimos gyvenimas ir požiūris į savo vaiką – nuo visuomenės ir medicinos bei psichologinės paramos dydžio. Tai, kaip visuomenė žiūri į neįgalųjų vaikų tėvus ir kitus šeimos narius, kaip jaučiasi patys šeimos nariai, daug kuo atsispindi visuomenės požiūrį į neįgalųjį. Visuomenėje iki šiol vyrauja nuostata, kad tai vaikai be perspektyvos, kad jie našta visuomenei, kad jiems užtenka minimalios pagalbos.

Šiuo atveju labai svarbi pati šeima – jos nuostata, interesų specifika, tėvų informacinis kultūrinis lygis, galimybė padėti vaikui. Neįgaliajam vaikui, kaip ir bet kuriam kitam, reikalinga ne tik pilna, bet ir pilnavertė šeima. Taigi ypatingiems vaikams reikalingi ypatingi tėvai.

Pasak R. Macijauskaitės (2002), visuomenės požiūrį į neįgalius vaikus auginančias šeimas lemia daug faktorių. Pirmiausia jis priklauso nuo visuomenės gamybinių jėgų (pajėgumų) išsivystymo lygio, ekonomikos, politinių, dorovinių, religinių, filosofinių visuomenės veiksmų. Taip pat didelę įtaką nuomonei apie neįgalius vaikus auginančias šeimas turi švietimo, sveikatos apsaugos, mokslo ir kultūros išsivystymo lygis.

Pasak A. Bakk, K. Grunewald (1997), dažnai protinę negalią turinčio vaiko ar jo šeimos bendravimas su kitais tampa abipusiu apsimetinėjimu: tiek sveikasis, tiek neįgalusis ir jo šeima elgiasi taip, lyg negalia neegzistuočiau. Todėl bendravimas su neįgaliojo šeima lieka paviršutiniškas. Kai kurie žmonės nesąmoningai pradeda vengti šeimos, turinčios neįgalų vaiką. Artimai su tokia šeima bendraujantieji taip pat gali patirti kitų žmonių nusišalinimą, perdėtą mandagumą, atmetimą ar pašaipas. Gimus neįgaliam vaikui, šeimos draugų būrys kuriamas iš naujo. Santykiai su ankstesniais draugais atšąla, neįgaliojo šeima draugų ieško tarp tokių „kaip jie“, su negalios žyme šeimų. Tik tokioje situacijoje atsidūrę šeimos nariai jaučiasi esą suprasti ir pripažinti panašaus likimo žmonių.

Pasak S. Gradeckienės (2002), Lietuvos neįgalųjų vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybės tyrimai parodė, kad šių vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybė visais aspektais (ekonominiu, socialiniu ir kt.) yra blogesnė už sveikų vaikų ir jų šeimų. Neįgalųjų vaikų tėvus vargina nekoordinuota skirtingų žinybų (sveikatos priežiūros, ugdymo, socialinės globos ir rūpybos), teikiančių pagalbą neįgaliesiems vaikams, veikla.

S. Strolaitės (2002) teigimu, neįgalaus vaiko ugdymas šeimai kelia taip pat didelius reikalavimus. Visuomenė šią našta tėvams siekia palengvinti. Lietuvoje šis procesas žengia

pirmuosius žingsnius. Neįgalių vaikų priėmimas į įprastas ikimokyklinių įstaigų grupes ir bendrojo lavinimo mokyklas dar nėra susilaukęs platesnės paramos bei visuomenės pripažinimo. Tėvai, siekdami ugdyti neįgalų vaiką, susiduria su begale kliūčių. Kartais nelengva jas įveikti ir pedagogams, ir kitiems specialistams.

Kaip teigia J. Ruškus (2002), tėvai palikti šeimos problemas spręsti patys, deja, dažnai susiduria su itin sudėtingomis situacijomis. Be reikiamos paramos, socialinė šeimos izoliacija didėja. Be to šeimos, pačios pradeda izoliuotis nuo aplinkos. Galima net kalbėti apie tam tikrą tėvų, auginančių neįgalų vaiką, socialinės saviizoliacijos bei psichologinio atsiribojimo fenomeną. Kai neigiama vaiko negalė, tėvai tampa psichologiškai uždaresni, nukreipia visą dėmesį į vaiką, nerealiai vertina jo ateitį. Tokia psichologinė tėvų būklė leidžia nematyti vaiko negalių ir nepriimti reikalingos pagalbos, atsiriboti nuo ryšių su kitomis šeimomis. Šeimos atotrūkis nuo visuomenės turėtų kelti specialistų susirūpinimą.

A. Bakk, K. Grunewald (1997) pastebi, jog pastaraisiais dešimt metų imta domėtis šeimos narių santykiais šeimose, kuriose auga vaikas su protine negalia. Ypatingas dėmesys skiriamas broliams ir seserims. Pastebėta, kad vaiko su negalia broliai ir seserys kasdieniniame gyvenime patiria įvairių sunkumų, nors kartais patys sąmoningai nesuvokia.

Akivaizdu, kad tėvų, auginančių neįgalų vaiką, ir specialistų partnerystės santykiai gali padėti ne tik suprasti vieniems kitus, tačiau ir sugriauti tiek specialistų, tiek tėvų psichologinio atsiribojimo ir socialinės saviizoliacijos sienas. Tėvai pirmiausia nori būti suprasti. Tarnybos turėtų juos paremti ne tik materialiai, bet ir psichologiškai.

Pedagoginės psichologinės tarnybos (PPT) yra pagrindinė grandis bandant užtikrinti veiksmingą vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, lavinimą. Pagal Savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos pavyzdinius nuostatus, patvirtintus 2003 m. švietimo ir mokslo ministro įsakymu, PPT yra savivaldybės pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaiga. Tarnybų tikslas – didinti specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių vaikų ugdymosi veiksmingumą, taip pat ir psichologinį atsparumą, teikiant informacinę, ekspertinę ir konsultacinę pagalbą mokykloms bei mokytojams.

Remiantis Savivaldybės PPT pavyzdiniais nuostatais, pedagoginės psichologinės tarnybos atlieka įvairias funkcijas. Pagrindinė jų – vaiko specialiųjų ugdymosi poreikių, raidos ypatumų ir sutrikimų, psichologinių, asmenybės ir pedagoginių problemų įvertinimas. Šį darbą PPT atlieka tuomet, kai mokykloje, kurioje mokosi vaikas, specialiojo ugdymo komisija nėra pakankamai kompetentinga tai atlikti arba atvejis yra sudėtingas. Tačiau vien nustatyti problemas neapanka – PPT siūlo vaiko, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo formą, būdus ir metodus,

rekomenduoja mokyklą. Tarnybos taip pat konsultuoja specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių bei panašių problemų turinčius vaikus, jų tėvus, mokytojus bei specialistus, šiems teikia metodinę pagalbą. PPT turi inicijuoti naujų ugdymo vietų steigimą, aplinkos pritaikymą specialiųjų poreikių vaikams. Siekiant vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, labiau integruoti į mokyklų bendruomenes, tarnybos turėtų formuoti mokyklų bendruomenių bei visuomenės teigiamą požiūrį į juos. PPT pareiga - rengti ir įgyvendinti prevencijos ir kitas programas, padedančias veiksmingiau ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių bei psichologinių ir panašių problemų turinčius.

Tačiau kaip teigia J. Ruškus (2002), Lietuvoje socialinės – psichologinės pagalbos struktūros dar nėra sukurta. Dažniausiai socialinių paslaugų tarnybos nėra kompetentingos suteikti socialinę – psichologinę pagalbą. Manoma, jog būtent Lietuvoje susiformavęs klinikinis požiūris nulėmė tai, jog gimus neįgaliam vaikui, dėmesys skiriamas tik vaiko klinicinei diagnostikai bei reabilitacijai. Specialistų požiūris į tokias šeimas dažnai labai kritiškas. Neigimas dar labiau sustiprinamas klinikinio pobūdžio specialistų rengimo programose. O rimti, net egzistenciniai psichologiniai – socialiniai pokyčiai šeimoje nepatraukia specialistų dėmesio. klinikinis požiūris į šeimą yra pernelyg ribotas, kad galėtų kompleksiskai tenkinti vaiko ir šeimos poreikius.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimą šalyje reglamentuoja Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymo redakcija - Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas¹³, kuris įsigaliojo nuo 2005-07-01. Šio įstatymo 16 straipsnis reglamentuoja neįgaliųjų socialinės integracijos valdymą, kuriuo vadovaujantis Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama - Departamentas) koordinuoja ir įgyvendina Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą bei vykdo kitas neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones. Per 2004-2006 metus šalyje priimta visa eilė teisės aktų, kurių įgyvendinimas žymiai keičia neįgaliųjų gyvenimą ir didina neįgaliųjų galimybes dirbti, mokytis, būti ugdomiems ir savarankiškiems, dalyvauti visuomenės gyvenime ir naudotis visai visuomenei sukurtomis gėrybėmis:

J. Ruškus (2006) teigia, kad žmonių, turinčių negales, integravimas į visuomenę – viena iš dabarties aktualijų, kalbant apie neįgaliųjų gyvenimo ir veiklos galimybes. Ji sprendžiama įvairiuose visuomeninės struktūros lygmenyse: švietimo bei socialinės apsaugos ir darbo sistemoje. Žmogus, individas negali egzistuoti vienas. Neįgalaus žmogaus padėtis tarp kitų bendruomenės narių dėl jo išskirtinių savybių visais laikais buvo ypatinga: nuo visiško atmetimo – izoliacijos ir sunaikinimo iki priėmimo – integracijos.

¹³ LR Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 83 - 2983

Anot J. Ruškaus (2002), integracija – įvairių fizinių ir intelektualinių galimybių, skirtingų požiūrių, socialinių sluoksnių žmonių susiliejimas į vientisą, tam tikra prasme homogeninę visuomenę, reikalauja pereiti į kitą bendravimo kokybę, kitą kultūros lygmenį, besąlygiškai grindžiamą demokratiniais principais.

„Galimybę neįgaliam žmogui gyventi pilnavertį gyvenimą bendruomenėje sąlygoja abipusė sąveika: sveikų žmonių pasirengimas priimti kitokį individą bei neįgalaus žmogaus pastangos būti veikliam“¹⁴. Šiandieniniame gyvenime visų žmonių (tiek specialiųjų poreikių asmenų, tiek ir tų, kurie neturi specialiųjų poreikių) „sėkminga integracija į visuomenę priklauso nuo socialinių, emocinių bei protinių pradų brandumo“¹⁵.

Vadinasi, neįgalaus žmogaus turi tokias pat lygias galimybes normaliai visaverčiam gyvenimui, todėl siekiant tokio žmogaus įsitvirtinimo vyksta integracijos procesas.

Vykstant švietimo reformai formuojasi nuostata apie specialiųjų poreikių vaikų integraciją į bendrojo lavinimo mokyklą, t.y. vaiko perkėlimą iš specialiosios mokyklos į bendrojo lavinimo mokyklą. Tačiau tai nereikėtų suprasti tik kaip fizinį perkėlimą – vaikas privalo gauti specialisto pagalbą, jis turi būti mokomas pagal jo sugebėjimus atitinkančią programą. Integracija – tai labai sudėtinga socialinė, psichologinė, pedagoginė problema, kuri turi būti sprendžiama apgalvotai.

Sutrikusio intelekto vaikų individuali integracija dar sudėtingesnė dėl jų protinės veiklos nepilnavertiškumo. Jų integracija gali būti sėkminga, kai sudaromos šios sąlygos:

- 1) teigiamas klasės psichologinis klimatas;
- 2) vaikas ugdomas pagal specialiosios mokyklos mokymo planą, programą, vadovėlius;
- 3) klasės mokytojas individualiai dirba su mokiniu;
- 4) specialusis pedagogas dirba su mokiniu;
- 5) tėvai ir pedagogai bendradarbiauja mokymo procese;
- 6) geros sąlygos mokinių darbiniam mokymui.

Mokiniai, kuriems pritaikyta visiška integracija, yra mokomi bendrojo lavinimo klasėse. Specialistai šiems mokiniams teikia pagalbą klasėje per pamokas arba po jų, individualiai ar grupėmis. Pagalbos pobūdis, forma bei intensyvumas priklauso nuo mokinio negalės rūšies ir laipsnio bei asmeninių jo savybių, konkretaus poreikio. Mokiniai, kuriems pritaikyta dalinė integracija, visą mokymosi laiką yra mokomi specialiojoje klasėje, išskyrus pamokas, kai atskiriems užsiėmimams jie, individualia tvarka, integruojami į bendrojo lavinimo klases, dažniausiai per kūno

¹⁴ Galkienė A. 2001, p.13

¹⁵ Radzevičienė L. Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių psichosocialinė raida. Šiauliai. 2003, p.7

kultūros, dainavimo ar dailės pamokas. Vidutiniškai sutrikusį intelektą turintys mokiniai paritetiniais pagrindais reiškiasi mokyklos bendruomenės gyvenime. Jie drauge su kitais lanko mokykloje veikiančius meninio ugdymo, darbinio mokymo būrelius, dalyvauja mokyklos renginiuose. Šie mokiniai gauna reikiamą pagalbą iš visų mokykloje dirbančių specialistų, priklausomai nuo konkretaus poreikio. Mokyklos specialiosios pagalbos komandą sudaro: gydomosios kūno kultūros mokytojai, masažistas, logopedas, specialusis pedagogas, mokytojas - konsultantas (dalyko mokytojas, turintis specialiosios pedagogikos žinių), socialinis pedagogas, psichologas. Esant reikalui, pedagogai gali kreiptis į mokinį gydantį gydytoją ir konsultuoti juos dominančiais klausimais. Specialistų darbą koordinuoja direktoriaus pavaduotojas specialiajam ugdymui.

Įteisinus specialiųjų poreikių vaikų integruoto ugdymo formą, kai kurie vaikai gali mokytis artimiausioje ugdymo įstaigoje. „Suprantama, ši ugdymo forma efektyvi tik suteikiant vaikams papildomą specialistų pagalbą¹⁶.“

V. Gudonis ir B. Rovienė (1998) nurodo tokius integruoto ugdymo privalumus:

1. Vaikai neatskiriami nuo šeimos.
2. Vaikai ugdomi tarp tokių žmonių, kokia yra visuomenė, kurioje ateityje vaikui teks gyventi.
3. Moraliai tėvams yra lengviau, kai vaikas mokosi bendrojo lavinimo, o ne specialiojoje mokykloje.
4. Sveiki vaikai iš mažens supras, kad yra neįgaliųjų žmonių „kitokių“. Tai sudaro palankias prielaidas, kad užaugę jie adekvačiai vertins neįgaliuosius, jų galimybes, bei turės pozityvų į juos požiūrį.

Integruoto ugdymo trūkumai:

1. Specialiųjų poreikių vaikas bendrojo lavinimo mokykloje ne visada gauna būtiną pagalbą.
2. Dėl savo skirtingumo neretai specialiųjų poreikių vaikai nepritampa bendraamžių kolektyve. Lieka šių vaikų diskriminacijos rizika.
3. Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai stokoja žinių apie specialiųjų poreikių vaikų ugdymo ypatumus.
4. Kai kuriems pedagogams stinga šiems vaikams geranoriškumo.

Vertinant abi ugdymo formas, yra pažeistas pats vertinimo principas. Vertina kai kurie mokytojai (ar jų grupė). Tačiau nauja integruoto ugdymo forma sukurta ne pedagogui, o specialiųjų poreikių vaikui. Jei abi (specialiojo ir integruoto ugdymo) formas vertinsime iš specialiųjų poreikių vaikų bei jų tėvų pozicijų, vertinimas bus teisingas. Tėvai turi pasirinkimo laisvę, nes yra

¹⁶ Gudonis V. Specialiojo ir integruoto ugdymo formos: privalumai ir trūkumai/Specialioji mokykla: praeitis, dabartis, ateitis. Konferencijos medžiaga. Šiauliai. 1998, p.50

alternatyva specialiajam ugdymui. Abi šios ugdymo formos yra pilnateisės. Svarbiausia, kad būtų atsižvelgiama, kur konkrečiam specialiųjų poreikių vaikui bus geriau – specialiojoje ar bendrojo lavinimo mokykloje.

„Būtina suvokti, kad integruotas ugdymas – tai ne tikslas, o specialiųjų poreikių vaikų abilitacijos, normalizacijos ir socializacijos priemonė.¹⁷“

I. Kaffemanienė (2004), atlikusi tyrimą išsiaiškino, kad „priimtinausi mokytojams bendrojo lavinimo mokyklose yra vaikai su judėjimo sutrikimais, silpnaregiai, nors jų mokymo procesas tik iš šalies atrodo mažiausiai problematiškas (vieniems kol kas dar vis nepritaikyta daugelio mokyklų aplinka, kiti vis dar nepakankamai aprūpinti specialiomis tiflotekninėmis mokymo priemonėmis). Sudėtingiausia pedagogams – protiškai atsilikusių moksleivių integruotas mokymas; juos, kaip pedagogo priimtinus klasėje, nurodė vos vienas kitas mokytojas. Daugiau kaip pusė pedagogų nurodė, kas nenorėtų mokyti nė vieno iš nurodytų grupių vaikų, motyvuodami tuo, kas šiuos vaikus turi mokyti specialistai, kad juos mokyti „pernelyg sunku psichologiškai ir metodiškai¹⁸“.

A. Galkienės (2005) teigimu, apie tai, kokia ugdymo forma labiausiai tinka mokiniui, sprendžia mokyklos specialaus ugdymo komisija, kurią sudaro: specialusis pedagogas, logopedas, psichologas, mokantis mokinį mokytojas ir mokyklos vadovas. Ši komisija mokykloje atlieka neįgalinčiųjų įvertinimo ir specialiosios pagalbos koordinavimo darbą. Mokinius, turinčius mokymosi negalių, ištiria specialistai. Specialaus ugdymo komisija įvertina tyrimo rezultatus ir daro galutinę išvadą apie tai, kaip reikėtų individualizuoti mokymo programą. Ar mokinys gali būti mokomas pagal bendrąjį mokymo planą, jei ne, tai kaip jį reikėtų pritaikyti, kokia bus reikalinga korekcinė pagalba. Specialaus ugdymo komisija savo išvadas derina su mokinio tėvais ar globėjais ir toliau stebi bei vertina individualizuotų programų vykdymą.

Mokinių kontingentas, integracijos forma ir specialistų pagalba

Mokykloje derinamos dvi integracijos formos – visiška ir dalinė. „Moksleiviai, turintys percepcinių, emocinių ar fizinių sutrikimų, taip pat ribotą ar nežymiai sutrikusį intelektą, yra ugdomi bendrojo lavinimo klasėse, drauge su sveikaisiais, o vidutiniškai sutrikusį intelektą – atskiroje klasėje¹⁹“.

Ugdymo turinys individualizuojamas taip, kad orientuojantis į bendruosius ugdymo tikslus ir siekiant išsilavinimo standartų mokiniai gautų kiekvieno galias atitinkančias žinias bei turėtų tinkamas sąlygas asmeninių gebėjimų sklaidai. Tais atvejais, kai mokinys dėl negalės nepajėgia

¹⁷ Gudonis V., Rovienė B. Specialiojo ir integruoto ugdymo formos: privalumai ir trūkumai/Specialioji mokykla: praeitis, dabartis, ateitis. Konferencijos medžiaga. Šiauliai.1998, p.52

¹⁸ Kaffemanienė N. Integruoto ugdymo problema. Pedagogų požiūris./Specialusis ir socialinis ugdymas. (Tarptautinis aspektas). Mokslinės konferencijos medžiaga.2004 m. sausio 26 – 27 d. Šiauliai. 2004, p.185

¹⁹ Galkienė A. 2001, p.21

mokytis tam tikrų dalykų, numatytų valstybiniuose mokymosi planuose, arba siekti valstybiniais standartais reglamentuojamo mokymosi lygio, yra rengiamas individualizuotas mokymo planas, kuriame numatomi mokomieji dalykai bei individualizuotos mokymo programos, kuriomis apibrėžiamos mokymo lygis bei darbo formos. Individualizuotas mokymo planas yra naujas reiškinys Lietuvos mokykloje. Ši praktika dar nėra įteisinta juridiniais dokumentais, tačiau padiktuota gyvenimo, kaip būtina sąlyga sudarant mokiniui palankiausias ugdymo galimybes. Individualizuoti mokymo turinį ar lygį nutariama bendru pedagogų, specialistų bei tėvų sprendimu, patvirtintu parašais. Individualizuotas mokymo planas gali būti sudaromas įvairiais būdais:

1 būdas. Vieni mokomieji dalykai pakeičiami kitais pagal poreikį, sąlygotą negalės, pvz.: sunkiai valdančiam rankas mokiniui rankų darbų pamokos keičiamos kompiuteriniu lavinimu arba lingvistinių procesų sutrikimų turintiems mokiniams antroji užsienio kalba keičiama gimtosios kalbos pamokomis. Tikslinga kai kuriuos dalykus pakeisti korekciniais užsiėmimais tam, kad šių mokinių tvarkaraštis netaptų pernelyg ištemptas.

2 būdas. Gali būti pritaikyti standartizuoti valstybiniai mokymo planai ir parengti specialiosioms mokykloms, kuriose mokomi tam tikras negales turintys mokiniai: Pvz. aklujų, kurčiųjų ar fizinę negalią turinčių mokinių mokyklų mokymo planai.

3 būdas. Mokomieji dalykai keičiami papildomo ugdymo užsiėmimais, jei šie atitinka mokinio socializacijos ar profesinio orientavimo tikslą. Pvz.; vyresnių klasių riboto ar lengvai sutrikusio intelekto mokiniai vietoje chemijos, fizikos pamokų lanko buitines darbų, staliaus, keramikos ar kurio kito amato pamokas. Individualizuotas mokymo planas yra rengiamas po to, kai tėvas raštu kreipiasi prašydamas jų vaikui pakeisti mokymo turinį ir motyvuoja kodėl. Specialiojo ugdymo komisija šį prašymą išnagrinėja ir rekomenduoja mokymo planą individualizuoti, o direktorius šias rekomendacijas patvirtina įsakymu.

Siekiant kad mokomųjų programų lygis atitiktų kiekvieno mokinio realias galimybes ir poreikius, specifinius pažinimo sutrikimus arba ribotą intelektą turintiems mokiniams – rengiamos palengvintos, modifikuotos arba adaptuotos programos, o specialiojoje klasėje besimokantiems vidutinį intelekto sutrikimą turintiems mokiniams – individualios.

1. Modifikuota programa atitinka valstybinės bendrojo lavinimo programos minimalius reikalavimus. Ją rengiant stengiamasi apeiti negalią arba sumažinti, eliminuoti ją sukeliančią priežastį.
2. Rengiant adaptuotą programą, kaip ir modifikuotos programos atveju, siekiama eliminuoti negalę sukeliančias priežastis ir programos turinį pritaikyti mokinio intelektinėms galioms. Adaptuotos programos turinys nebeatitinka bendrojo lavinimo programos, todėl šiuo atveju temos gali būti supaprastinamos arba visai nenagrinėjamos.

3. Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikams rengiamos individualiosios programos, kurių turinys ir lygis atitinka kiekvieno vaiko realias galias ir poreikius. Šių programų tikslas – formuoti savarankiško gyvenimo įgūdžius.
4. Siekiant geresnės neįgaliųjų socialinės adaptacijos, mokiniams siūlomos papildomojo ugdymo programos, orientuojantis į galimą savarankiško gyvenimo viziją.

Vadinasi, moksleiviui, turinčiam raidos sutrikimų, mokykloje mokymosi procesas organizuojamas nustatius jo gebėjimus, parengus atitinkamas programas.

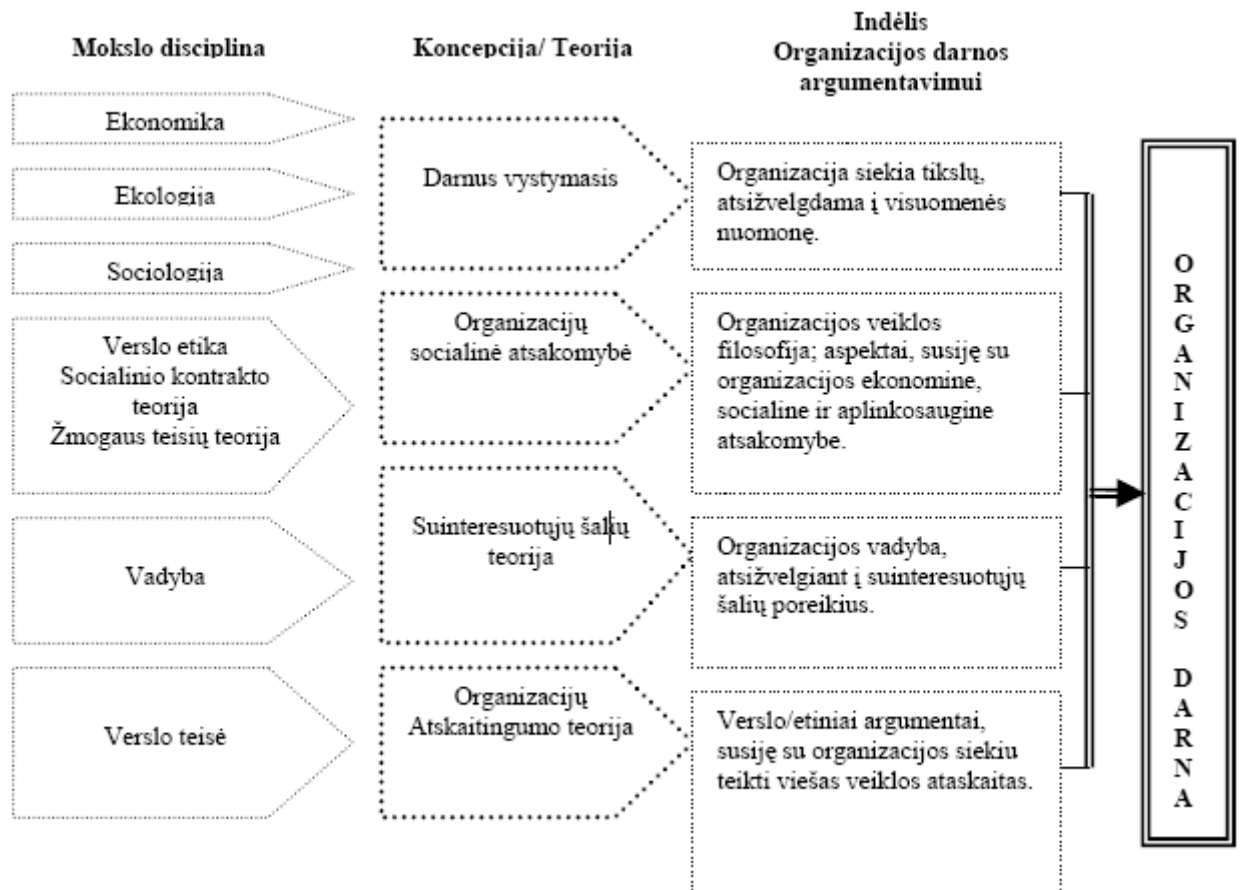
2. DARNIOS ORGANIZACIJOS KŪRIMO STRATEGIJA

2.1. Darnios organizacijos samprata

Organizacijos darnos tema dažnai diskutuojama verslo, mokslinėje ir popularioje literatūroje, „šis terminas dažnai naudojamas kaip darnaus vystymo ar organizacijos socialinės atsakomybės sinonimas – organizacijos darna grindžiama ekonominiu, aplinkosaugos ir socialinės atsakomybės aspektais“²⁰.

Wilson (2003) atlikęs daugelio mokslo darbų organizacijos darnos tematika analizę pateikia konceptualų organizacijos darnos modelį, pateiktą 6 paveiksle, apimančią keturias koncepcijas: darnų vystymąsi, organizacijų socialinę atsakomybę, suinteresuotųjų šalių teoriją, organizacijų atskaitingumo teoriją, kurios jo teigimu sudaro organizacijos darnos pagrindą.

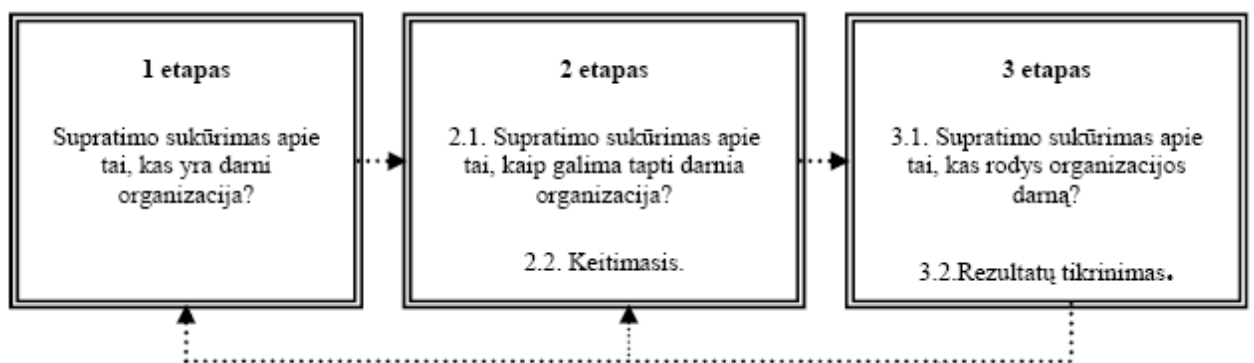
²⁰ Bagdonienė D. ir kt. Darnios organizacijos koncepcijos formavimas visuotinės kokybės valdymo pagrindu. // Ekonomika ir vadyba, 2009, Nr. 19, p. 1044

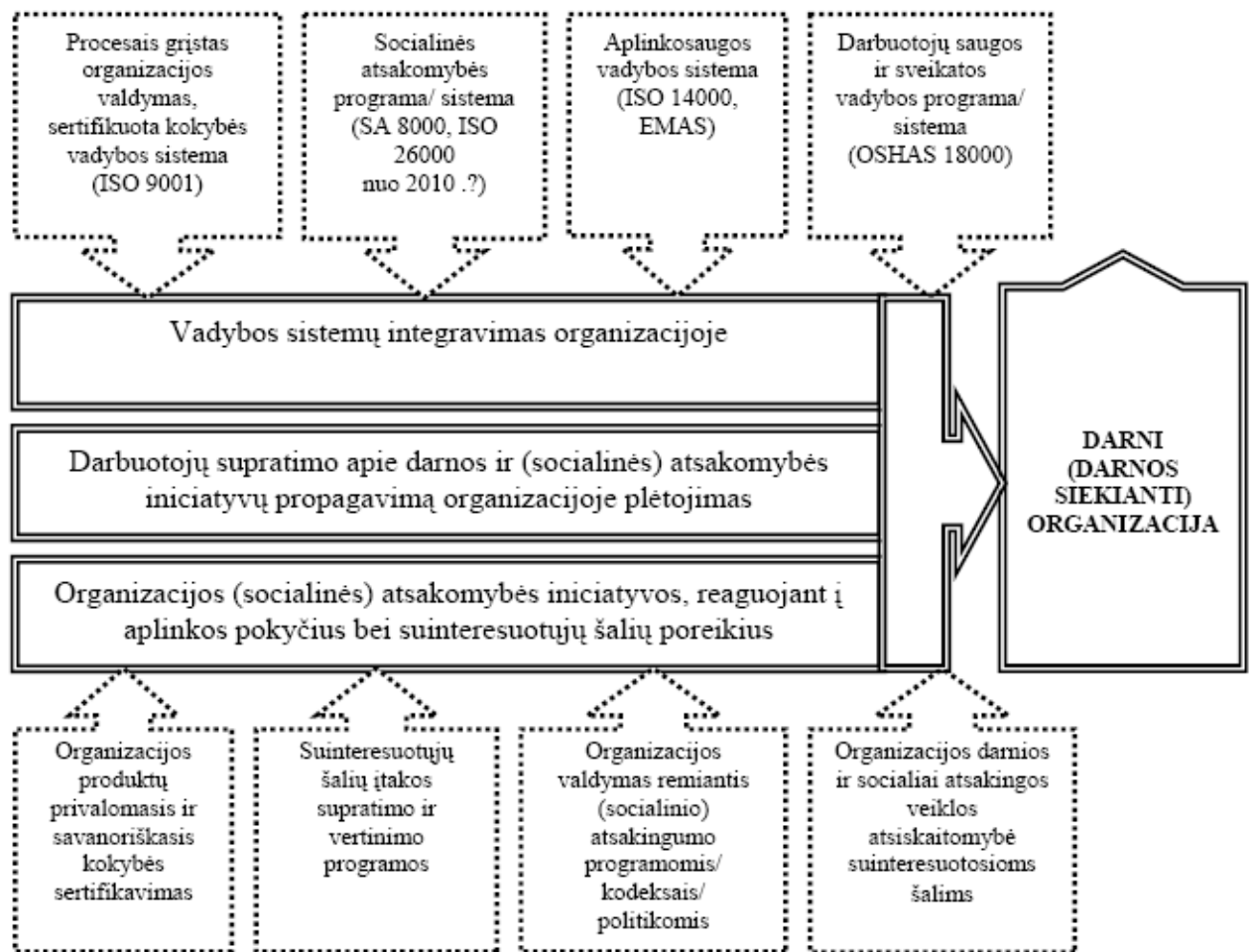

6 pav. Konceptualus organizacijos darnos modelis (sudaryta Wilson, 2003)

Šaltinis: Bagdonienė D. ir kt. Darnios organizacijos koncepcijos formavimas visuotinės kokybės valdymo pagrindu. // Ekonomika ir vadyba, 2009, Nr. 19, p. 1044

Čiegis ir Grunda (2007) konstatuodami, kad “literatūroje galima rasti daug įvairių organizacijoms skirtų priemonių, strategijų, modelių bei koncepcijų, kurias jos skatinamos taikyti siekiant darnos, tačiau trūksta šias koncepcijas apvienijančio požiūrio, sukuriančio bendrą darnios organizacijos vaizdą”, mokslininkai analizuodami „organizacijų darnaus vystymosi principus, modelius, strategijas, priemones, sistemas ir standartus“, pateikia trijų etapų “Organizacijos transformavimo į darnią organizaciją proceso modelį”, pateiktą 7 paveiksle.

7 pav. Organizacijos keitimosi į darnią proceso modelis (sudaryta Čiegio ir Grundos, 2007)
 Šaltinis: Bagdonienė D. ir kt. Darnios organizacijos koncepcijos formavimas visuotinės kokybės valdymo pagrindu. // *Ekonomika ir vadyba*, 2009, Nr. 19, p. 1044

Taigi, kurdamos vadybos sistemas, organizacijos įgyvendina sisteminių ir procesinių požiūrį, privalo identifikuoti reikalingus procesus ir nustatyti jų taikymą organizacijoje, apibrėžti šių procesų seką ir jų sąveiką, apibrėžti rezultatyvų procesų veikimą bei valdymą užtikrinančius kriterijus ir metodus, užtikrinti, kad bus gaunami procesų vyksmui ir monitoringui būtini išteklių ir informacija, naujai paskirstyti atsakomybę ir įgaliojimus, jos transformuoja buvusią organizacijos modelį į ISO 9001 standarto reikalaujamą organizacijos kaip susijusios procesų sistemos modelį. Sukūrus ir įgyvendinus integruotą vadybos sistemą, organizacija yra valdoma kaip tarpusavyje susijusių ir sąveikaujančių procesų sistema, kurioje, kiekvienas procesas valdomas, kaip tarpusavyje susijusių ir sąveikaujančių procesų sistema ir valdomas P – D – T – V ciklo metodu (Adomėnas, Jurelionis ir Vaišvila, 2005; Vilkas 2005; Kaziliūnas, 2008).

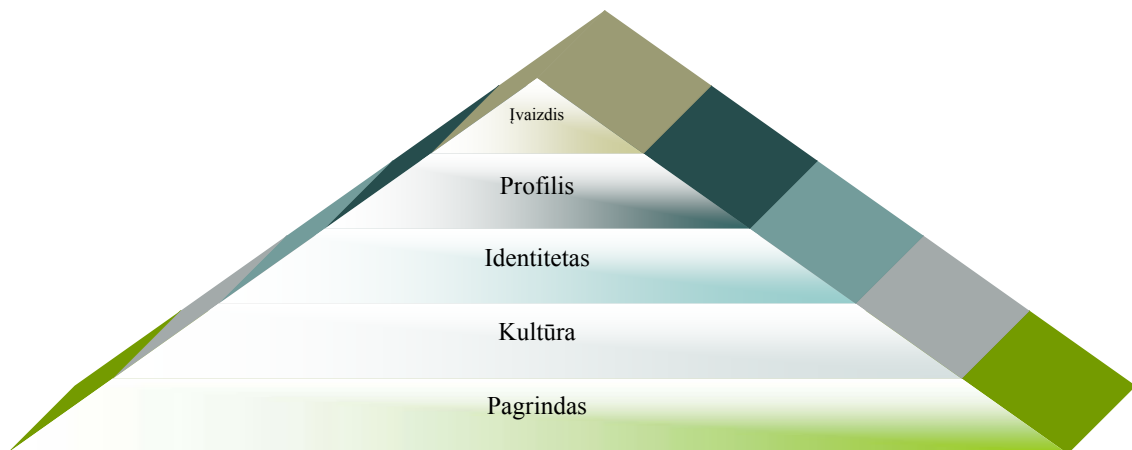
Apibendrinant galima teigti, kad darni organizacija siekia bendrų tikslų taikydama naujus vadybos modelius bei veiksnius, įvertindama kiekvieno darbuotojo indėlį ir analizuoja organizacijos įtaką aplinkiniams bei aplinkos įtaką organizacijai.

2.2.Darnios organizacijos ypatumai

2.2.1. Darnios organizacijos kūrimas

Darni plėtra – „esminis ilgalaikės plėtros reikalavimas, siekiant, kad dabarties socialinės gerovės poreikiai nebūtų tenkinami ateities kartų nuskurdinimo sąskaita, kad mes ateities kartoms paliktume neišeikvotus Žemės išteklius ir nesuniokotą aplinką. Bendrasis apibrėžimas nurodo pagrindinę vertybių sistemą, kuria turėtų remtis įmonės, organizacijos, valstybės, valstybių sąjungos“²¹.

Todėl tikslinga apie darnios organizacijos kūrimą pradėti kalbėti nuo organizacijos įvaizdžio. R. Paulienės nuomone, organizacijos įvaizdį galima išreikšti piramide. (žr. 8 pav.)

8 pav. Organizacijos įvaizdžio piramidė

Šaltinis: Paulienė R. Įmonės įvaizdžio samprata ir formavimo ypatybės //www.komunikacija.lt

Apibūdinant pateiktą piramidę, reikia pažymėti, kad pagrindas – tai svarbiausios idėjos, lemiančios organizacijos gyvavimą. Pagrindas tai, kas organizacija yra, kokią vietą ji užima bendroje ūkio sistemoje, kokias funkcijas ji atlieka. Kultūra – tai organizacijos darbuotojų pripažįstamos vertybės, požiūriai, pasireiškiantys elgesiu su klientais. Identitetas – tai sąmoningas kultūros išreiškimas. Plačiausia prasme organizacijos identitetas suprantamas kaip organizacijos individualumas. Profilis – tai aiškus apibrėžimas, kas organizacija yra, ką ji veikia, kaip ji tai atlieka. Profilį galima pavadinti organizacijos identiteto kryptingu palaikymu. Įvaizdis – tai įspūdis apie organizaciją visuomenėje. Logiška seka nuo fundamentalių, organizacijos veiklą lemiančių

²¹ Zinkevičiūtė V. Turizmo įmonių strateginiai sprendimai darnios plėtros kontekste // http://www.tvam.lt/uploads/documents/leidiniai_versl_teis_akt_t1/1215.pdf

veiksnių, per organizacijos kultūrą, identiteto formavimą, organizacijos misijos pateikimą visuomenei, kylama iki organizacijos įvaizdžio visuomenėje.²²

9 pav. Darbuotojo identifikavimosi priklausomybės dimensijos

Šimanskienė L. Darbuotojų identifikavimosi organizacijose problemos. *Ekonomika ir vadyba*. Kaunas, 2000, p. 447.

Būtina sukurti tokį organizacijos ir organizacijos narių siekių identiškumą. Keliami tikslai, principai ir nustatomos vertybės pateikia darbuotojams įvairias nuorodas, ko iš jų tikimasi. Tai yra nerašytos organizacijose taisyklės. Kaip teigia L. Šimanskienė (2000), atsižvelgiant į nevienodą tapatumą organizacijose, tai galima daryti labai įvairiai. Atsakingi darbuotojai privalo turėti drąsos rizikai ir imtis ryžtingų priemonių: paaiškinti esamą būklę, pripažinti klaidas, paaiškinti, kaip turėtų būti ir kviesti visus dirbti kartu. Organizacijos vadovai turi akcentuoti organizacijos funkcionavimą kaip visumą, leisti darbuotojams pasijusti reikšmingiems. Todėl galima teigti, kad kaip organizacijoje jausis darbuotojas priklauso ne tik nuo paties individo savybių ar vertybinės orientacijos, bet ir nuo organizacijos tikslų, kultūros, tinkamos motyvacijos, reikiamos informacijos gavimo, vadovų ir darbuotojų požiūrio.

Kaip teigia Z. Atkočiūnienė (2008), organizacijai, siekiančiai tapti darnia, taikoma Everesto metafora – tai tas pat kaip kopti į Everestą: sunkus darbas kopiant, galbūt kurso keitimas, kai oras tampa atšiaurus, domėjimasis, ar pavyks pasiekti viršūnę, žingsnelis po žingsnelio (Sbarcea, 2007). Organizacija, siekdama darnumo, pereina tokias fazes: grobikiška, neišmananti, paklusni, optimistinė, sumani, darni / globėjiška.

2 lentelė

Organizacijos fazės

²² Paulienė R. Įmonės įvaizdžio samprata ir formavimo ypatybės // <http://www.komunikacija.lt/pranesimai/straipsn1.htm>

Grobikiška	Neišmananti	Paklusni	Optimistinė	Darni
tai savanaudiška organizacija: ne iš prigimties bloga, tiesiog nesuprantanti ar nepripažįstanti savo atsakomybės; vertina aplinką kaip nemokamą gėrybę; nepaiso bendruomenės, kurioje egzistuoja, ir savo žalingo poveikio aplinkai; mato organizaciją kaip mechanizmą; išnaudoja darbuotojus, kad gautų ekonominės naudos; nevaldo žinių ir inovacijų; siekia bet kokiais būdais didinti pelną.	nepaiso jokios etikos, siekia finansinės naudos; visiems bendrai svarbi darbo jėgos kaina; paklusni darbo jėga, o darbuotojų mokymai koncentruojasi ties techniniais dalykais; būdinga hierarchija, biurokratija, nurodymai ir kontrolė	reaguoja į didėjančius teisinius reikalavimus, tačiau tik siekdama išvengti nemalonumų ir ginčų aplinkosaugos tema; vis dar nesupranta savo visuomeninių įsipareigojimų; priima žinių vadybą kaip strategiją tik todėl, kad ir kiti taip daro	vertina darnumą kaip reikšmingą dalyką, konkurencinį pranašumą; mano, jog labai sureikšmintas darnumas gali būti pažeidžiamas; siekdama naudos, nuolat mažina kainas; linkusi investuoti į personalą, jei mato naudą darbuotojams ar įgyvendindama organizacijos misiją. <i>Sumani</i> – pradeda prisiimti atsakomybę; darnumą suvokia kaip vystymosi būdą; žinių vadybą pasirenka kaip strateginę kryptį; suvokia poreikį, kad būtų inovatyvi bei prisitaikytų prie sudėtingo pasaulio	organizacija pasiekia Everesto viršūnę ir pradeda leisti į apačioje esančius jo slėnius; kai organizacija darni, ji prisideda prie ekologijos bei visuomeninės gerovės; ji nuolat investuoja į savo žmones ir vertina juos kaip brangiausių turtą; yra dalis tinklo santykių; puikiai supranta savo atsakomybę aplinkai ir siekia apsaugoti gamtos išteklius

Sudaryta autoriaus: Šaltinis: Z. Atkočiūnienė. Žinių vadybos poveikis darniam vystymuisi // Informacijos mokslai, 2008, Nr. 46, p.31

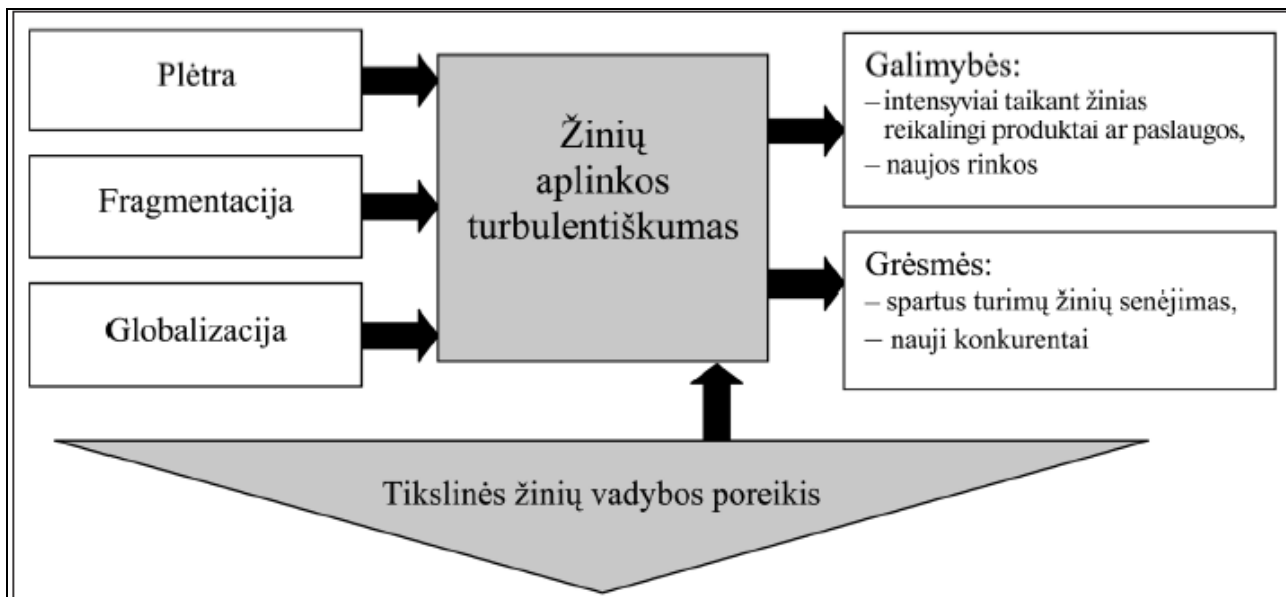
Taigi remiantis 1 lentelėje pateiktomis organizacijos tapsmo fazėmis, teigtina, kad kiekviena organizacija ne iš karto tampa darnia. Tačiau reikia akcentuoti, kad kiekvienos organizacijos perėjimo fazės nėra vienodos. Todėl teigtina, kad siekiant darnios organizacijos yra tikslinga įvertinti visas organizacijos galimybes: dirbančių asmenines savybes, vertybines nuostatas, gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, mokėjimą pateikti į aplinką teigiamą informaciją apie organizaciją, taip pat labai svarbu tinkamas personalo valdymas. „Daugumai organizacijų dar sunku suvokti, kaip užkopti į Darnumo Everestą. Tačiau šiandienos daugumos modernių organizacijų tikslas – dirbti siekiant pasaulinės gerovės“.²³

2.2.2. Veiksniai, skatinantys darnios organizacijos kūrimą

Pasak Z. Atkočiūnienės (2008), žinių aplinka, kurioje šiandieną konkuruoja įmonės, struktūriškai yra kur kas sudėtingesnė nei ta, kuri egzistavo prieš kelis amžius. Didžiausią įtaką tam turi staigus žinių kiekio augimas, žinių fragmentacijos lygis, didėjanti žinių globalizacija. Per pastaruosius metus darbuotojų tyrimų ir plėtros sferoje labai padaugėjo. Bendro žinių kiekio augimas paskatino mokslinių disciplinų specializaciją. Vadinasi, galima teigti, kad vienas iš

²³ Atkočiūnienė Z. Žinių vadybos poveikis darniam vystymuisi// Informacijos mokslai, 2008, Nr. 46, p.32

svarbesnių veiksnių, kuris turi įtakos siekiant organizacijos darnos yra žinių aplinkos sukūrimas. Nuolatinės globalinės ekonomikos tendencijos paskatino žinių globalizaciją. Darniai besivystančios visuomenės tendencijas atspindi 10 pav.

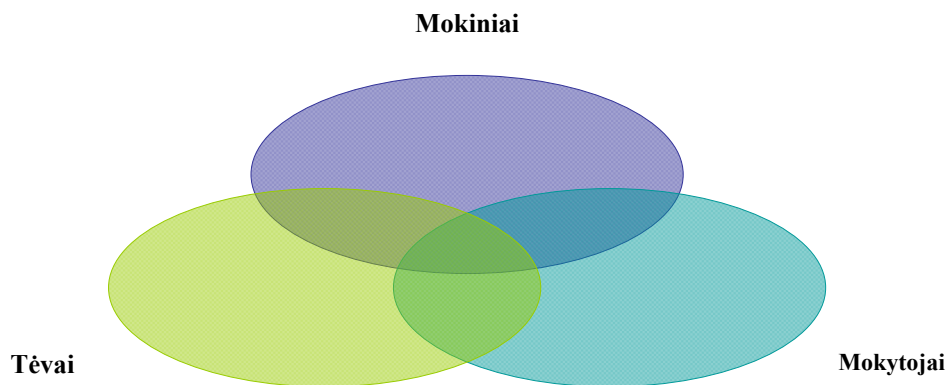

10 pav. Žinių visuomenės tendencijos

Šaltinis: Z. Atkočiūnienė Žinių vadybos poveikis darniam vystymuisi // Informacijos mokslai, 2008, Nr. 46, p.32

Taigi, remiantis 9 paveiksle pateikiama schema, teigtina, kas siekiant žinių aplinkos labai svarbu yra išnaudoti galimybes taikant žinias, kurti naujus produktus ar paslaugas bei ieškoti naujų rinkų. Tačiau reiktų atsižvelgti ir į galimas grėsmes, tai, kad įgytos žinios šiuolaikinėje visuomenėje labai greitai sensta ir į tai, kad atsiranda vis naujų konkurentų.

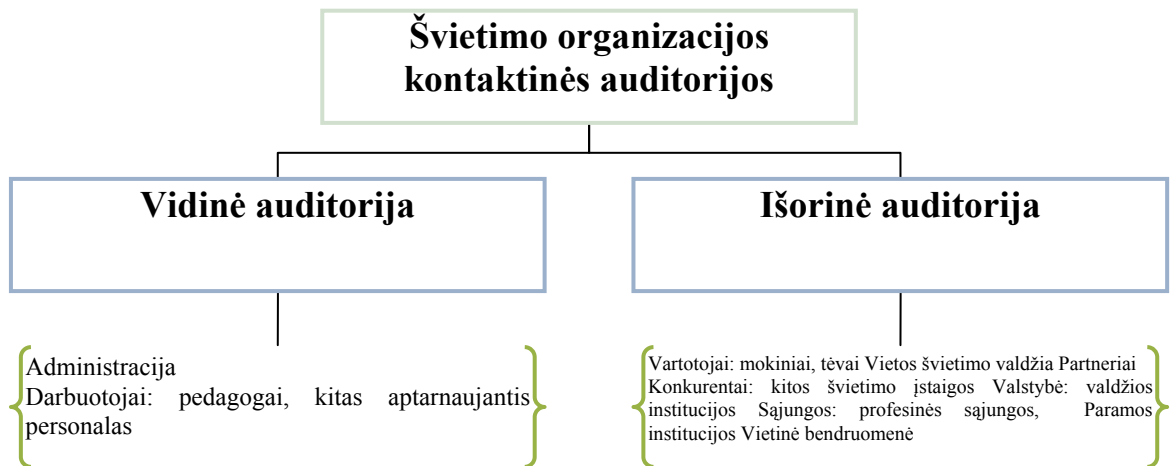
Vienas iš svarbių veiksnių, kurie formuoja darnią organizaciją yra komunikacija. Galima akcentuoti, kad švietimo įstaigos turi nemažai komunikavimo poreikių. Todėl tikslinga apibrėžti švietimo įstaigos bendruomenės pagrindą. (žr. 11 pav.)

11 pav. Švietimo įstaigos bendruomenė

Sudaryta autoriaus.

Taigi, teigtina, kad švietimo įstaigose būtina tiek vidinė tiek išorinė komunikacija. Dalin ir kt. (1999) išskiria švietimų įstaigų kontaktines auditorijas (žr. 11 pav.)

12 pav. Švietimo organizacijos kontaktinės auditorijos

Šaltinis: Dalin P., Rolf H. G. Kleekamp B. Mokyklos kultūros kaita. 1999, p.235

Taigi, remiantis 5 paveiksle pateikiama schema galima teigti, kad švietimo organizacijai komunikavimo procesas yra labai svarbus ir aktualus. Reikėtų teigti, kad kiekvienos švietimo įstaigos išorinė komunikacija padeda formuoti nuomonę apie švietimo įstaigą, todėl jei nebus tinkamai bendraujama nors su viena iš minėtų išorinės komunikacijos grandžių, tikėtina, kad švietimo įstaiga netaps darnia organizacija.

2.2.3.PPT kaip darni organizacija

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2004-06-03 Nr. ISAK 838, savivaldybės Pedagoginė psichologinė tarnyba steigiama, jei savivaldybės teritorijoje yra ne mažiau kaip 2000 vaikų nuo 3 iki 18 metų amžiaus (specialiųjų poreikių turinčių asmenų iki 21 metų amžiaus) (tarp jų kochlearinių implantų naudotojų).

Radviliškio rajono savivaldybės teritorijoje yra 7000 vaikų nuo 6 iki 18 m. Deja, nuostatose neatsižvelgiama į tai, kad PPT aptarnauja ir vaikus nuo 0 iki 5 metų. Tuomet vaikų skaičius padidėja iki 10000.

Kasmet didėja PPT veiklos apimtys, kurias reglamentuoja naujai priimami įstatymai ir kiti teisės aktai: Pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo modelio papildymas, krizių valdymo mokyklose aprašas, vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas ir kt..

PPT dirba tik viena specialistų komanda (logopedas, specialusis pedagogas, psichologas, gydytojas neurologas).

Savivaldybės PPT nuostatuose numatytos veiklos funkcijos:

1. Kuo anksčiau įvertinti asmens specialiuosius ugdymosi poreikius, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, padėti jas išspręsti, surasti jam optimalią ugdymo vietą ir formą; prireikus rekomenduoti teikti specialiąją pedagoginę, psichologinę, socialinę pedagoginę ir specialiąją pagalbą, rekomenduoti vaikui mokyklą.

2. Stiprinti mokyklos, mokytojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) gebėjimus ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, formuoti teigiamas nuostatas jų atžvilgiu.

3. Padėti mokykloms užtikrinti kokybišką specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių mokinių ugdymą, teikti pedagoginę psichologinę pagalbą visoms rajono ugdymo įstaigoms.

Išskiriant PPT kaip darnią organizaciją reikia akcentuoti, kad darnus kolektyvinis darbas bus tik tuomet, jei šios nedidelės organizacijos nariai į savo veiklą tinkamai įtrauks ne tik vaikus, kuriems teikiama pagalba, bet ir tėvus, pačius vaikus bei jų pedagogus. Siekiant subalansuotos ir patvarios veiklos labai reikšmingas yra PPT tarnybų bendradarbiavimas su visų mokyklų SUK komisijomis, tačiau reikia akcentuoti, kad SUK komisijos turėtų taip pat bendradarbiauti viena su kita, dalintis informacija, patirtimi ir aptarti bei įvertinti naujus darbo metodus.

Taigi žvelgiant į dabartinę pedagoginės psichologinės tarnybos ir įstaigų Specialiojo ugdymo komisijų veiklą matomos sritys, kurias reikėtų tobulinti. Pradedant nuo optimalaus psichologų etatų skaičiaus PPT įsteigimo, tinkamų darbo sąlygų užtikrinimo, tarnybų bendradarbiavimo su SUK, tėvais stiprinimu, intensyvesne informacijos sklaida bei veiksmingesnių būdų, kaip formuoti teigiamas visuomenės nuostatas tiek pačių PPT, tiek specialiojo ugdymo bei vaikų, turinčių šių poreikių, atžvilgiu. Ne mažiau svarbi ugdymo įstaigose dirbančių specialistų bei pedagogų kvalifikacijos kėlimas.

3.DARNAUS VYSTYMOŠI ŠVIETIMO STRATEGIJOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS RADVILIŠKIO PPT IR MOKYKLŲ SUK ATVEJO ANALIZĖ

3.1. Radviliškio PPT Organizacinė struktūra

Švietimo įstatymas nustato Lietuvos Respublikos švietimo tikslus, švietimo sistemos principus, švietimo sistemos sandaros, švietimo veiklos, švietimo santykių pagrindus, valstybės įsipareigojimus švietimo srityje. Šiame įstatyme apie specialųjį ugdymą teigiama:

1. Specialiojo ugdymo paskirtis – padėti specialiujų poreikių asmeniui lavintis, mokytis pagal gebėjimus, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, įveikti socialinę atskirtį.

2. Specialusis ugdymas teikiamas pagal visas privalomojo ir visuotinio švietimo programas. Prireikus šios programos keičiamos, pritaikomos, taip pat kuriamos specialiosios programos ir teikiama papildoma pagalba.

3. Specialųjį ugdymą įgyvendina visos privalomąjį ir visuotinį švietimą teikiančios mokyklos, kiti švietimo teikėjai, atskirais atvejais – specialiosios mokyklos.

4. Specialiajam ugdymui taikomos formaliojo švietimo programos gali būti išeinamos per ilgesnį nei nustatytą laiką. Mokinys, mokydamasis su pertraukomis, šias programas gali išeiti atskirais moduliais.

5. Specialiųjų poreikių asmenys, mokydamiesi pagal valstybinius išsilavinimo standartus atitinkančias programas, gali įgyti išsilavinimą ir (ar) kvalifikaciją. Atskirais atvejais kvalifikacija įgyjama neturint išsilavinimo.

Specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba

1. Specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtis – didinti specialiųjų poreikių asmens ugdymosi veiksmingumą.

2. Specialiąją pedagoginę pagalbą asmeniui iki 21 metų amžiaus teikia pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų specialieji pedagogai Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

3. Specialioji pagalba teikiama asmeniui, kuriam jos reikia. Specialiojo ugdymo įstatymo nustatyta tvarka asmuo aprūpinamas ugdymui skirta kompensacine technika, jam skiriami vertėjai, skaitovai, palydovai, mokytojų padėjėjai.

4. Pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų specialieji pedagogai konsultuoja specialiosios pagalbos gavėjų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus.

Švietimo prieinamumas specialiųjų poreikių asmenims

1. Specialiųjų poreikių vaikui jo tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu sudaromos sąlygos ugdytis arčiau jų gyvenamosios vietos esančioje ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo mokykloje visiškos, dalinės integracijos forma arba specialiojo ugdymo programą vykdančioje mokykloje. Vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertina, ugdymo formą siūlo mokyklos specialiojo ugdymo komisija arba pedagoginė psichologinė tarnyba. Mokyklą vaikui rekomenduoja pedagoginė psichologinė tarnyba.

2. Specialiųjų poreikių asmeniui švietimo prieinamumas užtikrinamas pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę ir specialiąją pagalbą, aprūpinant ugdymui skirta kompensacine technika ir specialiosiomis mokymo priemonėmis, kitais įstatymų nustatytais būdais.

2008 m. Radviliškio rajono savivaldybės Pedagoginė psichologinė tarnyba tyrė specialiosios pagalbos prieinamumą 30-yje Radviliškio rajono ugdymo įstaigų: 3 gimnazijose, 5 vidurinėse mokyklose, 14 pagrindinių mokyklų, 5 darželiuose/mokyklose, 3 ikimokyklinėse įstaigose. Išanalizavus rezultatus galima daryti išvadą kad visose įstaigose yra teikiama specialioji pagalba. Ugdymo įstaigose įsteigta 26,5 logopedo etatų, 17,25 specialiojo pedagogo etatų ir 6 psichologo etatų. Įstaigų vadovų teigimu specialistų trūkumas nėra didelis arba visiškai neegzistuoja, išskyrus psichologus.

Nuo 2009 sausio mėnesio Pedagoginė psichologinė tarnyba - švietimo ir sporto paslaugų centro padalinys, skirtas teikti psichologinę ir specialiąją pagalbą mokiniui (vaikui), konsultuoti tėvus (globėjus, rūpintojus) ir pedagogus, sprendžiant vaikų problemas.

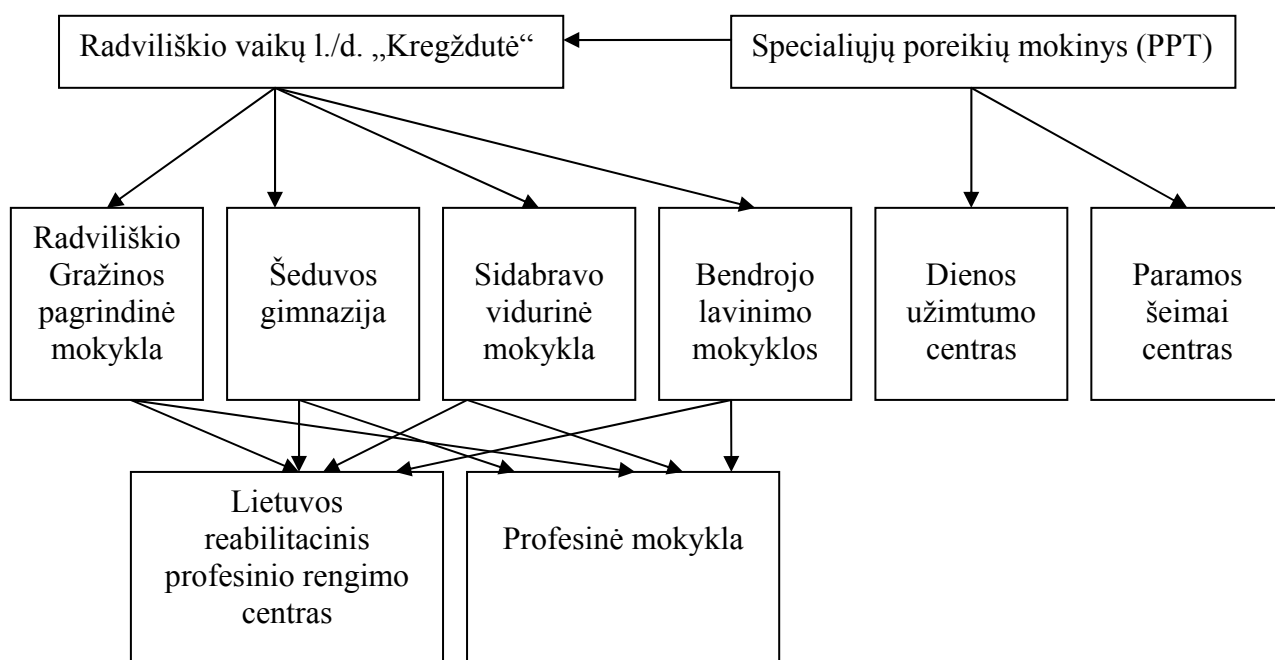
PPT veiklos tikslai:

1. Didinti specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų ugdymosi veiksmingumą teikiant reikalingą informacinę, konsultacinę pagalbą švietimo įstaigoms ir pedagogams.
2. Nuolat stebėti specialiųjų ugdymo(si) poreikių ir specifinių problemų turinčius vaikus ir ieškoti optimalių jų socialinės integracijos būdų.

Siekdami užtikrinti specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams kokybišką ir laiku suteikiamą pedagoginę psichologinę ir konsultacinę pagalbą per 2009 metų laikotarpį Radviliškio rajono savivaldybės Pedagoginės psichologinės tarnybos specialistų komanda vykdė pagrindines funkcijas: vaiko raidos įvertinimą, vaiko brandumo mokyklai įvertinimą, konsultavo specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų, jų tėvų (globėjų), mokytojų, specialistų, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo, ugdymo organizavimo, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų prevencijos bei jų sprendimo klausimais, teikė metodinę pagalbą mokytojams, specialistams ir tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko pažinimo ir specialiųjų ugdymosi poreikių klausimais.

Dirba specialistai: vedėjas V. Kablys, specialioji pedagogė metodininkė L. Žičkienė, logopedė metodininkė R. Dambrauskienė, psichologė E. Margienė, gydytojas neurologas K. Dainius.

Schemoje pateikiamos ugdymo įstaigas, su kuriomis bendradarbiauja Radviliškio PPT.(žr. 13 pav.).

13 pav. Įstaigos, su kuriomis bendradarbiauja Radviliškio PPT

Sudaryta autoriaus

Pagrindinės Radviliškio PPT funkcijos:

Įvertinimo - įvertinti asmens galias ir sunkumus, raidos ypatumus bei sutrikimus, pedagogines, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius, vaiko brandumą mokyklai, prireikus skirti specialųjį ugdymą;

Konsultavimo - konsultuoti specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokytojus, mokyklų vadovus, specialistus, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų prevencijos bei jų sprendimo klausimais, ugdymo proceso organizavimo ir ugdymo turinio įgyvendinimo klausimais;

Metodinė - teikti metodinę pagalbą mokytojams, specialistams ir tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko pažinimo, specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų ugdymo, įvairių specialiųjų pedagoginių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų sprendimo klausimais.

Švietimo - šviesti moksleivius, tėvus, pedagogus aktualiais vaiko ugdymo ir raidos klausimais, skleidžia ir diegia specialiojo ugdymo ir psichologijos mokslo naujoves.

Organizavimo - kaupti, analizuoti ir vertinti informaciją apie Tarnybos aptarnaujamoje teritorijoje gyvenančius specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi

problemų turinčius asmenis, jų problemas, ugdymo organizavimą, aplinkos pritaikymą bei specialiosios pedagoginės ir/ar psichologinės pagalbos teikimo veiksmingumą.

Tarnyba gali vykdyti ir kitas jos nuostatuose nurodytas funkcijas, atitinkančias jos veiklos tikslą ir uždavinius.

3.2. Pedagoginės psichologinės tarnybos SSGG analizė

Kiekviena šiuolaikinė organizacija savo veikla organizuoja atlikdama strateginę veiklos analizę, parengdama strateginius veiklos planus. Vienas iš strateginio planavimo momentų yra SSGG analizė. PPT taip pat orientuoja savo veiklą pagal atliktą SSGG analizę.

Stiprybės:

- Gera PPT materialinė bazė (2009 m. renovuotos patalpos).
- Visos Radviliškio ugdymo įstaigos turi specialistus, darbui su spec. poreikių asmenimis.
- PPT logopedas ir specialusis pedagogas įgiję metodininko kvalifikacinę kategoriją.
- Apklauso metu dauguma švietimo įstaigų bendradarbiavimą su PPT įvertino gerai.
- Iš dalies apsirūpinta vertinimo metodikomis.
- PPT teikiamos paslaugos patikimos (apklausos duomenimis).
- specialiųjų poreikių vaikams užtikrinamas ugdymo tęstinumas.

Silpnybės:

- Tinkamos pagalbos negauna mokiniai, turintys elgesio problemų; trūksta psichologų.
- Įstaigos nėra pasirengusios priimti sudėtingų kompleksinių sutrikimų nuo gimimo iki 3 metų amžiaus vaikus (ikimokyklinių įstaigų trūkumas kaimo vietovėse, rajone nėra Ankstyvosios reabilitacijos tarnybos).
- Dėl mažo vaikų skaičiaus, kuriems reikalinga tiflopedagogo ir surdo pedagogo pagalba, šie specialistai rajone nedirba. PPT yra vedama apskaita vaikų, turinčių regos ir klausos negalių, tačiau pagalba rekomenduojama Šiaulių miesto Specialiojo ugdymo centruose.
- PPT ir švietimo įstaigos nepakankamai informuoja tėvus apie darbą su spec. poreikių asmenimis.
- Nepanaudotos informacinės technologijos duomenų bazės kūrimui.
- Dėl didelio darbo krūvio PPT specialistams (vertinimas), mažai dėmesio skiriama prevencinei ir kitai veiklai.

- PPT ir įstaigų SUK specialistai menkai dalyvauja numatant veiklos strategijas.

Galimybės:

- Ieškoti galimybių plėsti PPT darbuotojų skaičių.
- Skatinti švietimo įstaigų specialistus nuolat tobulinti ir kelti kvalifikaciją.
- Parengti specialiųjų poreikių asmenų duomenų bazės kūrimo programą.
- Įtraukti PPT ir švietimo įstaigų specialistus į strateginių planų kūrimą.
- Plėsti PPT įvaizdžio formavimą.

Grėsmės:

- Mažėjantis švietimo finansavimas esant nestabiliai ekonominei situacijai.
- Mažėjantis PPT mobilumas (neap rūpinta transportu).
- Rajono PPT dirba tik vienas psichologas, galintis dirbti su metodika, vertinant asmenų intelektą.
- Rajono švietimo įstaigose dirba tik 6 psichologai

3.3.Tyrimo metodologija ir organizavimas

Siekiant išsiaiškinti Darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimą Radviliškio rajono specialiojo ugdymo institucijose buvo atliktas empirinis tyrimas, kuriam pasirinkti kokybinis ir kiekybinis tyrimo metodas. Kiekybiniam tyrimui buvo parengtos dvi anketos Radviliškio ugdymo įstaigų SUK nariams ir SUP mokinių tėvams. Anketos parengtos darbo autoriaus (žr. 1 ir 2 priedas). Anketinė apklausa parengta vadovaujantis išanalizuota mokslinė literatūra ir strateginiais dokumentais.

Anketinė apklausa pasirinkta dėl to, kad šio metodo pagalba galima apklausti didelį skaičių respondentų vienu metu ir atlikti kiekybinę analizę ir dėl galimybės instrukuoti respondentus, iškilus būtinumui, pvz. nesuvokiant klausimo esmės. Taip pat patogiu kontroliuoti situaciją tyrėjui, iš respondentų reakcijos preliminariai spręsti apie problemos reikšmę. Anketinės apklausos metodu beveik 100 % arba šiek tiek mažiau grąžinama anketų. Taigi, dėl šių išvardintų priežasčių, anketinis tyrimas pasirinktas kaip tinkamiausias darbe iškeltai problemai analizuoti.

Tyrimo metu buvo laikomasi šių principų:

1.Savanoriškumo – respondentu buvo prašoma asmeniškai užpildyti anketas, paaiškinant, kad tai savanoriškas apsisprendimas.

2. Privatumo – anketos paaiškinimuose nurodyta, kad informacija bus apdorojama bendrai ir nebus atskleista respondento asmeninė informacija. Taip pat nurodyta kada, kaip ir kam bus naudojama jo suteikta informacija.

3. Anonimiškumo – anketos nėra koduotos, sudarytos nereikalaujant respondento asmens vardų.

4. Konfidencialumo – įsipareigota, kad gauti duomenys, bus panaudoti tik bakalauro darbo tyrimo analizei.

5. Geranoriškumo – anketos įvadinėje dalyje respondentams paaiškinta tyrimo nauda ir svarba, siekiant motyvuoti, kad dalyvautų tyrime.

Sudarant anketą remtąsi K. Kardelio (2002) nurodomais bendruosiais anketos reikalavimus. Įvadinėje dalyje paaiškinta, kokių tikslų yra atliekama apklausa, nurodoma anketos užpildymo instrukcija. Klausimams pateikiami atsakymų variantai arba nurodoma galimybė respondentui įrašyti savo atsakymo variantą.

Anketoje SUK nariams pateikiami 26 klausimai. Šie klausimai sugrupuoti blokai, pagal kuriuos atliekama analizė. Pirmasis klausimų blokas skirtas darnaus vystymosi sampratai ir jais aiškinamasi, kiek respondentai yra susipažinę su darnaus vystymosi sąvoka, iš kur gavo informacijos apie darnųjį vystymąsi. Antrasis klausimų blokas – įstaigos vertinimas. Šio bloko klausimais aiškinamasi, kiek visoje įstaigoje sudaromos sąlygos tinkamai dirbti SUK. Kadangi darnus vystymasis reikalauja ne tik kolektyvo, bet ir asmeninio indėlio į darnią institucijos veiklą, tai buvo klausimų blokas, skirtas asmeninio indėlio į darnią įstaigos veiklą aiškinimuisi. Ketvirtas klausimų blokas skirtas SUK vietos mokyklos bendruomenėje analizei. Šiais klausimais išsiaiškinamas, kiek yra reikalinga SUK mokykloje, kokių bendravimo ir bendro darbo principų laikosi dirbdami kolegos, kiek SUK prisideda prie kolektyvo gerovės ir kiek kolektyvo nariai padeda šiai institucijai, kaip vertinama SUK veikla mokykloje., bei vertinamos asmeninės respondentų galimybės ir pasiruošimas dirbti SUK komisijoje. Taip pat siekiama išsiaiškinti, kokias galimybes SUK nariai turi dalyvauti mokymuose ar seminaruose. Penktas anketinės apklausos blokas skirtas darnaus bendradarbiavimo su tėvais vertinimui. Šiais klausimais analizuojama, kokiomis formomis bendrauja su tėvais SUK nariai bei atliekamas partnerystės su tėvais esamos situacijos ir poreiki vertinimas. Šeštasis klausimų blokas skirtas bendradarbiavimo su PPT vertinimui. Šiais klausimais analizuojamos bendradarbiavimo su PPT formos, informacijos keitimosi galimybės bei PPT darbuotojų bendradarbiavimo ir bendravimo su mokyklų SUK siekis.

Tėvų anketoje pateikiama 11 klausimų, kuriais siekiama išsiaiškinti tėvų požiūrį į SUK ir PPT teikiamą pagalbą jų vaikams ir įvertinti šios pagalbos naudingumo bei išsiaiškinti tėvų poreikius dėl dalyvavimo šių komisijų veikloje.

Siekiant apibendrinti gautus rezultatus atliktas ir kokybinis tyrimas, kurio metu parengtas ekspertų interviu. Šis metodas pasirinktas dėl to, kad pastaraisiais metais socialinių tyrimų moksluose vis dažniau pasitelkiamas ir vis labiau pripažįstamas kokybinis tyrimo metodas (Bitinas, Žydžiūnaitė), kuris yra grindžiamas atvejo tyrimo strategija ir kritine atranka.

Atliekant ekspertų interviu tyrimą buvo pasirinkti PPT darbuotojai, kurie yra geriausiai informuoti apie pedagoginės-psichologinės pagalbos teikimą SUP poreikių vaikams ir tinkamai suvokia šios institucijos darbą. Siekiant kryptingiau atlikti rezultatų analizę interviu apklausos duomenys lyginami su gautais anketinės apklausos duomenimis.

Apklausos duomenys apdoroti vadovaujantis atvejo tyrimo duomenų analizės būdu, duomenis apibendrinant, identifikuojant tapačius bruožus, ryšius, atsakymų panašumus ir skirtumus tarp užsibrėžtų tyrimo sričių, interpretuojant, remiantis įžvalgomis ir idėjomis. Laikantis tyrimo etikos principų, prieš atliekant tyrimą buvo iš anksto susitarta su informantais, susitikimo laikas ir vieta suderinti iš anksto.

3.4. Tyrimo imties charakteristika

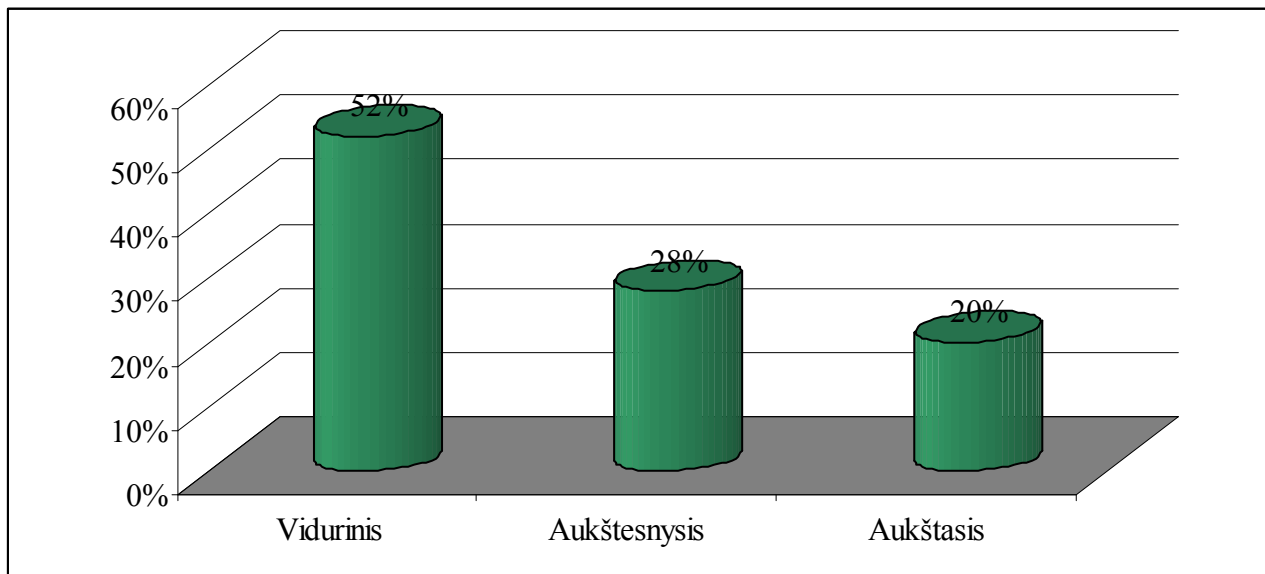
SUK narių imties atrankai naudota tikslinė atranka, kuomet buvo siekiama apklausti Radviliškio miesto ugdymo įstaigų SUK narius.

Tėvų tyrimui naudota netikimybinė atranka, nes aiškinantis tėvų nuomonę negalima apskaičiuoti elemento tikimybės patekti į imtį ir negalima įvertinti apklausos tikslumo. Todėl pasirinkta paranki atranka, kuomet apklausiami arčiausiai esantys ir lengviausiai prieinami populiacijos elementai, tai yra SP mokinių tėvai, kurie sutiko dalyvauti apklausoje.

Tėvų grupės respondentai pasiskirstė pagal lytį, išsilavinimą, socialinę padėtį bei amžių. Pažymėtina, kad tyrime dalyvavo vienos moterys, todėl teigtina, kad vaikų problemas dažniau sprendžia ir jomis domisi motinos.

Tyrime dalyvavo tėvai nuo 30 iki 50 metų amžiaus. 64 proc. tėvų, dalyvavusių tyrime, buvo nuo 40 iki 50 amžiaus. Todėl galima teigti, kad tyrime daugiau dalyvavo vyresnių klasių mokinių tėvai.

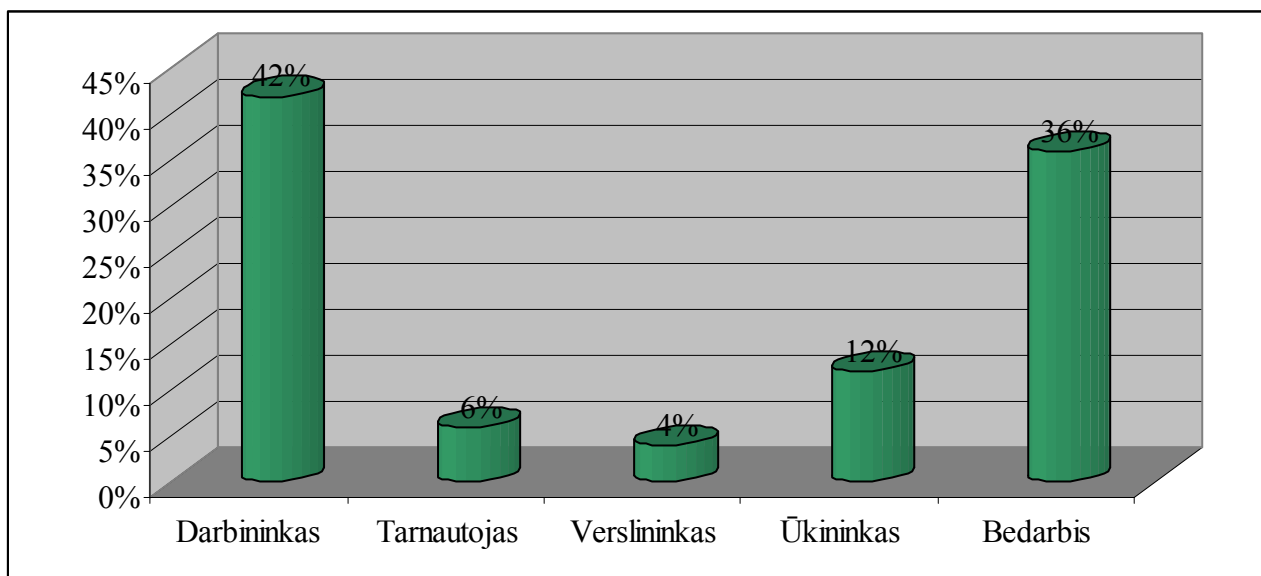
Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą pateikiamas 14 paveiksle.

14 pav. Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Daugiausiai tėvų, dalyvavusių tyrime turi vidurinį išsilavinimą, todėl tikėtina, kad didžioji dalis respondentų į mokymąsi ir gebėjimus turi suformuotą nepalankų požiūrį.

Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal socialinį statusą yra pateikiamas 15 paveiksle.

15 pav. Tėvų grupės respondentų pasiskirstymas pagal socialinį statusą

Pagal respondentų atsakymus matyti, kad daugiausiai tyrime dalyvavusių tėvų turi užsiėmimą ir dirba, tačiau net 36 proc. apklaustųjų yra bedarbiai. Daugiausiai tėvų yra darbininkai.

SUK narių grupės respondentai pasiskirstė pagal lytį, įstaigą, pedagoginio darbo stažą bei specialybę. Suk narių pasiskirstymas pagal demografinius kriterijus pateikiamas 3 lentelėje.

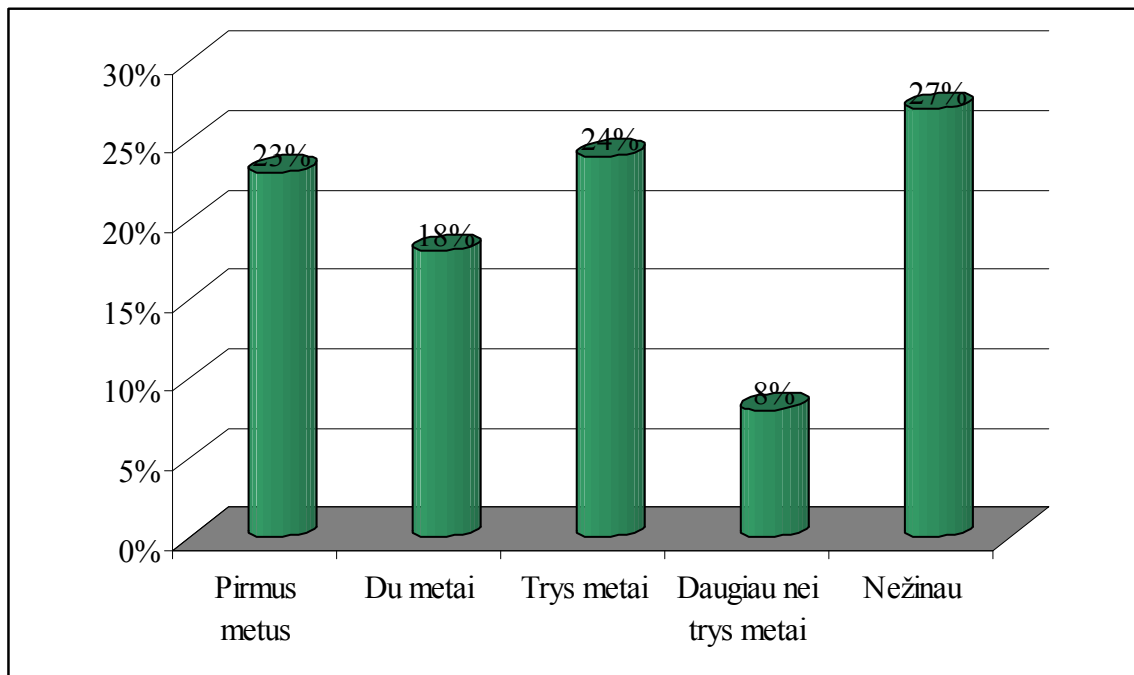
SUK narių demografinis visuomeninis pasiskirstymas

Pasiskirstymo charakteristikos	Skaičius	Procentas
Respondentų pasiskirstymas pagal lytį		
Moteris	106	97
Vyras	4	3
Iš viso	110	100
Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą		
Iki 5 metų	28	25
6 – 10 metų	31	29
11 – 15 metų	42	38
16 – 20 metų	9	8
Iš viso	110	100
Respondentų pasiskirstymas pagal įstaigą		
Darželis mokykla	14	13
Ikimokyklinė įstaiga	13	12
Pagrindinė mokykla	50	45
Vidurinė mokykla	20	17
Gimnazija	13	13
Iš viso	110	100
Respondentų pasiskirstymas pagal specialybę		
Logopedas	18	16
Spec. pedagogas	26	24
Pedagogas	66	60
Iš viso:	110	100

Apibendrinant respondentų charakteristikas, kad tyrime daugiausiai dalyvavo moterų, tai rodo tendenciją, kad moterys aktyviau ugdymo įstaigose dalyvauja įvairių komisijų veikloje. Daugiausiai dalyvavusių apklausoje dirba mokykloje nuo 11 iki 15 metų. Pagrindiniai respondentai iš pagrindinių mokyklų. Pagrindiniai respondentai yra pedagogai.

3.5. Tėvų požiūrio į darnaus vystymosi švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimą specialiojo ugdymosi institucijose tyrimo rezultatų aptarimas

Vaikai, kuriems reikalinga specialioji pagalba būna įrašyti į mokyklos SUK įskaitą. Šie vaikai įskaitoje gali būti įrašyti kelis metus iš eilės tol, kol jiems reikalinga SUK pagalba ir mokymasis pagal adaptuotas ar modifikuotas programas. Į SUK komisiją vaikai yra įrašomi apie tai informuojant tėvus. Todėl pirmiausia buvo aiškinamasi, kiek laiko, dalyvavusių tyrime tėvų, vaikai yra įrašyti į SUK įskaitą. (žr. 16 pav.).

16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vaikų įrašymo į SUK įskaitą laiką (N-102)

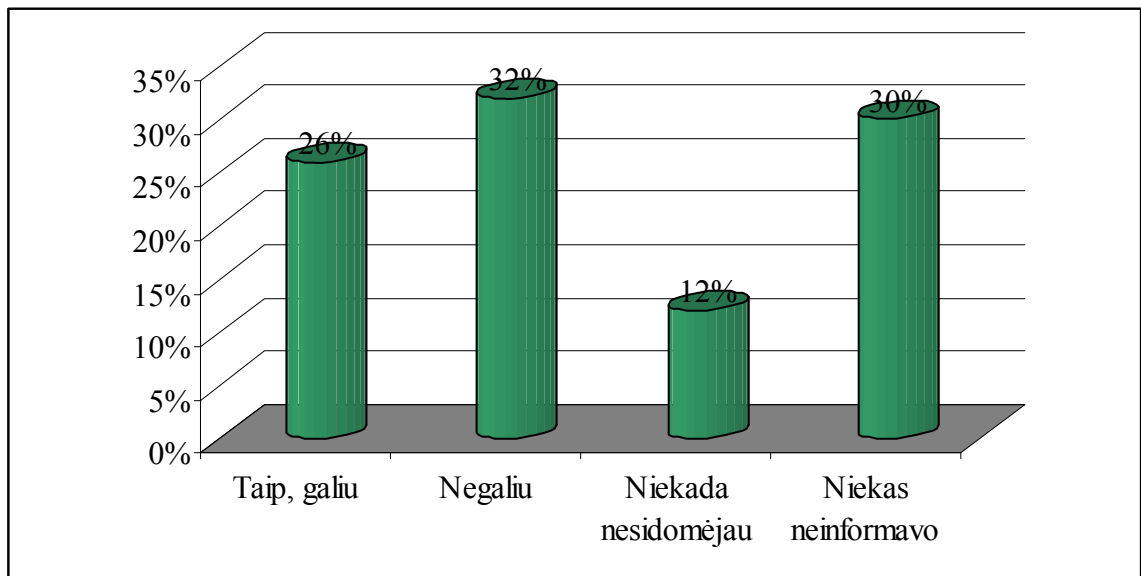
Pagal duomenis, pateikiamus 10 paveiksle matyti, kad pagrindinis tėvų pasirinktas atsakymas yra – nežinau. Todėl galima daryti prielaidą, kad tėvai nelabai domisi, kokia pagalba ir kaip ji yra teigiama vaikui.

Galima pastebėti, kad nemaža dalis vaikų SUK komisijos įskaitoje įrašyti trečius metus arba jau daugiau nei trys metai. Todėl teigtina, kad ši grupė tėvų turėtų tinkamai suvokti SUK darbą ir žinoti, kokia pagalba ir kokiais būdais yra teikiama jų vaikui.

Taip pat nemaža dalis tėvų dar tik pirmus ar antrus metus susiduria su SUK darbo ypatumais ir teikiama pagalba jų vaikui.

Pagal pirmuosius tėvų atsakymus matyti, kad apklausoje sutiko dalyvauti įvairių SUK darbo ypatumus pažįstantys tėvai, tačiau išryškėja, kad nemaža dalis tėvų nežino, kiek laiko jų vaikams yra teikiama specialioji pagalba.

Vaikų sutrikimas, dėl kurio jis yra įrašomas į SUK įskaitą, visuomet yra pasakomas tėvams bei paaiškinamos šio sutrikimo šalinimo galimybės, todėl tėvų buvo klausama, ar jie gali tiksliai įvardinti savo vaikų sutrikimą (žr. 17 pav.).

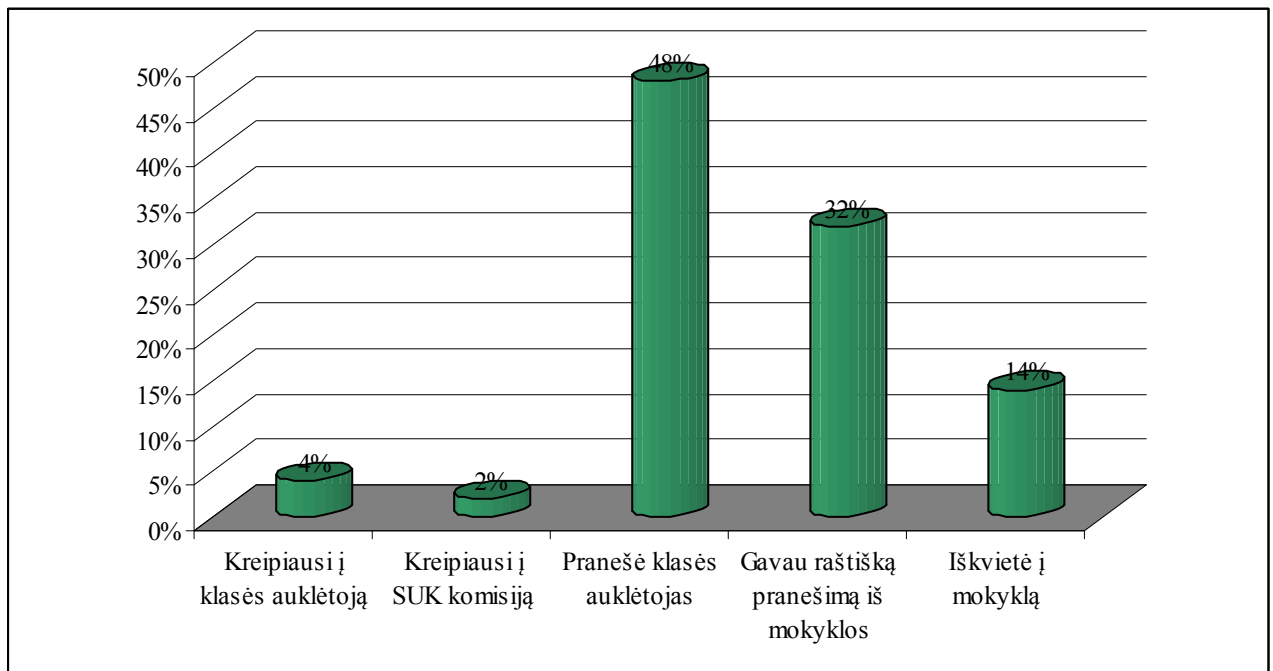
17 pav. Respondentų sugebėjimas įvardinti savo vaiko sutrikimą (N-102)

Analizuojant respondentų duomenis nustatyta, kad didžioji dalis tėvų negali įvardinti savo vaiko sutrikimo, dėl kurio jis įrašytas į SUK įskaitą bei mokosi pagal individualią programą. Todėl galima teigti, kad tėvai, negali tiksliai įvardinti vaikų sutrikimo. Todėl galima daryti kelias prielaidas: viena, kad tėvai nesupranta medicininių terminų arba juos pamiršta; antra – tėvai nesidomi, koks sutrikimas yra jų vaikui nustatytas.

Tai, kad atsakymuose pateikta daug tėvų atsakymų, jog jų niekas neinformavo, rodo tai, kad tėvai neatvyksta nei į PPT (jei vaikui reikalinga adaptuota programa) nei į mokyklos SUK (jei reikalinga modifikuota programa).

Vadinasi, galia teigti, kad tėvai nėra suinteresuoti gilintis ar išsiaiškinti, kaip jų vaikams yra suteikiama specialioji pedagoginė pagalba. Remiantis tokiais tėvų atsakymais, galima pritarti 2003 metais atlikto Šiaulių universiteto dėstytojų atlikto tyrimo „Bendrojo ugdymo klasėje besimokančio specialiųjų poreikių vaiko socialinės-psichologinės charakteristikos atskleidimas“ (Vadovas A. Ališauskas) nuostatomis, jog specialiųjų poreikių turinčių vaikų socialinis fonas (šeiminė struktūra) dažniau yra kitokia nei jų bendraamžių. Manytina, kad šeimos statusas lemia ne tik vaiko problemų sprendimą, bet ir rūpinimosi vaiko sutrikimais ir jų šalinimo galimybėmis ypatumus. Taigi, jei tėvų požiūris į vaiko sutrikimą yra gana abejingas, atsiranda sunkumų ne tik sprendžiant vaiko problemas, bet ir bendravimo su tėvais galimybes.

Tėvams apie vaiko gebėjimus, kuomet išryškėja įvairūs sunkumai, kuriuos reikalinga spręsti padedant įvairiems specialistams, visuomet yra pranešama. Tėvų informavimo tvarką nustato kiekvienos mokyklos SUK komisija. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kaip tėvai buvo informuoti ar kitaip sužinojo apie vaiko sutrikimą. (žr. 18 pav.).

18 pav. Informacijos tėvams apie vaiko sutrikimą pranešimo būdas (N-102)

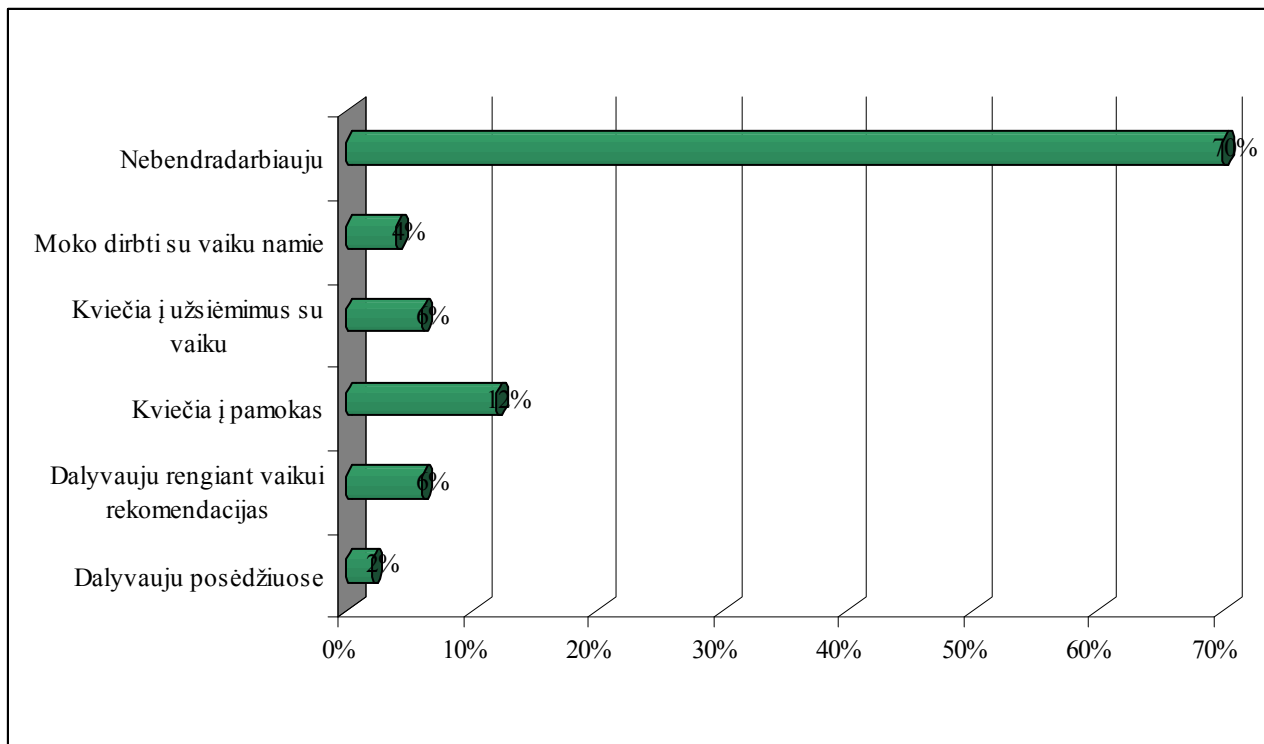
Pagal 18 paveiksle pateikiamus duomenis matyti, kad daugiausiai tėvų apie vaiko sutrikimus pranešė klasės vadovas. Todėl teigtina, kad apie vaiko pasiekimus ir nesėkmes pirmiausiai yra informuojamas klasės vadovas.

Vadinasi, ugdymo įstaigose vaiko pasiekimai ir jo problemos yra svarstomos pedagogų kolektyve ir apie problemas yra informuojami klasės vadovai, kurie turi informuoti tėvus. Tačiau tai nėra daroma kiekvienoje ugdymo įstaigose, kai kur apie vaiko problemas pranešama labiau oficialiai – pranešama laišku iš mokyklos arba tėvai yra iškviesti į mokyklą.

Pastebėtina ir tai, kad vos keli tėvai, dalyvavę tyrime, patys kreipėsi į klasės vadovą ar SUK, kad išsiaiškintų dėl vaikams kylančių problemų ir sunkumų mokantis.

Vadinasi, galima teigti, kad tėvai yra informuojami apie vaiko sutikimus, kuriuos pašalinti reikalinga specialistų pagalba.

Siekiant tikslesnės pagalbos vaikui teikimo ir jos efektyvumo bei darnos dirbant su SP vaiku reikalingas tėvų ir specialistų, teikiančių pagalbą vaikui bendravimas ir bendradarbiavimas, todėl buvo siekiama išsiaiškinti tėvų požiūrį į bendravimo su mokyklos SUK galimybes (žr. 19 pav.).

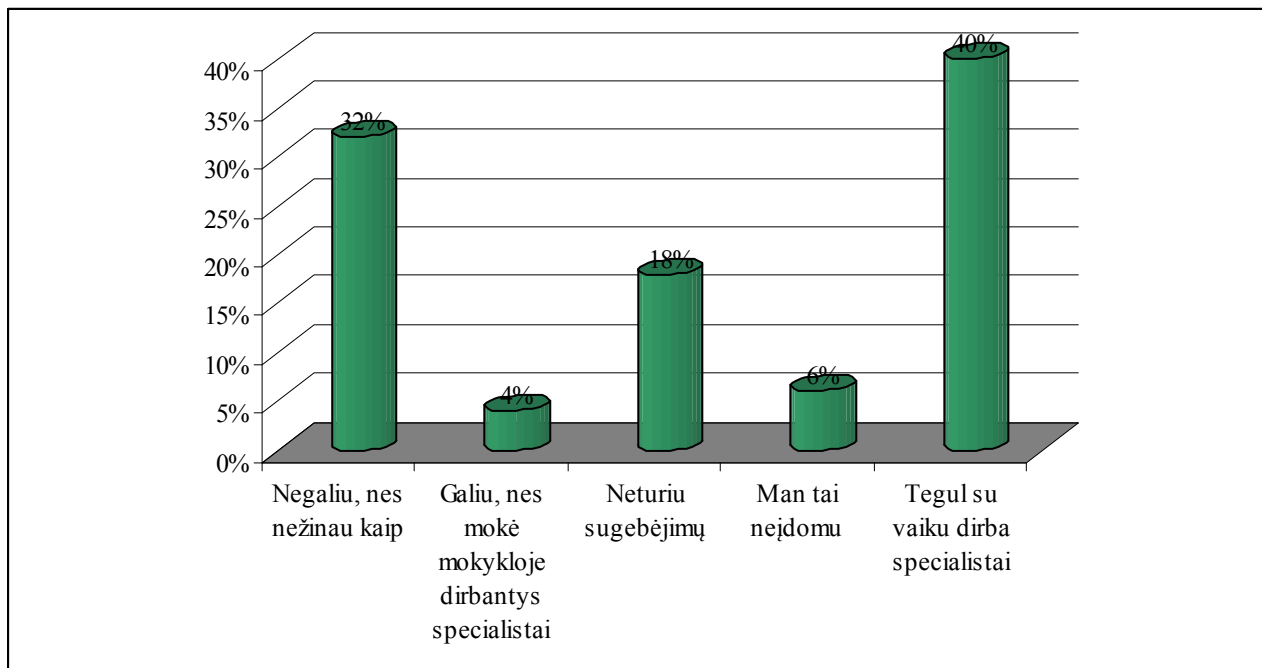
19 pav. Tėvų bendradarbiavimo su ugdymo įstaigos SUK galimybės (N-102)

Pagal duomenis, pateikiamus 13 paveiksle, matyti, kad tėvai nebendradarbiauja su ugdymo įstaigos SUK. Net 70 proc. tėvų nurodė, kad jie nebendradarbiauja su SUK, todėl galima daryti prielaidą, kad tėvai labai abejingai žiūri į pagalbos vaikui galimybes bei šios pagalbos tęstinumui namuose reikalingumą.

Vos po kelis tėvus nurodė, kad jie dalyvauja kažkokioje veikloje, kurią organizuoja mokyklos SUK, todėl teigtina, kad vaiko sugebėjimai ir specialieji poreikiai yra dažniausiai mokyklos SUK ir specialistų reikalas, nes tėvai neskiria tinkamo dėmesio savo vaikų specialiųjų poreikių analizei bei pagalbai.

Vadinasi, galima daryti prielaidą, kad tėvų pagalba savo vaikams yra teikiama tik retais atvejais.

Galima teigti ir tai, kad tėvai padeda savo vaikui nesitardami su specialistais, todėl buvo siekiama išsiakinti tėvų nuomonę dėl pagalbos savo vaikui teikimo galimybių namuose (žr. 20 pav.).

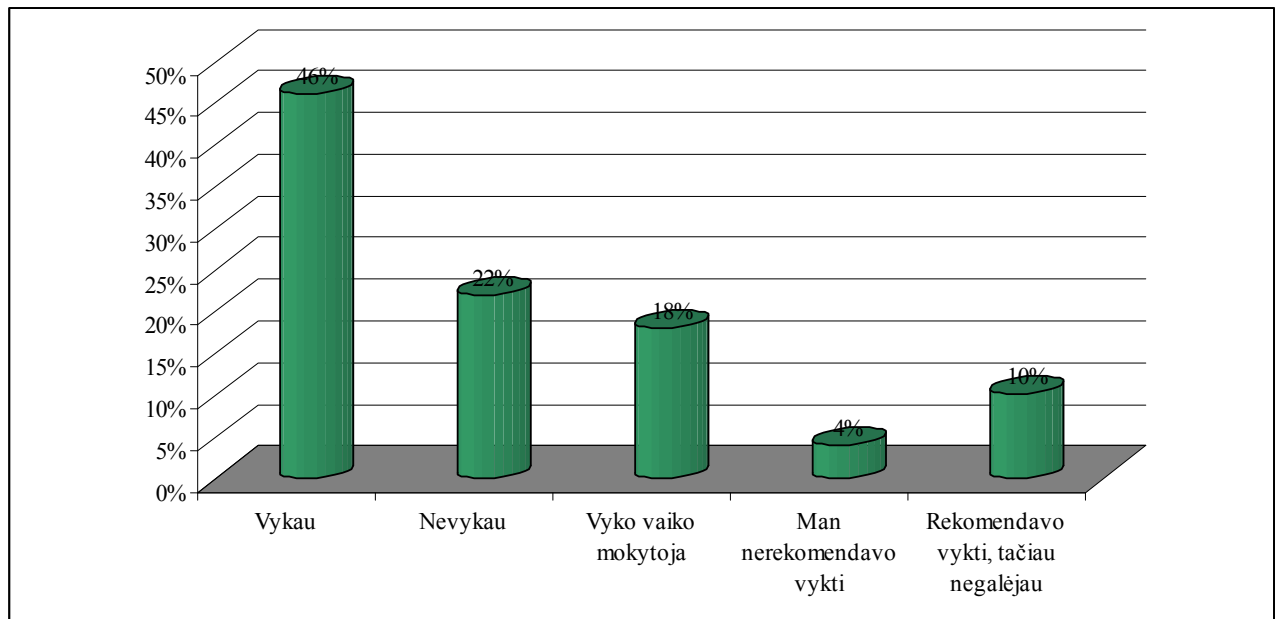
20 pav. Tėvų pagalbos vaikui namuose teikimo galimybės (N -102)

Analizuojant respondentų duomenis, paaiškėjo, kad didžioji dalis tėvų mano, jog su vaiku turi dirbti specialistai. Todėl galima teigti, kad išryškėja tėvų požiūris, jog vaikui tinkamą pagalbą gali suteikti tik specialistai, kurie turi tam tikrų žinių. Tačiau pažymėtina, kad vaikui pagalba turi būti teikiama ir namuose, kadangi vaikui reikalinga atlikti namų darbus, tobulėti ir siekti savo turimų sutrikimų šalinimo.

Pagal duomenis, pateiktus 14 paveiksle, matyti, kad vos keli tėvai gali padėti vaikams ir tik todėl, kad juos mokė mokykloje dirbantys specialistai, todėl galima patvirtinti, kad specialistų nurodymai tėvams, sudaro galimybes tėvams tinkamai padėti savo vaikui, kad jis galėtų geriau jaustis mokykloje ir siekti tinkamų pokyčių.

Apibendrinant galima teigti, kad tėvai abejingi tam, kad vaikui reikalinga ir jų pagalba. Tokią išvadą galima daryti dėl to, kad tyrimas buvo atliekamas įvairiose mokyklose ir PPT, ir net jei yra mokyklose specialistai, kurie nebendradarbiauja su tėvais ar nerodo tam noro, tai tikrai ne visose ugdymo įstaigose.

Viena iš bendravimo su specialistais formų yra tėvų kartu su vaiku atvykimas į PPT dėl vaiko sutrikimo nustatymo ir programos, atitinkančios vaiko gebėjimus, paskyrimo. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek tėvų dalyvavo šiame susitikime (žr. 21 pav.).

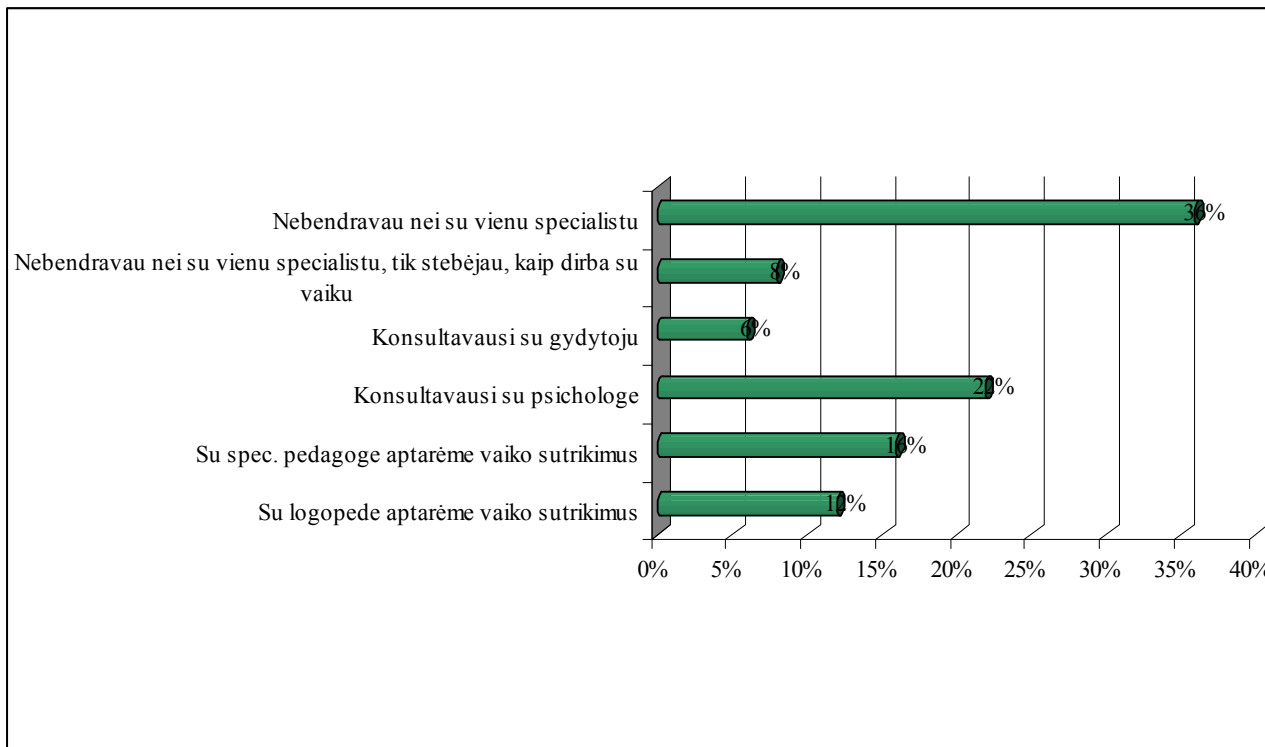
21 pav. Tėvų atvykimo su vaiku į PPT dažnumas (N-102)

Remiantis respondentų atsakymais galima teigti, kad bent šiuo atveju tėvų situacija yra palanki, nes net 46 proc. apklaustųjų dalyvavo susitikime su PPT darbuotojais, nustatant vaiko sutrikimą ir paskiriant jam mokymosi programą. Vadinasi, nuostatos, kad vaiko tėvai turi dalyvauti ir būti supažindinti su PPT sprendimu yra iš dalies laikomasi.

Pastebėtina, kad nemažai atveju su mokiniu į PPT vyko vaiko mokytoja, vadinasi tėvai pasitiki pedagogais ir jų pagalba, kuomet patys negali būti kartu su vaikais, tačiau vis tik lieka tendencija, kad tėvai stengiasi atsiriboti nuo vaiko problemų.

Galima teigti, kad labai dažnai vaikams teikiama pagalba PPT darbuotojų lieka neįvertinta tėvų, kadangi jie nesilanko ir nesikonsultuoja su specialistais, kurie atlieka vaikų gebėjimo tyrimus, tačiau teigtina ir tai, kad pagalbos vaikui tęstinumas namuose yra būtinas, o tėvų nedalyvavimas ir nesikonsultavimas bei nesidomėjimas pagalbos teikimo galimybėmis namuose, turi didelės įtakos ne tik vaiko gebėjimų lavinimui, bet ir vaiko psichologinei savijautai klasėje.

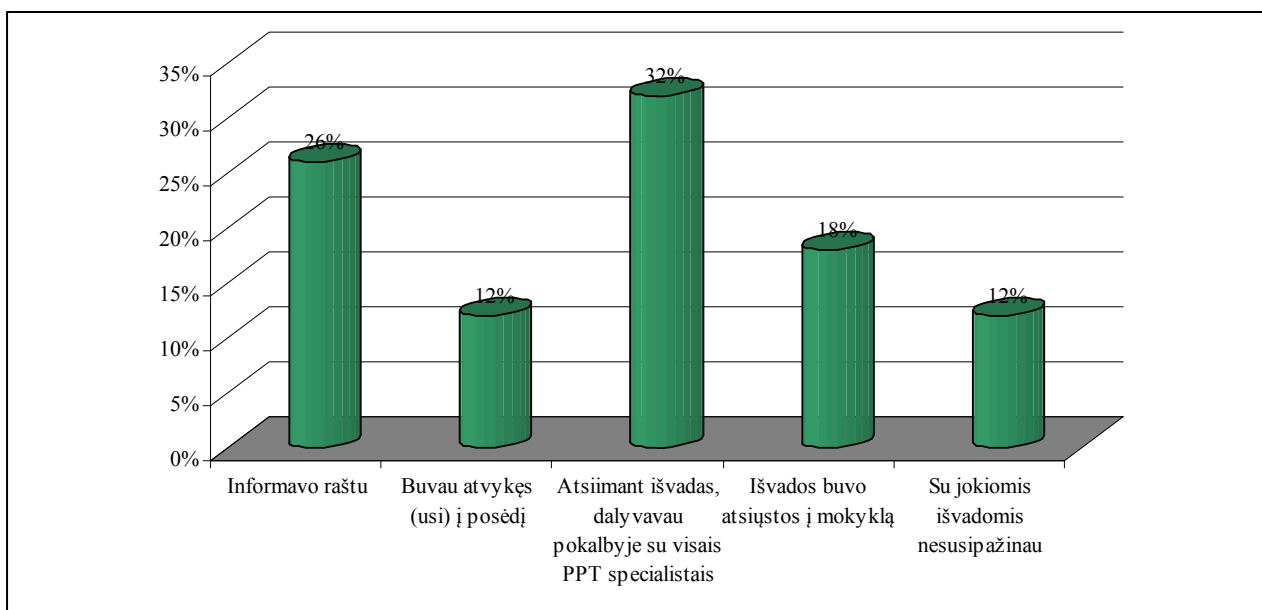
Nemažai vaiko sutrikimų galima pašalinti atliekant specialias pratybas, todėl reikšminga sužinoti, su kuriais specialistais yra bendravę SP moksleivių tėvai (žr. 22 pav.).

22 pav. Tėvų bendravimas su PPT darbuotojais (N-102)

Pagal 22 paveikslo duomenis matyti, kad didžioji dalis tėvų nebendravo ir su PPT specialistais. Tačiau yra tėvų, kurie bendravo su logopede, spec. Pedagoge. Vadinasi, tėvai, atvykę į PPT gauna informacijos ir yra konsultuojami specialistų, dirbančių PPT. Vadinasi, galima vėl išvelgti tėvų abejingo požiūrio į vaiko sutrikimus pasekmes.

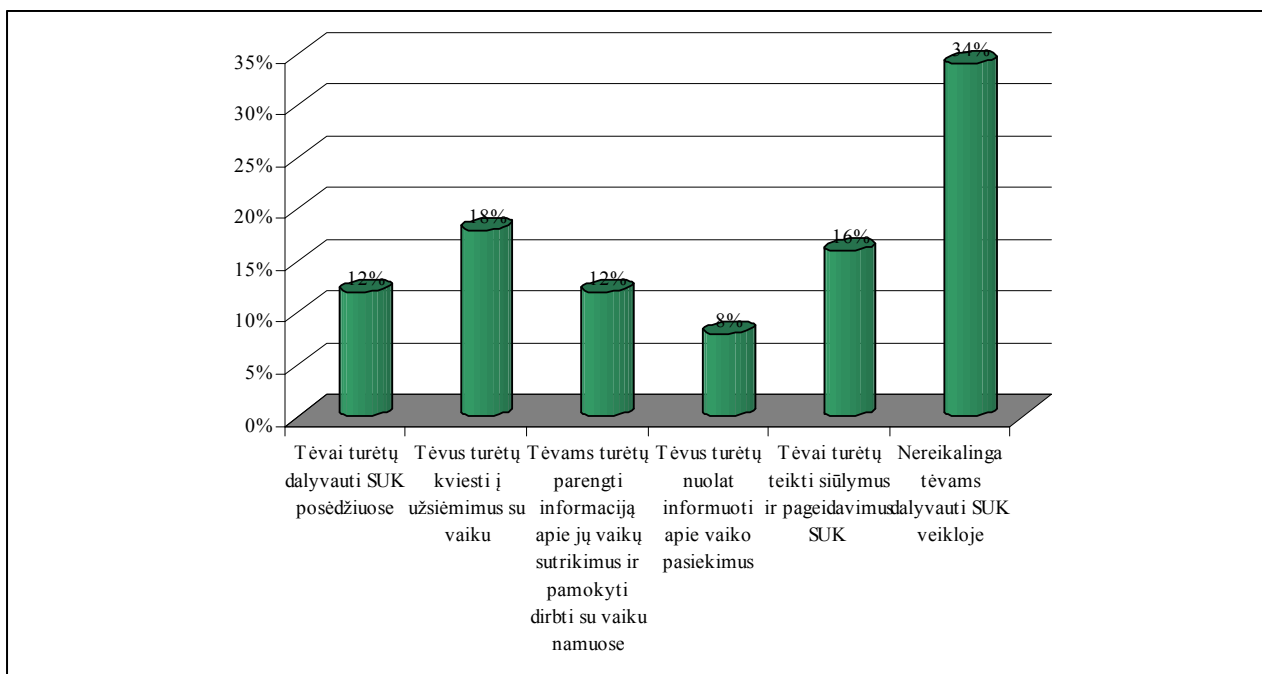
Tačiau siekiant objektyvumo tyrime, reikalinga išsiaiškinti, kaip PPT darbuotojai praneša tėvams apie jų vaikų sutrikimus ir specialiosios pagalbos būtinumą (žr. 23 pav.).

23 pav. Informacijos iš PPT tėvams pateikimo būdai (N-102)

Pagrindinis PPT darbuotojų būdas bendrauti su tėvais, tai reikalavimas atvykti pasiimti išvadų dėl vaiko sutrikimų ir jų koregavimo galimybių. Tačiau nemaža dalis tėvų gavo išvadas raštu ir nebuvo atvykę į PPT. Nedidelė dalis PPT išvadas sužinojo mokykloje, tačiau pažymėtina, kad iš ankstesnių tėvų atsakymų aišku, jog su išvadomis supažindinti jie nelabai atsimena net savo vaiko sutrikimų pobūdį. Taigi teigtina, kad reikalinga sudaryti atitinkamą informacijos perteikimo tėvams sistemą.

Siekiant išsiaiškinti darnos principus, kurie sieja įvairias suinteresuotų asmenų dėl vaiko specialiųjų poreikių ugdymo grupes, buvo siekiama išsiaiškinti, kaip tėvai vertina tėvų dalyvavimo mokyklos SUK veikloje galimybes (žr. 24 pav.).

24 pav. Tėvų nuostatos dėl jų dalyvavimo galimybių SUK veikloje

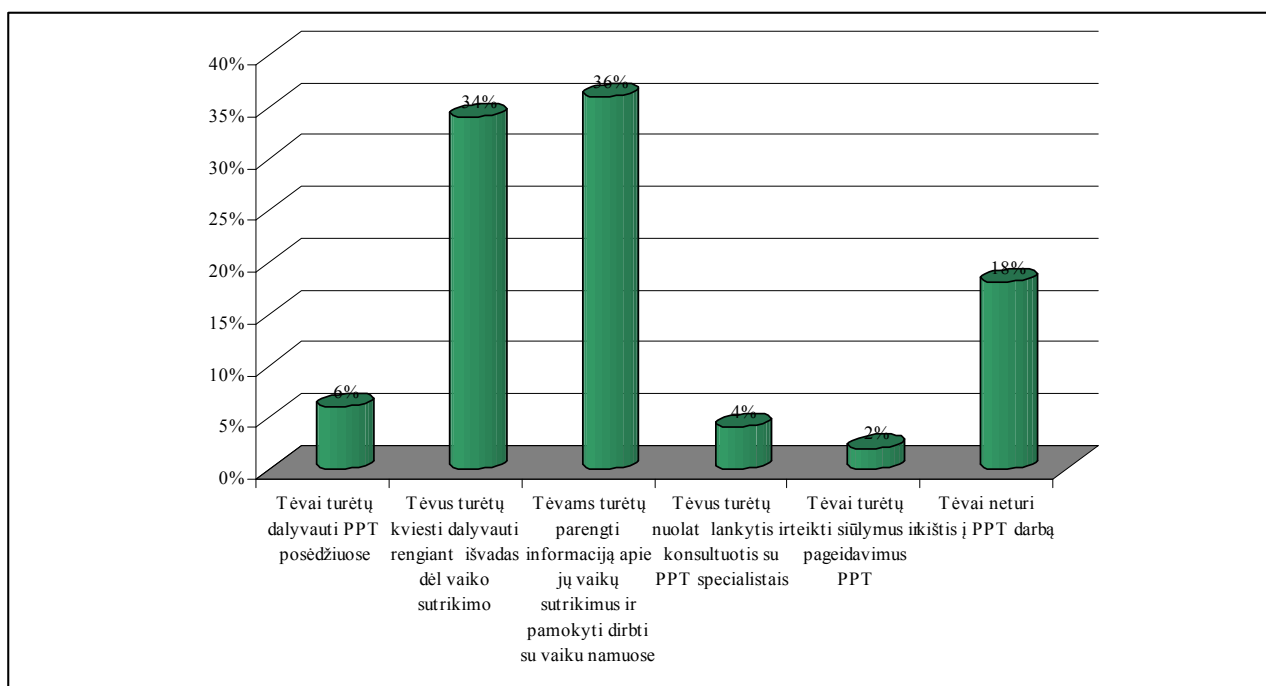
Analizuojant respondentų atsakymus, nustatyta, kad tėvai nėra pasirengę dalyvauti SUK veikloje, kadangi didžioji atsakiusiųjų dalis teigė, kad nereikalinga tėvams dalyvauti SUK veikloje. Taigi galima daryti dvi prielaidas: viena, kad tėvai yra abejingi SUK darbui ir mano, kad jų vaikams negali padėti jokie specialistai, todėl neverta net gaišti laiko, o antra – tėvai yra abejingi savo vaikų specialiesiems poreikiams ir jų ugdymui.

Tačiau galima teigti ir tai, kad dalis tėvų vis tik išskyrė kai kurias formas, kurios duotų teigiamų rezultatų dalyvaujant tėvams SUK veikloje. Daugiausiai tėvų pritarė išsakyta požiūriui, jog turėtų būti kviesti tėvus į užsiėmimus su vaiku, todėl manytina, kad tėvams realiai reikia pasižiūrėti ir pastebėti, kaip yra dirbama su jų vaiku.

Kiek mažiau tėvų pritarė tokiai nuostatai, jog tėvai patys turėtų teikti siūlymus bei pageidavimus SUK. Vadinas, galima teigti, kad ne visiems tėvams yra neįdomu, kaip jų vaikas yra mokomas.

Mažiausiai tėvų nurodė, kad jie turėtų būti nuolat informuojami apie vaiko pasiekimus, tačiau teigtina, kad būtent jie žinodami vaiko pasiekimus ar nesėkmes gali įtakoti vaiko mokymuisi ir savijautai, nes tėvų pagalba vaikui yra labai svarbi.

Kiek rečiau tėvai susitinka su PPT darbuotojais, tačiau buvo prašoma tėvų įvertinti ir tėvų bendravimo su PPT darbuotojais galimybes (žr. 25 pav.).

25 pav. Tėvų nuostatos dėl jų dalyvavimo galimybių PPT veikloje

Analizuojant respondentų atsakymus, nustatyta, kad gerokai mažiau tėvų išreiškė neigiamą požiūrį į bendravimo reikalingumą. Todėl galima daryti prielaidą, kad tėvai labiau pasitiki PPT darbu ir didesnė dalis apklaustųjų pateikė pasiūlymus bendradarbiavimo galimybėms.

Labiausiai reikšminga bendravimo galimybė, tėvų požiūriu, yra išskirta ta, jog PPT darbuotojai turėtų parengti informaciją apie vaikų sutrikimus ir pamokyti tėvus dirbti su vaiku namuose. Todėl teigtina, kad tėvai mato poreikį tikslingai dirbti su vaiku, bet labiau pasitiki PPT darbuotojų nurodymais, tokį atsakymą galėjo įtakoti tai, jog mokyklos SUK komisijose dažnai dirba patys dėstantys pedagogai ir jie kasmet gali keistis, todėl tėvai labiau pasitiki specialistais, kurie dirba tik su vaiko specialiuoju poreikių nustatymu ir analize.

Nemaža dalis tėvų nurodė, kad tėvai turėtų dalyvauti rengiant išvadas dėl vaiko sutrikimo, todėl teigtina, kad tėvams reikalinga būtent specialistų pagalba ir konsultacijos.

Mažiausiai tėvų, kaip bendravimo su PPT specialistai formą, nurodė tėvų teikiamus pasiūlymus PPT darbuotojams todėl galima daryti prielaidą, kad tėvams reikšmingos yra PPT specialistų konsultacijos ir patarimai.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad tėvų požiūris į SUK ir PPT darbą yra pakankamai abejingas, todėl galima teigti, kad tėvams mažai reikšmingas specialistų darbas su jų vaikais.

3.6. SUK komisijų narių tyrimo duomenų analizė

Pirmasis anketos blokas yra skirtas darnaus vystymosi sampratai. Šių klausimų analizė pateikiama 4 lentelėje

4 lentelė

Darnaus vystymosi samprata SUK narių požiūriu

Atsakymų variantai	Skaičius	Procentai
Informacijos apie darnųjį vystymąsi gavimo būdai		
Per televiziją	65	28
Spaudoje	48	20
Skaičiau internete	69	31
Kalbėjome savo įstaigoje	12	5
Neteko girdėti tokios	36	16
Iš viso:	230	100
Žinios apie darnaus vystymosi strategiją		
Buvome supažindinti savo darbovietėje	36	17
Analizavome darbovietėje	31	14
Taikome šios strategijos principus savo darbe	22	10
Teke girdėti apie ją per televiziją	46	22
Teke skaityti apie ją spaudoje	46	22
Nežinau tokios	32	15
Iš viso:	213	100
Pritarimas darnaus vystymosi apibrėžimui		
Ekonominis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	3	3
Socialinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	9	8
Ekologinė visuomenės darna	18	16
Ekonominis, socialinis, ekologinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje	61	55
Ekologinių, ekonominių, socialinių rūpesčių sąveika	16	15
Saugu aplinka – saugi visuomenė	2	2
Bendruomenių stiprinimo judėjimas	1	1
Iš viso:	110	100

Analizuojant ugdymo įstaigų SUK narių darnaus vystymosi sampratą, nustatyta, kad dažniausiai informaciją respondentai gavę internete arba per televiziją bei spaudą. Vadinasi, pagrindinis informacijos gavimo būdas – savarankiškos paieškos bei visuomenės informavimo priemonės. Todėl teigtina, kad respondentų darnaus vystymosi samprata yra suformuota daugiau

pagal dokumentines nuostatas ir visuomenei pateikiamą informaciją per visuomenės informavimo priemones.

Darbovietėje apie darnųjį vystymąsi kalbėjo nedidelė dalis respondentų, todėl teigtina, kad darbovietėje nėra skiriamas tinkamas dėmesys darnaus vystymosi problemoms analizuoti. Apie darnųjį vystymąsi nežino 16 proc. respondentų todėl manytina, kad darnus vystymasis dar nėra analizuojamas kaip reikšminga visuomenės vystymosi kryptis.

Darnaus vystymosi strategija vienas aktualiausių valstybės dokumentų, todėl buvo aiškinamasi, kiek respondentai turi žinių apie šią strategiją. Pagal duomenis pateikiamus 3 lentelėje matyti, kad apie šią strategiją didžioji dalis respondentų sužinojo iš spaudos ir televizijos, todėl galima tik patvirtinti, kad pagrindinis informacijos šaltinis yra visuomenės informavimo priemonės. Tai, kad mokykloje analizuoja šią strategiją ar taiko jos principus savo darbe nurodyta nedidelė dalis atsakymų, todėl tikėtina, kad mokyklose darnaus vystymosi strategija yra analizuojama pakankamai retai.

Pritardami darnaus vystymosi apibrėžimo sampratai, respondentai daugiausiai pasirinko teisingą atsakymą, jog tai ekonominis, socialinis ir ekologinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje. Kitiems atsakymo variantams pritarta nedidelio skaičiaus respondentų, todėl teigtina, kad darnaus vystymosi samprata SUK yra suvokiama tinkamai, išskiriamas trijų vystymosi krypčių suderinamumas ne tik šiuolaikinėje visuomenėje bet ir ateities kartoms.

SUK komanda veikia ne tik specialiojo ugdymo įstaigose bet ir bendrojo lavinimo mokyklose, todėl teigtina, kad SUK institucija yra įstaigos dalis, kuri turi dalyvauja bendrame įstaigos gyvenime. Todėl siekiama išsiaiškinti, kaip SUK vertina savo įstaigą, kokias turi darbo sąlygas ir kokius mato trūkumus, kad galėtų tinkamai kaip specialiojo ugdymo pagalbos teikimo vaikams institucija netrukdomai dirbti. (žr. 5 lentelė)

5 lentelė

Įstaigos apibūdinimas SUK narių požiūriu

Atsakymų variantai	Skaičius	Procentas
Įstaigos apibūdinimas		
Stabili ir efektyviai veikianti organizacija	24	21
Nuolat auganti bei tobulėjanti organizacija	61	54
Vidutiniškai sėkmingai dirbanti organizacija	7	6
Veiklos efektyvumas mažėja	3	3
Ne itin sėkmingai dirbanti įstaiga	4	4
Darni įstaiga	8	9
Neturiu nuomonės	3	3
Iš viso:	110	100
Pasitenkinimas darbo sąlygomis		
Taip, visiškai tenkina	86	77
Norėčiau geresnių	12	11

Iš dalies tenkina	5	5
Ne, netenkina, tačiau sudėtinga ką nors keisti	3	3
Netenkina, bet mūsų specialybės darbo vietų kitur sunku rasti	4	4
Neturiu nuomonės	-	-
Iš viso:		100
Trūkumai, kurie trukdo atlikti specialiosios pagalbos vaikams institucijos pareigas		
Patalpų	6	5
Materialinių išteklių	74	54
Mikroklimato gerinimo veiksmų	6	5
Didesnio atlyginimo	17	15
Socialinių poreikių tenkinimo galimybių	22	17
Bendradarbiavimo su kolegomis	4	4
Iš viso:	129	100

SUK nariai savo įstaigą įvertina kaip nuolat augančią ir tobulėjančią organizaciją. Todėl tikėtina, kad bendrojo lavinimo įstaigas iš esmės galima priskirti prie organizacijų, kurios geba darniai reguliuoti ir puoselėti savo santykius.

Darbo sąlygos respondentus tenkina, tik nedidelė dalis nurodė, kad norėtų geresnių. Tačiau buvo pateikta atsakymų, jog sąlygos netenkina, tačiau nėra kitų galimybių. Tačiau iš esmės galima teigti, kad darbo sąlygos respondentus tenkina.

Respondentams buvo galima pasirinkti po kelis atsakymo variantus analizuojant trūkumus, kurie yra įstaigose siekiant tinkamai realizuoti savo kaip atskiros institucijos veiklą, tačiau buvo aktyviau išskiriami tik keli trūkumai. Pagrindinis trūkumas tinkamai vykdyti veiklą yra materialinių išteklių nebuvimas mokyklose. Vadinasi, dar nėra tinkamai įrengti kabinetai ar kitos darbo vietos, kuriose būtų galima tinkamai dirbti su mokiniais, kuriems reikalinga SUK pagalba ar atskiri darbo metodai.

Siekiant, kad kiekviena atskira institucija tinkamai galėtų atlikti savo veiklą, reikalinga atlikti ne tik institucijos veiklos analizę, bet ir kiekvieno darbuotojo asmeninių galimybių panaudojimą siekiant darnios organizacijos principų įgyvendinimo. Todėl buvo prašoma respondentų pateikti savo asmeninio indėlio į darnios organizacijos siekius vertinimą. (žr. 6 lentelė).

6 lentelė

Asmeninis indėlis į darnią įstaigos veiklą

Atsakymų variantai	Skaičius	Procentas
Dalijimasis informacija tarpusavyje		
Niekada	2	2
Retai	1	1
Kartais	6	5
Dažnai	81	74

Labai dažnai	20	18
Iš viso:	110	100
Dalyvavimas priimant įstaigos tikslus, uždavinius		
Niekada	3	3
Retai	6	5
Kartais	15	14
Dažnai	61	55
Labai dažnai	25	23
Iš viso	110	100
Nuomonė, ar yra vertinamas vadovo dėl darbo SUK		
Niekada	6	5
Retai	2	2
Kartais	32	29
Dažnai	31	28
Labai dažnai	39	36
Iš viso	110	100
Savo darbo rezultatų aptarimas kolektyve		
Niekada	9	8
Retai	12	11
Kartais	19	17
Dažnai	64	59
Labai dažnai	6	5
Iš viso:	110	100

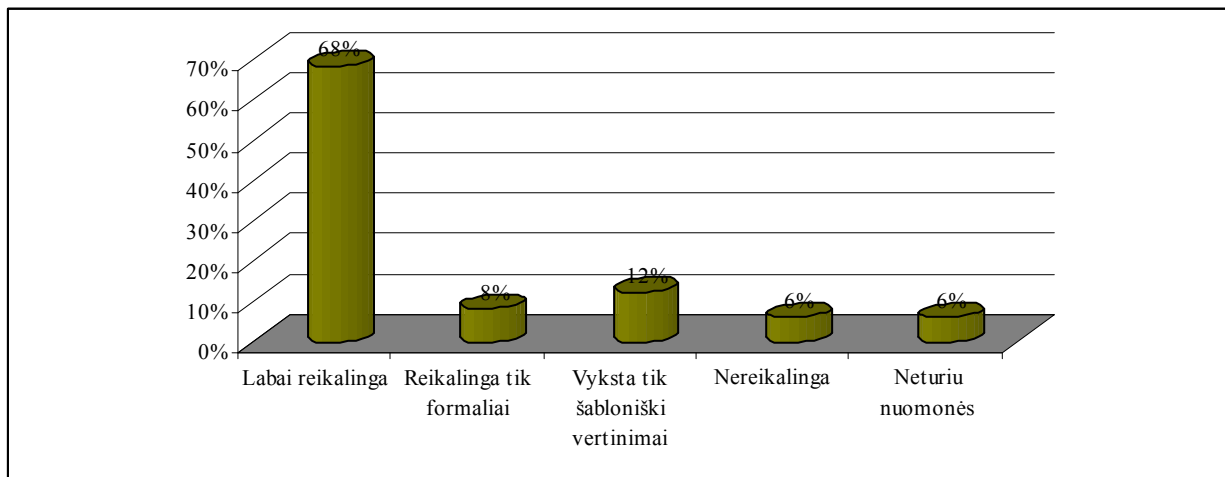
Analizuojant asmeninio indėlio į darnų įstaigos darbą vertinimą, nustatyta, kad respondentai ne visuomet dalijasi tarpusavyje turima informacija, todėl teigtina, kad nėra atliekama gerosios patirties sklaida.

Pastebėtina, kad SUK respondentai iš dalies dalyvauja priimant įstaigos tikslus ir uždavinius, nes tik pusė respondentų nurodė, kad tokioje įstaigos veikloje dalyvauja dažnai.

Kiekvienam darbuotojui norisi būti įvertintam vadovo, tačiau iš respondentų atsakymų išryškėjo, kad iš vadovų sulaukia veiklos SUK komisijoje darbo įvertinimo tik kartais, todėl akcentuotina, kad įstaigų vadovai ne visuomet įvertina darbuotojų atliekamą specialią veiklą.

Pastebėtina, kad tik pusė respondentų, vertindami savo rezultatų aptarimą, nurodė, kad vertinami dažnai. Taigi, manytina, kad patys kolegos retai diskutuoja aptardami savo veiklos rezultatus. Vadinasi, galima teigti, kad mokyklose trūksta atskiros bendruomenės institucijos veiklos vertinimo.

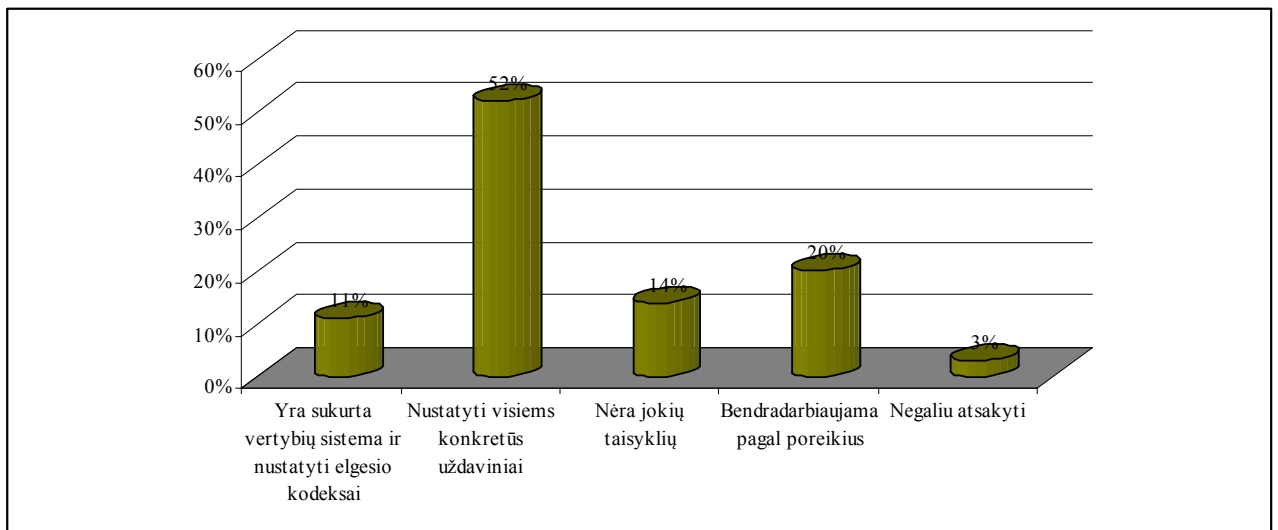
SUK institucijos veiklos vertinimas yra atliekamas keliais aspektais. Pirmiausia siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę dėl SUK reikalingumo ugdymo įstaigose (žr. 26 pav.).

26 pav. SUK reikalingumas mokyklose (N-110)

Analizuojant SUK reikalingumo mokyklose klausimą išryškėjo, kad respondentų nuomone, SUK mokyklose yra reikalinga, nes padeda moksleiviams sudaryti reikalingas programas. Todėl teigtina, kad šios veiklos reikalingumas yra pastebimas bendraujant su pedagogais, nes programas SUK mokiniams dažniausiai rengia patys pedagogai.

Kiekvienoje institucijoje yra nusistatyti prioritetai ir tikslai, todėl buvo aiškinamasis, kokios taisyklės ir normos yra nustatytos ugdymo įstaigose dirbančių SUK (žr. 27 pav.)

27 pav. Normų, taisyklių, veiklos principų, įgyvendinamų SUK vertinimas (N-110)

Šiek tiek daugiau nei pusė respondentų pritarė, kad SUK yra nurodyti visiems konkretūs uždaviniai. Todėl tikėtina, kad šiose institucijose nėra darniai bendradarbiaujama iš esmės, todėl tikėtina, kad veikla daugiau šabloniška ir tik atliekant savo nustatytus įpareigojimus. Tokiam atsakymui gali turėti įtakos tai, kad šios institucijos mokyklose dirba nenuosekliai, tik susirinkdamos spręsti iškilusių problemų, tai patvirtina 20 proc. respondentų nurodytas teiginys,

kad yra bendradarbiaujama pagal poreikius. Kad yra sukurta vertybių sistema, nurodė tik 11 proc. respondentų. Vadinasi, šios institucijos dar neturi tinkamai numatytos darnaus bendradarbiavimo strategijos.

Buvo klausama, ar SUK institucijoje yra tinkamas socialinis ir psichologinis klimatas. Į šį klausimą buvo pateikiami du atsakymai, tai, kad visuomet sutaria 59 proc. ir 1 proc. respondentų nurodė, kad dirba formaliai.

SUK institucijos veiklos vertinimas mokyklos bendruomenės veikloje pateikiamas 7 lentelėje

7 lentelė

SUK institucijos veiklos vertinimas

Atsakymų variantai	Skaičius	Procentas
SUK institucijos įnašas į darnių įstaigos bendravimą		
Dalyvaujame įvairioje veikloje	28	17
Savo grupės vardu sveikiname švenčių progą	6	4
Pateikiame rekomendacijas pedagogams, dirbantiems su SU vaikais	95	60
Organizuojame parodomąsias pamokas	3	2
Dalyvaujame įvairioje veikloje	28	17
Iš viso:	160	100
Mokyklos kolektyvo pagalba SUK		
Teikia informaciją apie vaikus	51	29
Bendradarbiauja rengiant rekomendacijas	39	22
Tarisi dėl individualių programų rašymo	65	36
Aptaria vaikų pasiekimus	14	8
Klasių vadovai padeda susitikti su tėvais	9	5
Iš viso:	178	100
SUK institucijos veiklos aptarimas ir vertinimas mokykloje		
Vyksta nuolatinis veiklos vertinimas	12	11
Stebima vykdoma veikla	26	23
Teikiamos veiklos ataskaitos	38	33
Atliekamos tėvų apklausos	6	5
Atliekamos moksleivių apklausos	18	16
Atliekamos kolegų apklausos	14	12
Iš viso:	114	100
Kas reikalinga mokykloje SUK darniam darbui		
Tėvų įjungimas į SUK Veiklą	35	13
Pačių vaikų siūlymų išklausymas	18	7
Atidesnis vaikų darbų analizavimas	18	7
Pedagogų teigiamas požiūris į SUK veiklą	48	18
Glaudesnis bendradarbiavimas su PPT	65	25
Glaudesnis bendradarbiavimas su pedagogais	78	30
Iš viso	262	100

Analizuojant respondentų atsakymus nustatyta, kad pagrindinė veikla, kuria įstaigai pateikia kaip institucija yra rekomendacijų pateikimas pedagogams, kurie dirba su SUP mokiniais. Tik nedidelė dalis respondentų nurodė, jog dalyvauja įvairioje veikloje.

Pagrindinė mokyklos kolektyvo pagalba SUK realizuojama tariantis dėl įvairių programų rašymo ir teikiant informaciją apie vaikus. Taigi teigtina, kad pagrindinis kolektyvo pagalbos SUK aspektas yra informacijos apie vaikus teikimas ir veiklos su šiais analizavimas.

Vertinant ir analizuojant SUK institucijos veiklą mokyklose nurodyta daugumos respondentų, kad teikiamos veiklos ataskaitos. Vadinasi, pagrindinis vertinimas yra patiems SUK nariams analizuojant savo darbą. Kaip matyti pagal pateikiamus atsakymus dar yra stebima veikla. Tačiau pastebimas trūkumas įvairesnių SUK institucijos veiklos vertinimo formų.

Darniam SUK darbui mokykloje yra reikalinga glaudesnis bendradarbiavimas su PIT ir mokyklų pedagogais. Vadinasi darnios veiksmų programos realizuojant SUK uždavinius mokyklose dar nėra parengtos.

Į mokyklų SUK sudėtį yra siūlomi patys mokyklos bendruomenės nariai, socialinis pedagogas, psichologas ir specialusis pedagogas. Todėl tikėtina, kad ne visuomet visi šios komisijos nariai gali tinkamai suvokti šios komisijos paskirtį ir veiklos tikslumą. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę dėl savo asmeninių galimybių tikslingai dalyvauti SUK veikloje vertinimo. Buvo analizuojami tik tie gebėjimai, kurių trūksta SUK nariams (žr. 8 lentelė).

8 lentelė

SUK narių gebėjimų vertinimas

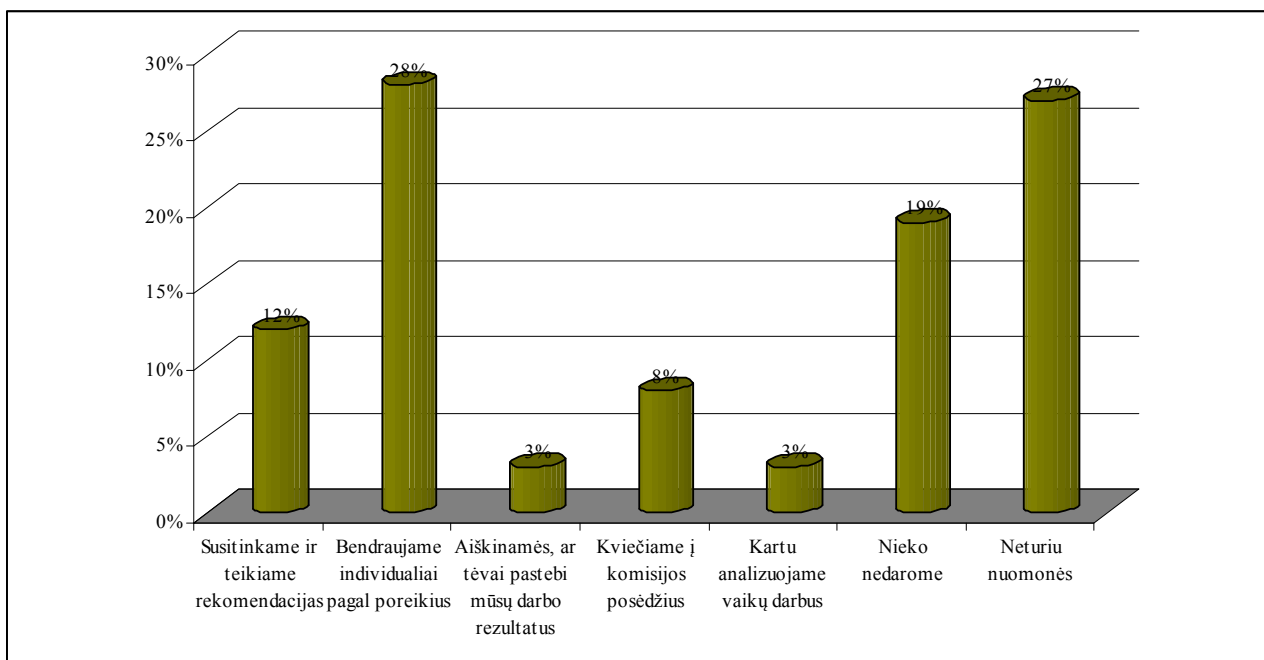
Atsakymų variantai		
Pažintinių gebėjimų vertinimas		
Praktinių	45	41
Teorinių	12	11
Netrūksta jokių	71	48
Iš viso:	110	100
Kompetencijų trūkumo vertinimas		
Profesinių kompetencijų ir įgūdžių	12	29
Asmeninių kompetencijų ir įgūdžių	8	19
Socialinių kompetencijų ir įgūdžių	6	14
Metodinių kompetencijų ir įgūdžių	16	38
Iš viso:	42	100
Informacijos ir žinių siekio galimybių trūkumas		
Sugebu rasti informacijos	-	
Informacijos yra pakankamai mūsų įstaigoje	65	67
Labai sunku rasti informacijos	12	13
Informacijos nėra	18	20
Iš viso:	95	100

Analizuojant asmeninių gebėjimų trūkumą darbui SUK, nustatyta, kad labiausiai SUK nariams trūksta praktinių žinių. Todėl teigtina, kad reikalinga organizuoti praktinius užsiėmimus ir seminarus. Taip pat mokymų reikalingą iliustruoja ir tai, kad daugiausiai respondentų išskyrė metodines kompetencijas ir įgūdžius. Labai svarbu ir tai, mokyklose trūksta metodinės literatūros, todėl galima teigti, kad SUK nariai nėra tinkamai pasirengę tikslingai dirbti ir SUK institucijos įvaizdis nėra labai palankus.

Tačiau analizuojant respondentų atsakymus dėl dalyvavimo seminaruose, skirtuose SUK veiklai ir darbui SUK komisijoje buvo daugiausia respondentų nurodyta, kad nedalyvavo, buvo vos keli respondentai, kurie nurodė dalyvavimą šios krypties seminaruose.

Aiškinantis dėl sąlygų sudarytų gilinti žinias darbui SUK komisijoje taip pat išryškėjo neigiamas požiūris. Todėl teigtina, kad SUK mokyklose dar nėra palankiai vertinama kaip darni įstaigos institucija, kurios veikla yra reikalinga ir naudinga vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.

Kaip darnus visų suinteresuotų grupių bendravimas vienoje veikloje yra tėvų dalyvavimas SUK veikloje. Todėl buvo analizuojama tėvų dalyvavimo SUK veikloje galimybė ir poreikis SUK narių požiūriu. Pirmiausia siekiama išsiaiškinti, kaip SUK bendrauja su tėvais (žr. 28 pav.).

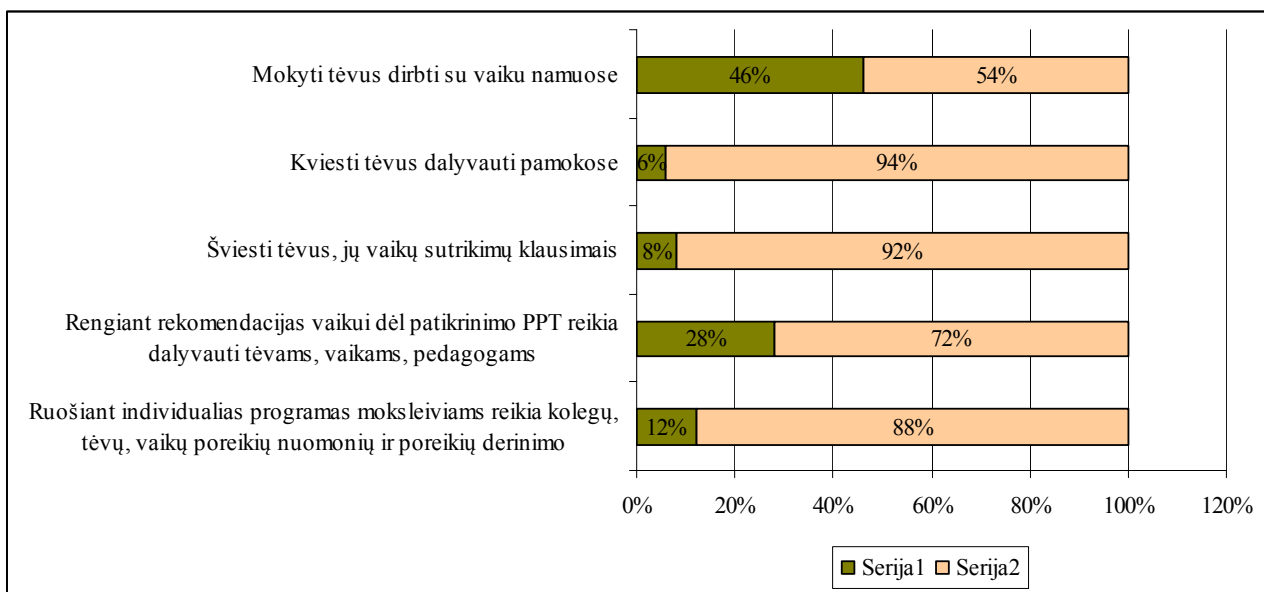

28 pav. SUK narių bendravimo su tėvais formos

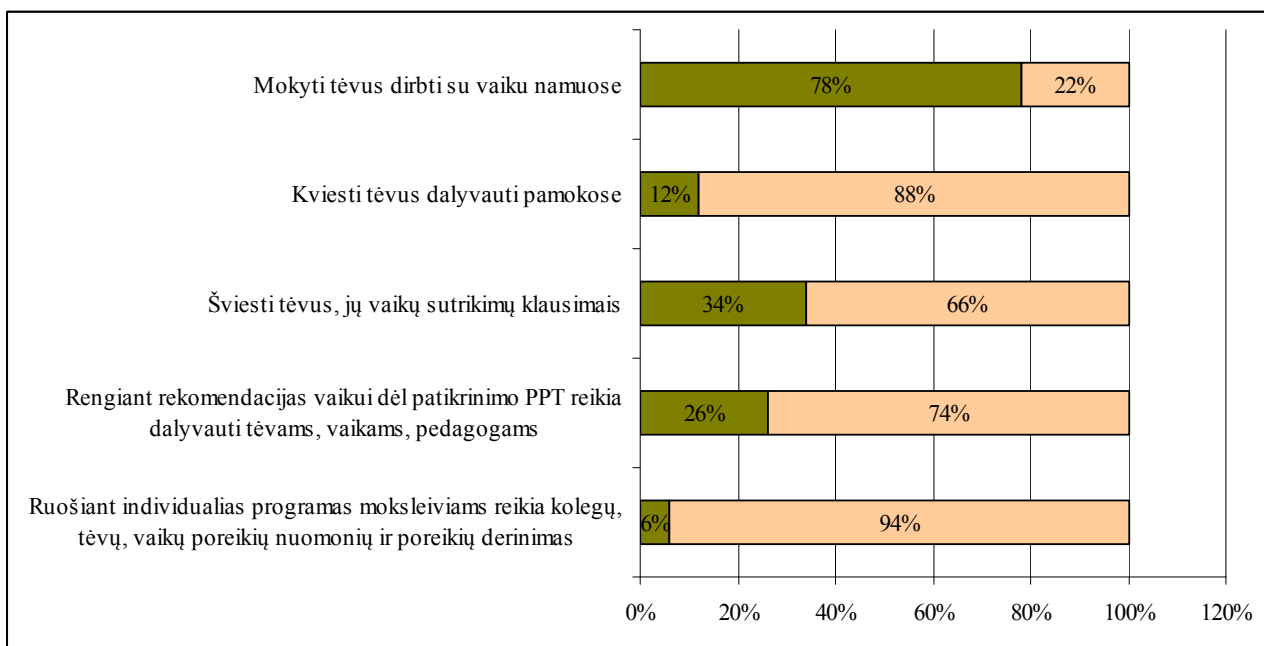
Pagal 22 paveiksle pateikiamus duomenis matyti, kad dažniausiai (39 proc.) bendrauja pagal poreikius, todėl tikėtina, kad tėvai yra išskviečiami į SUK posėdžius kuomet yra reikalinga gauti pritarimą vaikų nukreipimui į PPT.

Beveik puse respondentų nurodė, kad nieko nedaro ar neturi nuomonės, todėl teigtina, kad SUK nariai ne visi suinteresuoti dėl tinkamo SUK veiklos vykdymo ir į bendradarbiavimą su tėvais žiuri abejingai.

Aiškinantis bendradarbiavimo su tėvais galimybę buvo atlikta bendradarbiavimo su tėvais poreikių vertinimas pagal esamą situaciją ir pagal poreikį. (žr. 29 ir 30 pav.)

29 pav. Tėvų dalyvavimo SUK veikloje esama situacija

30 pav. Tėvų dalyvavimo SUK veikloje poreikis

Pagal pateikiamus 23 ir 24 paveikslus matyti, kad tiek esama situacija ir poreikis nelabai skiriasi, nes daugiau yra pateikiama neigiamų respondentų vertinimu tėvų požiūriu. Pagal esamą situaciją ir poreikį ryškiai keičiasi poreikis mokyti tėvus dirbti namuose su vaiku ir švieti tėvus dėl jų vaikų sutrikimo. Todėl teigtina, kad SUK nariai norėtų daugiau pagalbos iš tėvų namuose. Mokykloje, kuriant programas ar dalyvavimo pamokose poreikio nėra, vadinasi SUK narių nuomone daugiau dirbti su SUP vaikų tėvais turėtų specialistai ir parengti tėvus darbui su vaikais.

Kadangi SUK ir PPT yra kaip viena institucija, kuri rūpinasi pagalba SUP vaikams, buvo siekiama išsiaiškinti bendradarbiavimo ypatumus (žr. 9 lentelę)

9 lentelė

SUK ir PPT bendradarbiavimo ypatumais

Bendradarbiavimo su PPT vertinimas		
Atsakymo variantai	Skaičius	Procentas
Darnaus bendradarbiavimo vertinimas		
Bendraujame tik telefonu	26	24
Bendraujame formaliai	32	29
Kartu rengiame seminarus	12	11
Kviečiamės į mokyklą ir aptariame veiklos naudingumą bei galimybes	16	15
Nevyksta	24	21
Iš viso	110	100
Reikalingos informacijos iš PPT gavimo vertinimas		
Taip, visuomet	65	60
Tik tuomet, kai kreipiamės	32	29
Labai retai	7	6
Kartais	6	5
Negauname niekada	-	
Iš viso:	110	100
PPT darbuotojų veiklos vertinimas		
Lankosi Jūsų mokykloje	16	14
Bendrauja su Jūsų mokyklos pedagogais	32	29
Bendrauja su Jūsų SP mokinių tėvais	34	31
Kviečia jus į bendrus renginius	18	15
Organizuoja mokymus	10	11
Iš viso:	110	100

Analizuojant SUK bendradarbiavimo su PPT ypatumais, nustatyta, kad vyksta įvairios bendradarbiavimo formos, tačiau ryškėja ir toks atsakymas, kad bendrauja tik formaliai, todėl

teigtina, kad nėra darnaus ir kryptingo visų SUK narių bendradarbiavimo todėl teigtina, kad šios institucijos dar nepasiruošusios bendradarbiauti.

Išryškėjo, kad PPT darbuotojai visada suteikia reikalingą informaciją, o bendrauja su mokinių tėvais ir pedagogais. Todėl teigtina, kad pagrindinis bendravimas vyksta tuomet, kai vaikas atvyksta į PPT siekiant nustatyti jo sutrikimo laipsnį ir paskirti reikalingą problemos sprendimą.

3.7 Ekspertų interviu analizė

Ekspertams buvo pateikiama 8 klausimai, kuriais siekiama išsiaiškinti darnaus vystymosi švietimo strategijos įgyvendinimą specialiojo ugdymo institucijoje Radviliškio rajone. Duomenys analizuojama pagal conent analizę: išskiriamos kategorijos, subkategorijos ir jas patvirtinantys teiginiai.

10 lentelė

Ekspertų duomenų analizė

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Žinios apie DVŠ strategiją	Visos ugdymosi sritys Programos	Įgyvendinama nuo ikimokyklinio ugdymo iki mokymosi visą gyvenimą Formaliojo ir neformaliojo ugdymo organizavimas Parengta strategija, programos tiek pasaulyje, tiek Europoje
Visuomenės sritys, priskiriamos darniam vystymuisi	Ekonominė, socialinė, kultūrinė, ekologija	Miškų ūkis, socialinė sfera, ekonomika Aplinkosauga, ekonomika, socialiniai visuomenės mokslai
Supažindinimas su DVŠ darbe	Mokymai Nacionalinė darnaus vystymosi strategija	Vyko seminarai, mokymai Supažindinti su nacionaline darnaus vystymosi programa
Dalyvavimas renginiuose	Mokymai specialiojo ugdymo pedagogams Seminarai	Pabrėžiamas ugdymas remiantis visais trimis DV kriterijais
DVŠ nuostatų aktualumas PPT darbui	Spec. Poreikių įstaigos reikalavimai	Visos veiklos sritys ir iš jų kylantys reikalavimai arbai
Darbo sritys, kuriose galima taikyti DVŠ nuostatas	Integracija	Integravimo į bendrojo ugdymo įstaigą Per organizacijos lankstumą
Bendravimo su SUK formos	Konsultavimas rekomendacijos	Konsultuojant pedagogus Rekomendacijų rengimas mokiniams
PPT galimybės prisidėti prie DVŠ nuostatų įgyvendinimo	Švietėjiška veikla Saugi aplinka ugdytiniams	Paskaitos dėl žalingų įpročių prevencijos Saugios aplinkos sudarymas ugdysimas, pozityvių gebėjimų ugdymas

Analizuojant ekspertų nuostatas dėl žinių apie DVŠ, nustatyta, kad DVŠ, ekspertų nuomone, įgyvendinama visose mokymosi lygiuose nuo pradinio ugdymo iki suaugusiųjų mokymosi. Taip ekspertai žino, kad ši strategija reglamentuoja ne tik mokymosi visuose lygiuose poreikį bet ir nuolatinį kvalifikacijos tobulėjimą. Todėl teigtina, kad respondentai suvokia mokymosi poreikį ir būtinybę nuolat tobulėti. Kadangi darnus vystymasis apima įvairias sritis, tai šią strategiją lydintys dokumentai numato, kaip į mokymosi programas įtraukti darnaus vystymosi klausimus ir juos išsiaiškinti visuose mokymosi lygiuose.

Remiantis respondentų atsakymais, nustatyta, kad jie įvardija ekonomikos, ekologijos, socialinę, kultūrinę ir švietimo sritis. Todėl teigtina, kad ekspertai yra susipažinę ir žino DVŠ nuostatas bei strategijoje analizuojamas vystymosi kryptis. Vadinasi, PPT darbuotojai suvokia, kokių tikslų įgyvendinimo siekiama DVŠ.

Analizuojant respondentų supažindinimą su DVŠ darbe, paaiškėjo, kad tik vienas ekspertas nebuvo jokiuose mokymuose ir seminaruose. Kiti darbuotojai lankosi mokymuose ir seminaruose, kuriuose analizuojami SUP vaiko integravimo į bendrojo ugdymo įstaigas ir tuo pačiu siekiant darnios visuomenės plėtros, kurioje neįgalūs žmonės būtų pripažinti ir galėtų tenkinti visus savo poreikius.

Analizuojant DVŠ nuostatų aktualumą PPT darbui, nustatyta, kad pagrindinis motyvas yra integracija. Todėl siekiant DVŠ nuostatų įgyvendinti reikalinga padėti vaikui, turinčiam SUP padėti tapti pilnaverčiu visuomenės nariu. Taip pat buvo išsakyta nuomonė, kad DVŠ nuostatos PPT darbe pasireiškia pagal kiekvieno darbuotojo supratimą ir požiūrį į aktualias gyvenimo sritis. Todėl teigtina, kad PPT darbuotojai, turėdami padėti SUP vaikui įsilieti į visuomenę turi jam perteikti ir DVŠ nuostatas bei tinkamą požiūrį į aplinką.

DVŠ nuostatas PPT darbe, respondentų nuomone, galima pritaikyti planuojant ugdymo procesą, kuriant ir rengiant programas, konsultuojant mokytojus dėl pagalbos dirbant su SP vaikais. Vadinasi, teigtina, kad nuo darbuotojų požiūrio į aplinką bei reglamentuojamas DVŠ nuostatas priklausys ir tai, kiek jis gali pritaikyti šias nuostatas savo darbą.

Siekiant darnaus bendradarbiavimo su SUK, ekspertai išskyrė, tokias bendravimo formas: individualūs pokalbiai, konsultacijos, bendri susirinkimai, seminarai, paskaitos. Todėl teigtina, kad bendradarbiavimui su ugdymo įstaigų SUK formų yra naudojama daug.

Analizuojant, kokias galimybes SUK ir PPT narys turi prisidėti prie DVŠ nuostatų įgyvendinimo, nustatyta, kad būtinas bendradarbiavimas ne tik tarp dviejų institucijų bet ir tarp šių institucijų veiklos dalyvių, integruojant įvairias visuomenės vystymosi sritis į ugdymo procesą

Apibendrinant atlikti empirinio tyrimo rezultatus galima teigti, kad SP vaikais yra rūpinamasi ir PPT ir SUK institucijose. Tačiau įvertinus respondentų atsakymus galima išskirti tendencija, jog SP vaikų mokymo ir ugdymo reikalas yra paliekamas mokyklų specialistams. Tėvai nerodo poreikio domėtis vaiko ugdymo ir mokymo galimybėmis, nesikreipia į mokyklos SUK komisiją dėl pagalbos vaikui teikimo galimybių namuose. Kiek daugiau tėvai konsultuojasi su PPT specialistais, tačiau galima pastebėti, kad jie tai atlieka tik dėl to, kad yra reikalaujama vaikams atvykti kartu su tėvais. Pasitvirtina J. Ruškaus atliktų tyrimų išvados, kad tėvams nelabai rūpi jų vaikų galimybės įsitvirtinti mokyklos bendruomenėje ir visuomenėje. Todėl abejingą tėvų požiūrį galima vertinti kaip pagrindinę problemą, dirbant su SP vaikais.

PPT ir SUK yra viena veikla užsiimančios institucijos. Tačiau reikia pažymėti, kad PPT dirba specialistai, turintys specialų pasirengimą dirbti su vaikais, o SUK bendrojo lavinimo įstaigose sudaro įvairūs nariai. Iš visos grupės gal tik specialusis pedagogas turi tam tikrą reikalingą pasirengimą, kiti komisijos nariai dažniausiai yra įvairių dalykų pedagogai. Todėl visai suprantamas SUK komisijos darbo formalumas. Tačiau reikalinga akcentuoti, kad šiose komisijose dirbantys žmonės, turėtų įsijungti į SP vaikų ugdymo organizuojamų mokymų sistemą ir įgyti nors minimalų pasirengimą.

Neišryškėjo ir tai, kas PPT ir SUK institucijos glaudžiai bendradarbiauja. Šių institucijų bendravimas yra daugiau formalus negu specifinis kaip vienos bendros tarnybos, todėl teigtina, kad SUK institucijų sudarymas iš bet kokių pedagogų mokyklose nėra tikslingas.

PPT darbuotojų požiūriu yra nemažai galimybių bendradarbiauti šioms analizuojamoms institucijoms, tačiau laiko stoka ir tai, kad SUK už jų atliekamą darbą nėra mokamas atlygis, sudaro sąlygas į šias pareigas žiūrėti kaip į papildomą veiklą, kuri nėra pageidautina. Todėl galima teigti, kad hipotezės pasitvirtino.

IŠVADOS

1. Analizuojant mokslinę literatūrą nustatyta, kad darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai – aplinkos apsauga, ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Taigi darnų vystymąsi reikia nagrinėti kaip trijų sistemų – ekologinės, ekonominės ir socialinės – sąveika.
2. Darnios plėtros sąveika pasireiškia kaip mainai tarp įvairių ekonominių, socialinių ir ekologinių sistemų tikslų per optimizavimo procesą pritaikant kiekvienai vietai bei kiekvienam laikotarpiui.
3. Atlikus SP vaikų tėvų tyrimą nustatyta:
 - Ne visi tėvai prisimena, kiek laiko vaikas yra įrašytas į SUK;
 - Iš esmės negali įvardinti savo vaiko sutrikimo;
 - Apie vaikui reikalingą specialiąją pagalbą sužino gavę raštišką pranešimą iš mokyklos, o patys dėl jos kreipiasi labai retai;
 - Su mokyklos SUK nebendradarbiauja;
 - Pagalbos vaikui namuose suteikti negali, nes nežino, kaip tai atlikti ir mano, kad su SP vaiku turi dirbti specialistai
 - Į PPT tarnybą dažniausiai atvyksta tik tuomet, kai lydį vaiką dėl konsultacijos;
 - Tėvai nemano, kad yra reikšminga dalyvauti SUK ar PPT veikloje, tačiau pageidautų, kad būtų parengtos rekomendacijos dėl darbo su vaiku namie;
4. Apibendrinant gautas tėvų atsakymų išvadas, galima teigti, kad tėvai dar nesuvokia darnios organizacijos veiklos, kuomet siekiant bendro tikslo, - teikiant pagalbą vaikui, turinčiam specialiųjų poreikių, - reikalingi vieninga atsakingos institucijos ir ugdytinių tėvų veikla.
5. Atlikus empirinį SUK narių tyrimą nustatyta:
 - Ne visi SUK nariai tinkamai suvokia darnų vystymąsi, tačiau informacijos gauna iš visuomenės informavimo priemonių bei interneto, todėl turi susiformavę darnaus vystymosi sampratą ir žino pagrindines vystymosi kryptis;
 - SUK nariai savo įstaigą įvardija kaip organizaciją siekiančią tobulėjimo, tačiau dar neįvardija SUK kaip palankiai vertinamos institucijos bendrame ugdytojų įstaigos kontekste;
 - Analizuodami savo gebėjimų galimybes tinkamai atlikti SUK veiklai keliamus uždavinius, išskyrė metodinių ir praktinių įgūdžių stoką, tačiau nurodė, jog nedalyvauja SUK darbu analizuojančių kursų ar seminarų veikloje;

- SUK veikla mokyklos veikloje dažniausiai analizuojama pagal darbuotojų pateikiamas savianalizes, mažai yra stebima veikla bei aptariama su kolektyvo nariais;
 - Bendradarbiavimas su pedagogas dėl SUK veiklos yra tik dalykinis, neorganizuojami bendri renginiai;
 - Analizuojant tėvų dalyvavimo galimybių SUK veikloje nurodo poreikį daugiau pateikti tėvams informacijos apie vaiko sutrikimą ir jo šalinimo būdus namuose;
 - Vertindami bendradarbiavimo su PPT ypatumus pažymi įvairius metodus ir formas, tačiau išryškėja, kad toks bendradarbiavimas dar ganėtinai formalus;
6. Apibendrinant gautas SUK narių atsakymų išvadas teigtina, kad SUK kaip institucija dar nėra suvokiama ir priimama bendrojo ugdymo įstaigose kaip reikšminga, o patys SUK nariai nesiekia darnaus bendradarbiavimo su įvairiomis suinteresuotų pagalbos vaikui teikimu grupėmis.
 7. Atlikus ekspertų interviu tyrimą nustatyta, kad DVŠ strategijos nuostatos yra žinomos ir taikomos PPT darbe. DVŠ nuostatas galima įgyvendinti perteikiant jas visuomenei ir siekiant darnaus bendradarbiavimo su SUK mokyklose, SP vaikais ir jų tėvais.
 8. Tyrime keltos hipotezės pasitvirtino, nes tyrimo matu nustatyta, kad klientų poreikių tenkinimas nėra darniai vykdomas. Nors ir yra skatinamas nuolatinis specialistų tobulėjimas, tačiau pedagogai tomis galimybėmis nesinaudoja. PPT darbuotojai savo veikloje ieško sprendimų, kaip įjungti į SP vaiko ugdymo procesą visus reikalingus ugdymo proceso dalyvius.

REKOMENDACIJOS

1. Švietimo ir mokslo ministerija turi nustatyti reglamentą, pagal kurį būtų sudaromos bendrojo lavinimo mokyklų komisijos.
2. Bendrojo lavinimo įstaigų vadovams parengti SUK narių atrankos kriterijų sąrašą, sudaryti galimybes šiems nariams mokėti už atliekamą darbą, vykti į seminarus ir mokymus, skirtus darbui su SP vaikais.
3. SUK komisijų nariams tikslinga lankyti mokymus, kurie yra skirti darbo su SP ypatumams ir galimybėms.
4. PPT darbuotojams reikalinga rengti bendrus posėdžius su mokyklų ir SUK ir sudaryti bendrą priemonių darbo planą. PPT darbuotojai turėtų atlikti pamokų mokyklose stabėjimą ir išsiaiškinti, kokių įgūdžių ar gebėjimų trūksta pedagogams.

LITERATŪRA

1. Albrecht G. L. (2006). Encyclopedia of Disability (vol.2-3) Thousands Oaks. Calif. DSage Publications.
2. Ališauskas A. (1998). Specialieji mokymosi poreikiai: pažinimas ir įvertinimas bendrojo lavinimo mokyklose. // Specialiųjų poreikių vaikai. Šiauliai.
3. Adomaitienė J., Zubrickienė I. Andrikienė R.(2006). Pedagogų požiūris į darnų vystimąsi: aktualumas ir plėtros galimybės// Pedagogika, Nr. 84, p.15
4. Atkočiūnienė Z. (2008). Žinių vadybos poveikis darniam vystimuisi// Informacijos mokslai, 2008, Nr. 46, p.32
5. Bakk A., Grunewald.(1997) Globa. Vilnius,1997.
6. Baranauskienė I., Ruškus J. (2004). Neįgaliųjų dalyvavimas darbo rinkoje: profesinio rengimo ir profesinės adaptacijos sąveika. Šiauliai.
7. Barton L., Tomlinson (184). Special Education and Social Interests. London and Sidney, Nichols, Publishing Company.
8. Bagdonienė D. ir kt. (2009). Darnios organizacijos koncepcijos formavimas visuotinės kokybės valdymo pagrindu. // Ekonomika ir vadyba, Nr. 19, p. 1044
9. Bendrojo ugdymo klasėje besimokančio specialiųjų poreikių vaiko socialinės-psichologinės charakteristikos atskleidimas// Šiaulių universiteto tyrimas. Vadovas. A. Ališauskas. Tyrimo ataskaita [Žiūrėta 2010-02-23] prieiga per internetą http://74.125.77.132/search?q=cache:QjBgTm-6IewJ:www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/ATASKAITA-Alisauskas-2003.doc+t%C4%97vai+r%C5%ABpinasi+SUP+vaikais&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt
10. Bruzgelevičienė B. (2006).Darnaus vystymosi švietimo ir Lietuvos švietimo reformos idėjų sąsajos //Pedagogika, Nr. 84, p.
11. Berger L.(1995). Sociologija: humanistinis požiūris. Kaunas, 1995.
12. Bromm L. (1992). Sociologija: esminiai tekstai ir pavyzdžiai. Kaunas, 1992.
13. Butkevičienė R(2002). Šeimų, auginančių vaikus su negalia, adaptacijos modelis. // Tiltai, Nr. 6, p.11-17
14. Čiegis R., Zeleniūtė R. (2008). Ekonomikos plėtra darnaus vystymosi aspektu // Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai. T. 2, Nr. 1. p. 38
15. Čiegis R. (2009). Darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje // Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Nr. 16 (1). P. 30

16. Dalin P., Rolf H. G. Kleekamp B. (1999). Mokyklos kultūros kaita. Vilnius.
17. DVŠS Vilniaus gairės. 2005. Vilnius.
18. Elijošienė I. (1997). Vaikai, turintys intelekto sutrikimų. // Specialiųjų poreikių vaikai. Sud. Ambrukaitis J. Šiauliai.
19. Galkutė L. (2005). Darnaus vystymosi paradigmos projekcija mokykloje // ACTA PAEDAGOGICA, Nr. 14, p.89
20. Gerber M. M. (2007). Globalization, Human Capital, and Learning Disabilities. Learning Disabilities Research and Practice. 22(216-217).
21. Gudonis V., Novogrodskienė E. (2000). Visuomenės požiūris į neįgaliuosius suaugusius ir specialiųjų poreikių vaikus. // Specialusis ugdymas.
22. Galkienė A. (2005). Keli integruoto ugdymo aspektai. Metodinių straipsnių rinkinys. Vilnius, 2
23. Galkienė A. (1998). Integracija – tai pasitikėjimas. // Specialioji mokykla: praeitis, dabartis, ateitis. Mokslinės konferencijos medžiaga. Šiauliai.
24. Gudonis V. (1998). Specialiojo ir integruoto ugdymo formų įtaka socialiniams ryšiams. // Specialioji mokykla: praeitis, dabartis, ateitis. Konferencijos medžiaga. Šiauliai.
25. Gudonis V., Rovenė A. (1998). Specialiojo ir integruoto ugdymo formos: privalumai ir trūkumai. // Specialioji mokykla: praeitis, dabartis, ateitis. Konferencijos medžiaga. Šiauliai.
26. Gradeckienė S. Lietuvos neįgalių vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybė. Disertacija. Kaunas: Kauno medicinos universitetas, 2002.
27. Janšauskas R. (2004). Katalikų bažnyčios požiūris į neįgalų žmogų. // Mūsų žodis, Nr. 3., p.7-12
28. Jungtinių tautų Europos ekonomikos komisijos Darnaus vystymosi švietimo strategija. [žiūrėta 2009-10-13]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/veikla/docs/dv_svietimas/Jungtines_tautos.pdf
29. Hallahan D. P., Kauffman J. M. Ypatingieji mokiniai. Vilnius, 2003.
30. Kaffemanienė I. Integruoto ugdymo problema. Pedagogų požiūris. // Specialusis ir socialinis ugdymas. (Tarptautinis aspektas). Mokslinės konferencijos medžiaga. 2000m. sausio 26 – 27 d. Šiauliai.
31. Kaffemanas R. Jutimo psichologija. Šiauliai, 2002.
32. Keturios tarptautinės iniciatyvos. Kas skiria ir sieja Tūkstantmečio plėtros tikslų Švietimas visiems, Jungtinių Tautų raštingumo dešimtmečio ir Darnaus vystymosi švietimo dešimtmečio programas// <http://www.unesco.lt/svietimas/Svietiniciatyvos>
33. Konferencija apie neįgaliųjų profesinį rengimą <http://www.lass.lt/naujiens/n040507a.htm>

34. Litvinaitė S.(2004). Pažinkime kitokį. Požiūris į neįgaliuosius. Prieiga per internetą (<http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=print&sid=873>).
35. Liaudanskienė V., Vilūnienė A.(2006). Bendravimo su vaikais, turinčiais įvairaus lygio negalią būdai ir technologijos. Vilnius..
36. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas. // Žin., 2004, Nr. 83-2983.
37. LR švietimo įstatymas // Valstybės žinios 2003, Nr. 63 – 2853
38. LR Specialiojo ugdymo įstatymas // Valstybės žinios, 1998, Nr.115 - 3228
39. LR Vyriausybės nutarimas Dėl nacionalinės Darnaus vystymosi Strategijos // Valstybės žinios 2003, Nr. 89 - 4029
40. Lietuvos švietimo koncepcija, 1992. Vilnius
41. Phare 2001 Ekonominė ir socialinė sanglauda Lietuvoje subsidijų programos „Profesinis rengimas siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos“ Prieiga per internetą <http://www.news.lt/Upload/200404/Inf%20sklaida.doc>
42. Nacionalinė darnaus vystymosi švietimo 2007 – 2015 metų programa[Žiūrėta 2009-09-17] prieiga per internetą < http://www.smm.lt/veikla/docs/dv_svietimas/Nutarimas%202007-10-02.pdf
43. Ruškus J.(1997). Neįgalusis asmuo ir visuomenė. Šiauliai, 1997.
44. Ruškus J.(2001). Negalės psichosociologija: mokomoji knyga. Šiauliai.
45. Ruškus J. (2002). Negalės fenomenas. Šiauliai.
46. Ruškus J.(2006). Veiksniai, darantys poveikį asmenų, turinčių specialiųjų poreikių, studijoms aukštosiose mokyklose. / Tyrimo ataskaita. 2006. Prieiga per internetą (http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/Neigaliuju_studiju_veiksniai_tyrimo%20ataskaita.pdf),
47. Radzevičienė L.(2003).Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių psichosocialinė raida. Šiauliai, 2003.
48. Paulienė R. Įmonės įvaizdžio samprata ir formavimo ypatybės. [Žiūrėta 2009 – 10 -15] prieiga per internetą // <http://www.komunikacija.lt/pranesimai/straipsn1.htm>
49. Peterson R. D., Wunder D. F. Mueller H. (1999). Social problems: Globalization in the Twenty-First Century. Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey.
50. Socialinės apsaugos ministerijos ataskaita. Prieiga per internetą www.socmin.lt/get_file.php?file=c29jL20vbV9maWxlcY93ZmlsZXMvZmlsZTEyNjMuZG9jO05laWdhbF9wcm9mZXNpbmVfcmVhY

51. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. A1-340 „Dėl neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ //Žin., 2006, Nr. 3-67.
52. Slušnytė E.(2000). Specialiųjų poreikių mokinyb bendrojo lavinimo mokykloje. // Specialusis ir socialinis ugdymas. (Tarptautinis aspektas). Mokslinės konferencijos medžiaga. Šiauliai.
53. Stonkienė M.(2008). Darniojo vystymosi poveikis teisei į informaciją: teisė į aplinkos informaciją.// Informacijos mokslai Nr. 46, p. 7 – 23
54. Šimanskienė L.(2000). Darbuotojų identifikavimosi organizacijose problemos. Ekonomika ir vadyba. Kaunas. p. 447.
55. Šventickas, A. (1995).Ugdymo problemos bendrojo lavinimo mokykloje. Vilnius.
56. Taikomosios fizinės veiklos teminis tinklas. Inkluzija ir kūno kultūra. Prieiga per internetą (<http://www.kuleuven.be/thenapa/publications/lithu.pdf>).
57. Vitkauskaitė D. (2004).Specialiųjų poreikių moksleivių socialinių gebėjimų ugdymas. Šiauliai,
58. Zinkevičiūtė V. Turizmo įmonių strateginiai sprendimai darnios plėtros kontekste // [Žiūrėta 2009 – 10 – 11] prieiga per internetą <
http://www.ttvam.lt/uploads/documents/leidiniai_versl_teis_akt_t1/1215.pdf

PRIEDAI

KLAUSIMYNAS ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ SPECIALIOJO UGDYMO KOMISIJŲ NARIAMS

Gerbiamas respondente,

Šiaulių universiteto magistrantas Virginijus Kablys atlieka tyrimą savo magistro darbui. Šio tyrimo tikslas išsiaiškinti, kaip dirbantys PPT ir švietimo įstaigų SUK komisijose specialistai suvokia darnaus vystymosi švietimo nuostatas ir taiko jas savo darbe.

Anketa anoniminė, todėl nereikia rašyti nei vardo nei pavardės. Jums tinkantį atsakymą pažymėkite kryželiu X. Kai kuriuos klausimus galite papildyti savo atsakymais. (Kita....) Nepalikite neatsakytų klausimų. Gauti duomenys bus pateikiami tik apibendrinti magistro darbe.

Ačiū už bendradarbiavimą

Darnaus vystymosi samprata

1. Kur teko girdėti apie darnųjį vystymąsi ? (galimi keli atsakymų variantai)

- Per televiziją
- Spaudoje
- Skaičiau internete
- Kalbėjome savo įstaigoje
- Neteko girdėti tokios
- Kita.....

2. Kiek žinote apie darnaus vystymosi švietimo strategiją? (galimi keli atsakymų variantai)

- Buvome supažindinti savo darbovietėje
- Analizavome darbovietėje
- Taikome šios strategijos principus savo darbe
- Teko girdėti apie ją per televiziją
- Teko skaityti apie ją spaudoje
- Nežinau tokios
- Kita.....

3. Kuris iš pateiktų apibrėžimų, Jūsų nuomone, tiktų darniam vystymuisi?

(pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Ekonominis žmogaus saugumas dabar ir ateityje
- Socialinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje
- Ekologinė visuomenės darna
- Ekologinis, socialinis, ekologinis žmogaus saugumas dabar ir ateityje
- Ekologinių, ekonominių, socialinių rūpesčių sąveika
- Saugu aplinka – saugi visuomenė
- Bendruomenių stiprinimo judėjimas
- Nepritariu nei vienam

Įstaigos vertinimas

4. Kaip galėtumėte apibūdinti savo įstaigą?

(pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Stabili ir efektyviai veikianti organizacija
- Nuolat auganti bei tobulėjanti organizacija
- Vidutiniškai sėkmingai dirbanti organizacija
- Veiklos efektyvumas mažėja
- Ne itin sėkmingai dirbanti įstaiga
- Darni įstaiga

- Neturiu nuomonės

VERSTI

5. Ar jus tenkina sudarytos darbo sąlygos?

(pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Taip, visiškai tenkina
 Norėčiau geresnių
 Iš dalies tenkina
 Ne, netenkina, tačiau sudėtinga ką nors keisti
 Netenkina, bet mūsų specialybės darbo vietų kitur sunku rasti
 Neturiu nuomonės
 Kita.....

6. Ko trūksta įstaigoje, kad tinkamai galėtumėt atlikti savo tiesiogines pareigas?

(galimi keli atsakymo variantai)

- Patalpų
 Materialinių išteklių
 Mikroklimate gerinimo veiksnių
 Didesnio atlyginimo
 Socialinių poreikių tenkinimo galimybių
 Bendradarbiavimo su kolegomis
 Kita.....

Asmeninis indėlis į darnią įstaigos veiklą

<p>7. Ar esate linkę tarpusavyje dalintis informacija ir prašyti kolegų patarimo dėl SUK darbo ?</p> <p>☐ Niekada ☐ Retai ☐ Kartais ☐ Dažnai ☐ Labai dažnai</p>	<p>8. Ar dalyvaujate priimant sprendimus nustatant tikslus, uždavinius savo įstaigoje?</p> <p>☐ Niekada ☐ Retai ☐ Kartais ☐ Dažnai ☐ Labai dažnai</p>
<p>9. Ar manote, kad esate vertinamas savo įstaigos vadovo dėl darbo SUK?</p> <p>☐ Niekada ☐ Retai ☐ Kartais ☐ Dažnai ☐ Labai dažnai</p>	<p>10. Ar aptariate savo darbo rezultatus bei metodus SUK su mokyklos vadovu?</p> <p>☐ Niekada ☐ Retai ☐ Kartais ☐ Dažnai ☐ Labai dažnai</p>

SUK vieta mokyklos darnioje bendruomenėje

11. Ar SUK veikla yra reikalinga mokyklose?

(pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Labai reikalinga, nes padeda SP moksleiviams sudaryti tinkamas mokymosi programas
 Reikalinga tik formaliai
 Vyksta tik šabloniški vertinimai
 Nereikalinga, nes dokumentus gali sutvarkyti spec. pedagogas ar logopedas
 Neturiu nuomonės
 Kita.....

12. Ar Jūsų komisijoje (SUK) egzistuoja susitarti veiklos principai, normų – taisyklių rinkinys? (pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Yra sukurta vertybių sistema ir nustatyti elgesio kodeksai
- Nustatyti visiems konkretūs uždaviniai
- Nėra jokių taisyklių
- Bendradarbiaujama pagal poreikius
- Negaliu atsakyti

13. Ar Jūsų (SUK) grupėje tinkamas socialinis ir psichologinis klimatas? (pasirinkite tik vieną atsakymo variantą)

- Dirbame formaliai
- Nėra sutarimo
- Visuomet sutariame
- Kita.....

14. Kuo Jūsų grupė (SUK) prisideda prie viso kolektyvo gerovės? (galimi keli atsakymo variantai)

- Dalyvaujame įvairioje veikloje
- Savo grupės vardu sveikiname švenčių progą
- Pateikiame rekomendacijas pedagogams, dirbantiems su SU vaikais
- Organizuojame parodomąsias pamokas
- Kita.....

15. Kiek jūs komisijai padeda mokyklos kolektyvas? (galimi keli atsakymo variantai)

- Teikia informaciją apie vaikus
- Bendradarbiauja rengiant rekomendacijas
- Tariai dėl individualių programų rašymo
- Aptaria vaikų pasiekimus
- Klasių vadovai padeda susitikti su tėvais
- Kita.....

16. Kaip yra aptariama ir vertinama Jūsų komisijos veikla mokyklose? (galimi keli atsakymo variantai)

- Vyksta nuolatinis veiklos vertinimas
- Stebima vykdoma veikla
- Teikiamos veiklos ataskaitos
- Atliekamos tėvų apklausos
- Atliekamos moksleivių apklausos
- Atliekamos kolegų apklausos
- Netikrinamos
- Kita.....

17. Kas reikalinga darniai SUK veiklai mokyklose? (galimi keli atsakymo variantai)

- Tėvų įjungimas į SUK Veiklą
- Pačių vaikų siūlymų išklausymas
- Atidesnis vaikų darbų analizavimas
- Pedagogų teigiamas požiūris į SUK veiklą
- Glaudesnis bendradarbiavimas su PPT
- Glaudesnis bendradarbiavimas su pedagogais
- Kita.....

18. Įvertinkite savo galimybes darniai veiklai SUK komisijoje?

(Įvertinkite kiekvieną teiginį)

Klausimas/ Atsakymo variantas

TAIP

NE

Kokių žinių labiausiai trūksta dirbant SUK komisija:

Praktinių

Teorinių

Netrūksta jokių

Kokių kompetencijų trūksta dirbant SUK

Profesinių kompetencijų ir įgūdžių

Asmeninių kompetencijų ir įgūdžių

Socialinių kompetencijų ir įgūdžių

Metodinių kompetencijų ir įgūdžių

Ar gaunate pakankamai informacijos ir žinių siekdami tobulėti savarankiškai:

Sugebu rasti informacijos

Informacijos yra pakankamai mūsų įstaigoje

Labai sunku rasti informacijos

Informacijos nėra

19. Ar dalyvavote seminaruose, kursuose, skirtuose darbui SUK komisijoje?

Taip

Ne

Siūlė dalyvauti, bet atsisakiau

Neišleido mokyklos administracija

Kita.....

20. Ar Jūsų švietimo įstaigoje yra sudarytos sąlygos gilinti savo žinias seminaruose, kursuose, skirtuose darbui SUK?

Sudaromos visada

Kartais sudaromos

Sudaromos pagal poreikius

Nesudaromos

Kita.....

Darnaus bendradarbiavimo su tėvais vertinimas

21. Kaip bendraujate su SP vaikų tėvais

(galimi keli atsakymo variantai)

Susitinkame ir teikiame rekomendacijas

Bendraujame individualiai pagal poreikius

Aiškinamės, ar tėvai pastebi mūsų darbo rezultatus

Kviečiame į komisijos posėdžius

Kartu analizuojame vaikų darbus

Nieko nedarome

Neturiu nuomonės

22. Atlikite partnerystės, bendravimo su tėvais poreikių vertinimą

(pažymėkite kiekvieną atsakymo variantą, kuris atitinka dabartinę situaciją jūsų mokykloje ir pažymėkite įvardinti kriterijaus poreikį)

Partnerystės poreikio kriterijai	Esama situacija		Poreikis	
	TAIP	NE	Reikia	Nereikia
Ruošiant individualias programas moksleiviams reikia kolegų, tėvų, vaikų poreikių nuomonių ir poreikių derinimas				
Rengiant rekomendacijas vaikui dėl patikrinimo PPT reikia dalyvauti tėvams, vaikams, pedagogams				
Šviesti tėvus, jų vaikų sutrikimų klausimais				
Kviesti tėvus dalyvauti pamokose				

Mokyti tėvus dirbti su vaiku namuose				
--------------------------------------	--	--	--	--

VERSTI

Tėvų dalyvavimo SUK veikloje poreikio kriterijai	Esama situacija		Poreikis	
	TAIP	NE	Reikia	Nereikia
Rengiant rekomendacijas vaikų siuntimui į PPT dalyvauja tėvai				
SUK kviečia tėvus į pasitarimus ir posėdžius				
Tėvai nori dalyvauti SUK posėdžiuose, pasitarimuose				
Tėvai kreipiasi į SUK dėl sunkumų, kylančių vaikui				
Tėvai atsiribojimas nuo SUK veiklos				

Bendradarbiavimo su PPT vertinimas

23. Kaip vykdomas bendradarbiavimas su PPT darbuotojais siekiant darnaus Jūsų bendruomenės darbo?

(galimi keli atsakymo variantai)

- Bendraujame tik telefonu
- Bendraujame formaliai
- Kartu rengiame seminarus
- Kviečiamės į mokyklą ir aptariame veiklos naudingumą bei galimybes
- Nevyksta
- Kita.....

24. Ar visuomet gaunate reikalingą pagalbą ir informaciją iš PPT?

- Taip, visuomet
- Tik tuomet, kai kreipiamės
- Labai retai
- Kartais
- Negauname niekada
- Kita.....

25. Ar rajono PPT darbuotojai:

Teiginys	TAIP	NE
Lankosi Jūsų mokykloje		
Bendrauja su Jūsų mokyklos pedagogais		
Bendrauja su Jūsų SP mokinių tėvais		
Kviečia jus į bendrus renginius		
Organizuoja mokymus		

26. pateikite truputį informacijos apie save:

Lytis: Moteris Vyras	Įstaiga: Darželis – mokykla Ikimokyklinė įstaiga Pagrindinė mokykla Vidurinė mokykla Gimnazija
Pedagoginio darbo stažas: Iki 5 m. 6 – 10 m. 11 – 15 m. 16 – 20 m. Daugiau negu 20 m.	Specialybė: Logopedas Spec. pedagogas Pedagogas Kita.....

Dėkoju už nuoširdžius atsakymus ir sugaištą laiką

KLAUSIMYNAS MOKSLEIVIŲ TĖVAMS

Gerbiamas respondente,

Šiaulių universiteto magistrantas Virginijus Kablys atlieka tyrimą savo magistro darbui. Šio tyrimo tikslas išsiaiškinti, kaip moksleivių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvai vertina mokyklos specialiojo ugdymo komisijos veiklą.

Anketa anoniminė, todėl nereikia rašyti nei vardo nei pavardės. Jums tinkantį atsakymą pažymėkite kryželiu X. Kai kuriuos klausimus galite papildyti savo atsakymais. (Kita....) Nepalikite neatsakytų klausimų. Gauti duomenys bus pateikiami tik apibendrinti magistro darbe.

1. Kiek metų Jūsų vaikas yra įrašytas į specialaus ugdymo komisijos įskaitą?

- Pirmus metus
- Du metai
- Trys metai
- Daugiau nei trys metai
- Nežinau

2. Ar galite tiksliai įvardinti vaiko sutrikimą?

- Taip, galiu
- Negaliu
- Niekada nesidomėjau
- Niekas neinformavo
- Kita.....

3. Kaip sužinojote, kad jūsų vaikui reikalinga specialistų pagalba?

(išsirinkite vieną atsakymo variantą arba parašykite savo variantą)

- Kreipiausi į klasės auklėtoją
- Kreipiausi į SUK komisiją
- Gavau raštišką pranešimą iš mokyklos
- Iškvietė į mokyklą
- Kita.....

4. Kaip bendraujate su mokyklos specialaus ugdymo komisija?

(galimi keli atsakymo variantai)

- Dalyvauju posėdžiuose
- Dalyvauju rengiant vaikui rekomendacijas
- Kviečia į pamokas
- Kviečia į užsiėmimus su vaiku
- Moko dirbti su vaiku namie
- Dalyvauju SUK rengiamose paskaitose
- Nebendradarbiauju
- Kita.....

5. Ar galite namuose padėti savo vaikui, siekiant pašalinti jo sutrikimą?

(galimi keli atsakymo variantai)

- Negaliu, nes nežinau kaip
- Galiu, nes esu skaitęs daug literatūros tuo klausimu
- Galiu, nes mokė mokykloje dirbantys specialistai
- Galiu, nes mokė pedagoginės psichologinės tarnybos specialistai
- Neturiu sugebėjimų
- Man tai neįdomu

- Tegul su vaiku dirba specialistai
- Kita.....

6. Ar vykote su vaiku į Pedagoginę psichologinę tarnybą?

- Vykau
- Nevykau
- Vyko vaiko mokytoja
- Man nerekomendavo vykti
- Rekomendavo vykti, tačiau negalėjau
- Kita.....

7. Ar bendravote su pedagoginės psichologinės tarnybos darbuotojais?

(galimi keli atsakymo variantai)

- Su logopede aptarėme vaiko sutrikimus
- Su spec. pedagoge aptarėme vaiko sutrikimus
- Konsultavausi su psichologe
- Konsultavausi su gydytoju
- Nebendravau nei su vienu specialistu, tik stebėjau, kaip dirba su vaiku
- Nebendravau nei su vienu specialistu
- Kita.....

8. Kaip Jums buvo pranešta apie vaiko sutrikimų lygio nustatymą iš pedagoginės psichologinės tarnybos?

- Informavo raštu
- Buvau atvykęs (usi) į posėdį
- Atsiimant išvadas, dalyvavau pokalbyje su visais PPT specialistais
- Išvados buvo atsiųstos į mokyklą
- Su jokiais išvadomis nesusipažinau
- Kita

9. Įvertinkite tėvų dalyvavimo mokyklos specialiojo ugdymo komisijos veikloje reikalingumą

(įvertinkite kiekvieną teiginį)

Veikla	TAIP	NE
Tėvai turėtų dalyvauti SUK posėdžiuose		
Tėvus turėtų kviešti į užsiėmimus su vaiku		
Tėvams turėtų parengti informaciją apie jų vaikų sutrikimus ir pamokyti dirbti su vaiku namuose		
Tėvus turėtų nuolat informuoti apie vaiko pasiekimus		
Tėvai turėtų teikti siūlymus ir pageidavimus SUK		
Tėvai neturėtų kiškis į SUK darbą mokykloje		

10. Įvertinkite tėvų dalyvavimo pedagoginės psichologinės tarnybos veikloje?

(Įvertinkite kiekvieną teiginį)

Veikla	TAIP	NE
Tėvai turėtų dalyvauti PPT posėdžiuose		
Tėvus turėtų kviešti dalyvauti rengiant išvadas dėl vaiko sutrikimo		
Tėvams turėtų parengti informaciją apie jų vaikų sutrikimus ir pamokyti dirbti su vaiku namuose		
Tėvus turėtų nuolat lankytis ir konsultuotis su PPT specialistais		
Tėvai turėtų teikti siūlymus ir pageidavimus PPT		
Tėvai neturėtų kiškis į PPT darbą		

11. Pateikite šiek tiek informacijos apie save. Jums tinkantį atsakymą, pabraukite.

11. Jūsų lytis: Moteris Vyras
12. Amžius: iki 30 m. 30 – 40 m. 40 – 50 m.

13. **Išsilavinimas:** Vidurinis Aukštesnysis Aukštasis
14. **Socialinė padėtis:** Darbininkas Tarnautojas Ūkininkas Bedarbis Verslininkas

Dėkoju už atsakymus ir sugaištą laiką

KLAUSIMYNAS EKSPERTAMS

1. Demografiniai duomenys

2. Kiek metų dirbate PPT? _____

3. Ką žinote apie darnaus vystymosi švietimo strategija (DVŠ)? _____

4. Kokias visuomenės vystymosi sritis priskirtumėte darniam vystymuisi?

5. Kiek su DVŠ esate supažindintas darbe?

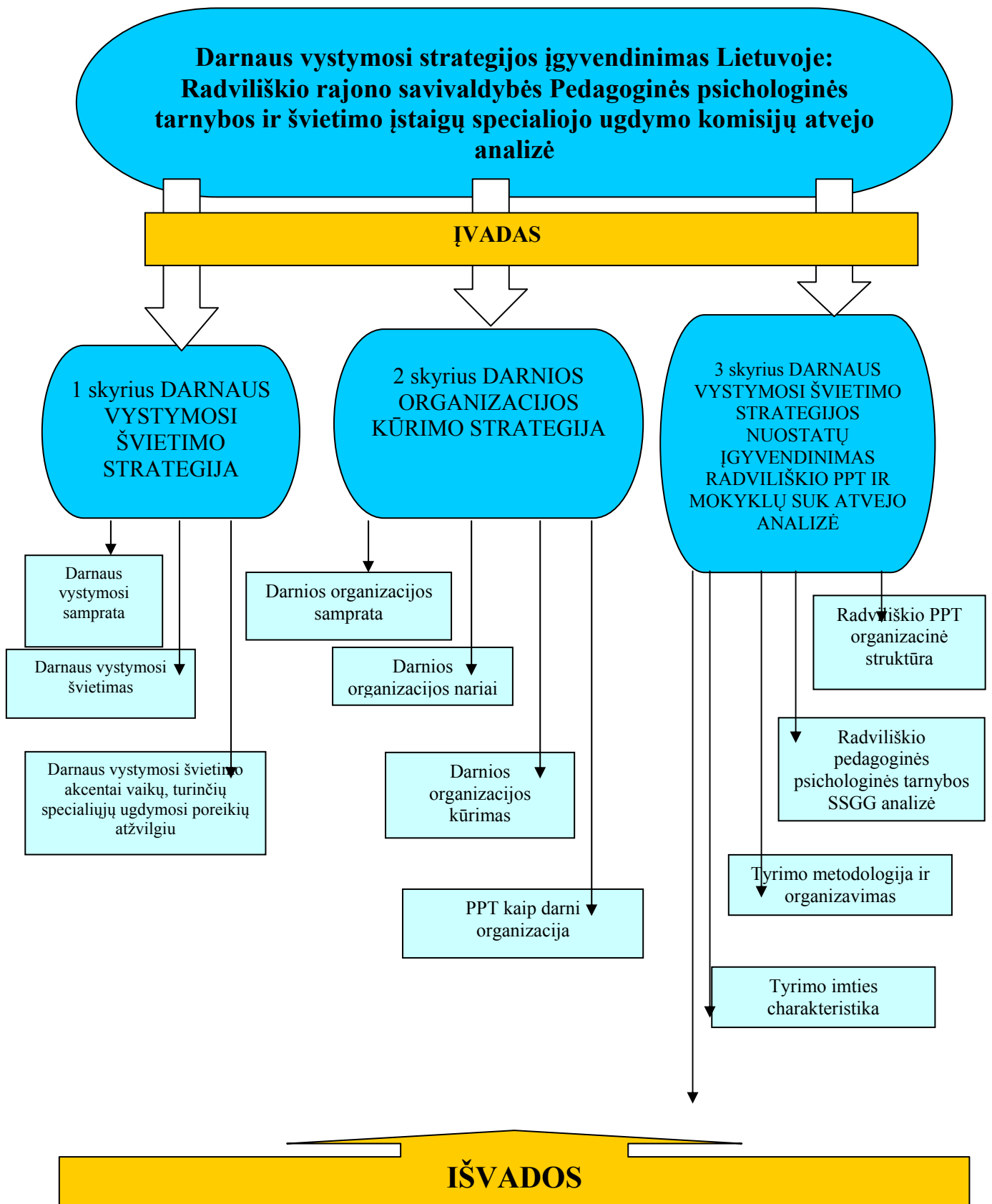
6. Kokiuose renginiuose, skirtuose DVŠ esate dalyvavusi?

7. Jūsų nuomone, kiek DVŠ nuostatos yra aktualios PPT darbui?

8. Kokioje darbo srityje galite pritaikyti DVŠ nuostatas?

9. Išvardinkite PPT tarnybos bendradarbiavimo su mokyklų SUK formas?

10. Kaip SUK mokyklose ir PPT gali prisidėti prie DVŠ nuostatų įgyvendinimo?

Tyrimo duomenų
apibendrinimas (vertinimas)